

Міністерство освіти і науки України
Таврійський національний університет
імені В.І. Вернадського
Навчально-науковий інститут управління, економіки та
природокористування
Кафедра менеджменту та міжнародних економічних відносин

На правах рукопису

Кваліфікаційна робота на здобуття ступеня
вищої освіти Магістр

ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ МІЖНАРОДНОЇ ТОРГІВЛІ В УМОВАХ СУЧАСНИХ ГЛОБАЛІЗАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ

Студент Шаповалов Марк Олександрович
Освітня програма «Міжнародні економічні
відносини»

Спеціальність 292 «Міжнародні
економічні відносини»

Науковий керівник
Іваненко Валентина Василівна
кандидат економічних наук, доцент

Національна шкала _____

Кількість балів: ____ Оцінка: ECTS _____

Київ-2024

АНОТАЦІЯ

Шаповалов М.О. Тенденції розвитку міжнародної торгівлі в умовах сучасних глобалізаційних процесів.

Об'єкт дослідження: міжнародна торгівля в цілому, торгівля послугами та досліджуване підприємство ТОВ «The Capital», як суб'єкт міжнародних торгівельних відносин послугами.

Методи дослідження: логічного аналізу, синтезу; графічного аналізу; порівняльного аналізу; статистичної обробки результатів дослідження. У роботі проведено розрахунки на ЕОМ у програмі MS Office Excel.

Основні результати дослідження: розроблено комплекс заходів по удосконаленню міжнародної торгівлі ріелторськими послугами на ТОВ «The Capital».

Новизна роботи: визначається власними підходами до проведення досліджень міжнародної торгівлі послугами в умовах сучасних глобалізаційних процесів та обґрунтованими пропозиціями по залученню клієнтів для розвитку міжнародної торгівлі ріелторськими послугами ТОВ «The Capital».

Ключові слова: міжнародна торгівля, нерухомість, ріелторські послуги.

SUMMARY

Shapovalov M.O. Trends in the development of international trade in the conditions of modern globalization processes.

Object of research: international trade in general, trade in services and the researched enterprise LLC "The Capital", as a subject of international trade relations in services.

Research methods: logical analysis, synthesis; graphic analysis; comparative analysis; statistical processing of research results. The work includes calculations on a computer in the MS Office Excel program.

Main results of the research: a set of measures to improve international trade in real estate services at LLC "The Capital" has been developed.

Novelty of the work: determined by its own approaches to conducting research on international trade in services in the conditions of modern globalization processes and substantiated proposals for attracting clients for the development of international trade in real estate services at LLC "The Capital".

Keywords: international trade, real estate, real estate services.

ЗМІСТ

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ	4
ВСТУП	5
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ МІЖНАРОДНОЇ ТОРГІВЛІ	9
1.1. Генезис системи міжнародної торгівлі послугами	9
1.2. Трансформування міжнародної торгівлі послугами в умовах глобалізації та цифровізації економіки.....	16
1.3. Інструменти регулювання та розвитку міжнародної торгівлі	21
РОЗДІЛ 2. МІЖНАРОДНА ТОРГІВЛЯ В КОНТЕКСТІ СУЧАСНИХ ГЛОБАЛІЗАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ	28
2.1. Аналіз тенденцій міжнародної торгівлі під впливом глобалізації	28
2.2. Дослідження сучасного стану міжнародної торгівлі послугами	38
2.3. Особливості міжнародної торгівлі ріелторськими послугами	49
РОЗДІЛ 3. СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ МІЖНАРОДНОЇ ТОРГІВЛІ РІЄЛТОРСЬКИМИ ПОСЛУГАМИ ТОВ «THE CAPITAL»	58
3.1. Характеристика діяльності ТОВ «The Capital»	58
3.2. Аналіз надання міжнародних ріелторських послуг ТОВ «The Capital» ...	65
3.3. Перспективи розвитку міжнародної торгівлі ТОВ «The Capital»	75
ВИСНОВКИ	80
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	84
ДОДАТКИ	94

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ

ВВП – внутрішній валовий продукт.

ГАТТ – Генеральна угода з тарифів і торгівлі.

ДССУ – Державна служба статистики України.

ЄС – Європейський Союз.

ЗЕД – зовнішньоекономічна діяльність.

МВФ – Міжнародний валютний фонд.

МФУ – Міністерство фінансів України.

ОЕСР – Організація економічного співробітництва та розвитку.

ООН – Організація об'єднаних націй

СБ – Світовий банк.

СВП – світовий валовий продукт.

СОТ – Світова організація торгівлі.

США – Сполучені штати Америки

ТНК – транснаціональна корпорація

ЮНКТАД – Конференція ООН з торгівлі та розвитку

ВСТУП

Актуальність теми. Останніми роками світ став свідком низки глобальних змін, які суттєво вплинули на зовнішню торгівлю, створивши, таким чином, як можливості, так і проблеми для бізнесу та економіки в усьому світі. Зміна ландшафту міжнародних альянсів у поєднанні з появою протекціоністської політики та торгових війн призвели до створення складного та непередбачуваного торговельного середовища. Однією з ключових проблем, з якою стикаються країни та транснаціональні корпорації (ТНК), є необхідність адаптуватися та процвітати в умовах постійних змін політичного ландшафту, що впливають на торговельну політику та альянси. Здатність розуміти, передбачати та реагувати на ці зміни має фундаментальне значення для досягнення стійкого економічного зростання та стабільності.

Актуальність дослідження впливу глобальних зрушень на зовнішню торгівлю варто розглядати в контексті сучасних глобальних викликів і трансформацій. Останніми роками спостерігається виникнення та ескалація численних подій, що впливають на торговельні відносини між країнами. Політичні конфлікти, зокрема розрив торгових стосунків між США та Китаєм, зміни в торговельних угодах після Brexit, а також негативні наслідки пандемії COVID-19 та російсько-українська війна, що призвели до обмежень на імпорт та експорт, – лише частина прикладів глобальних зрушень, які заслуговують на увагу.

Водночас глобальні зрушення зробили величезний вклад у реформування торговельної політики багатьох країн, спричинивши перегляд і реорганізацію їхніх економічних стратегій та міжнародних альянсів. Адаптація до нових умов стала важливим завданням для гармонізації інтересів країн та забезпечення сталості глобальних торговельних відносин.

Глобальні зрушення впливають на всі глобальні події, які можуть суттєво змінити стан речей у світі. Це може бути війна, природні катастрофи, пандемії,

глобальні фінансові кризи тощо. Зовнішня торгівля, з іншого боку, є важливою складовою економічних відносин між країнами, включаючи експорт, імпорт, митні тарифи та торговельні угоди

Дослідженням теми розвитку міжнародної торгівлі присвячено праці таких авторів як: І. Вернадський, В. Базилевич, Л. Алавердян, В. Бойко, А. Вірковська, О. Кваша, К. Нечипорук, О. Приступа, Г. Швець, А. Шершун, П. Юхименко, А. Гальчинський, О. Зернецька, Д. Лук'яненко, А. Мазараккі, Ю. Макогон, Ю.Пахомов, З. Пічкурова, О.Плотнікова, А.Філіпенко, Т.Циганкова, О.Шниркова тощо. Теоретико-методологічні дослідження проблем світової торгівлі товарами та послугами посіли важливе місце в економічній науці. Проте в умовах сучасних глобалізаційних процесів на світових ринках виникає потреба поглибленого вивчення аспектів формування, функціонування та розвитку глобальної торгової політики.

Мета дослідження – охарактеризувати тенденції розвитку міжнародної торгівлі в умовах сучасних глобалізаційних процесів та визначити їх перспективи.

З урахуванням сформованої мети дослідження було поставлено та виконано такі *завдання*:

- розкрити генезис системи міжнародної торгівлі послугами;
- розглянути трансформування міжнародної торгівлі послугами в умовах глобалізації та цифровізації економіки;
- охарактеризувати інструменти регулювання та розвитку міжнародної торгівлі;
- проаналізувати тенденції міжнародної торгівлі під впливом глобалізації;
- дослідити сучасний стан міжнародної торгівлі послугами;
- визначити особливості міжнародної торгівлі ріелторськими послугами;
- дати характеристику діяльності ТОВ «The Capital»;

- проаналізувати надання міжнародних ріелторських послуг ТОВ «The Capital»;
- визначити перспективи розвитку міжнародної торгівлі ТОВ «The Capital».

Об'єктом дослідження є міжнародна торгівля в цілому, торгівля послугами та досліджуване підприємство ТОВ «The Capital», як суб'єкт міжнародних торгівельних відносин послугами.

Предметом дослідження є сукупність теоретичних, методичних та практичних аспектів розвитку міжнародної торгівлі в умовах сучасних глобалізаційних процесів.

Методологічна основа роботи. Під час проведення дослідження були застосовані загальнонаукові та спеціальні методи дослідження, основу яких становлять системний аналіз, історичний і діалектичний методи, індукція й дедукція, аналіз і синтез, абстрагування, моделювання, прогнозування, експертиза тощо. Крім того, в експериментальній частині дослідження використано методи статистичної обробки даних: групування, кореляційно-регресійний аналіз, математичної перевірки припущень та ін..

Теоретичною основою дослідження є економічні дослідження провідних вітчизняних і зарубіжних учених. Фактологічною та статистичною основою стали законодавчі та підзаконні нормативно-правові акти щодо державного регулювання зовнішньої торгівлі в Україні, статистичні матеріали Міністерства фінансів України, Державної служби статистики України, матеріали й аналітичні звіти міжнародних компаній: World Investment Report, щорічні звіти міжнародних організацій: Конференції ООН з торгівлі та розвитку (ЮНКТАД), Міжнародного валютного фонду (МВФ), Світового банку (СБ), Організації економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР) та фінансова звітність ТОВ «The Capital».

Для реалізації визначених у кваліфікаційній роботі завдань було використано комплекс прийомів та методів наукового пізнання. За допомогою діалектичного методу пізнання економічних явищ, з'ясовано сутність ключових

понять дослідження; порівняльний метод – використано для зіставлення показників, які визначають стан міжнародної торгівлі країн; економіко-статистичний метод – дав змогу дослідити стан і тенденції міжнародної торгівлі ТОВ «The Capital», визначити головні проблеми та перспективи розвитку міжнародної торгівлі.

Практичне значення отриманих результатів полягає у можливості використання авторських пропозицій, спрямованих на розвиток міжнародної торгівлі ріелторськими послугами, на ТОВ «The Capital» та інших агентствах нерухомості.

Апробація результатів магістерської роботи. Основні положення та результати магістерської роботи на тему «Міжнародна торгівля в контексті сучасних глобалізаційних процесів» доповідались на міжнародній науково-практичній конференції «Теоретичні аспекти та практичні проблеми управління, економіки та природокористування в Україні» (Київ, ТНУ, 2024) та опубліковані у збірнику конференції.

Структура роботи. Поставлені мета та завдання зумовили структуру магістерської роботи, яка складається зі вступу, трьох основних розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Загальний обсяг роботи становить 99 сторінок. Основний зміст дослідження викладено на 93 сторінках з посиланням на 90 літературних джерел. В роботі наведено 24 рисунки та 12 таблиць, 3 додатки.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ МІЖНАРОДНОЇ ТОРГІВЛІ

1.1. Генезис системи міжнародної торгівлі послугами

Світовий ринок послуг – це сфера, яка під впливом глобалізаційних процесів динамічно розвивається та знаходиться на стадії активного формування.

Світовий ринок послуг сьогодні охоплює широкий спектр різноманітних сфер надання послуг на міжнародному рівні. На думку науковців L. Tajoli, F. Airoidi, та C. Piccardi «послуги є ключовим елементом процесу глобалізації, і ми можемо стверджувати, що їх роль лише зростатиме в майбутньому [7].

На світовому ринку послуг фактично фіксуються ті послуги, котрі реалізуються між резидентами та нерезидентами. Особливістю категорії «послуги» є те, що, по-перше, надання послуг часто вимагає безпосередньої участі продавця та покупця (однак сьогодні послуги все частіше надаються з використання електронних засобів комунікації), по-друге, послуги часто складно відокремити від товарів, по-третє – послуги не підлягають зберіганню. Також для зазначеної категорії особливим є те, що «в міжнародній торгівлі послугами існує більше протекціоністських перешкод і конкурентних бар'єрів, ніж у торгівлі товарами» [4].

Торгівля послугами є динамічною компонентою світової торгівлі. Сучасні досягнення у галузі інформаційних і телекомунікаційних технологій, у поєднанні із швидким розвитком технологій та глобальною експансією інтернету, трансформували торговельні характеристики послуг на новий рівень. Послуги відіграють важливу роль у виробництві товарів, а також є самостійним продуктом споживання [10, с. 219]. Міжнародна торгівля виступає традиційною та основною формою міжнародних економічних відносин. Саме світова

торгівля є кількісним показником міжнародного поділу праці, до переваг якого можна віднести зростання продуктивності виробництва, зменшення витрат виробничого процесу та пошуком найбільш оптимального задоволення економічних інтересів [16, с. 29]. Однією зі сфер світової економіки, які стрімко розширюються і виступають найбільш перспективними, є торгівля послугами. Сьогодні саме послуги охоплюють значну частку економічної діяльності як конкретної країни, так і на міжнародному рівні.

Статистична служба Європейської комісії (Євростат) класифікує послуги за декількома категоріями, такими як обробка матеріальних ресурсів, технічне обслуговування та ремонт, транспорт, туризм, будівництво, страхування, фінансові операції, використання інтелектуальної власності, телекомунікації, комп'ютерні та інформаційні послуги тощо.

Ця класифікація періодично оновлюється для відображення змін у структурі сфери послуг, зокрема з'явлення нових видів послуг або виокремлення попередньо вторинних послуг у самостійні сфери діяльності.

У останні десятиліття спостерігається значний зріст міжнародної торгівлі послугами. Процеси лібералізації торгівлі та глобалізації сприяли розвитку сектору послуг у багатьох країнах світу як для внутрішнього споживання, так і для експортно-імпортних операцій, особливо в розвинених економіках.

Якщо в 1980-ті та 1990-ті роки відбувалася лібералізація торгівлі, то останні три десятиліття характеризувалися не стільки зниженням торговельних тарифів та інвестиційних бар'єрів, скільки змінами у внутрішніх регуляторних стандартах і нормах національних юрисдикцій. Нова глобальна регуляторна архітектура, яка сформувалася внаслідок цих реформ, переважно відповідала інтересам великого бізнесу, такого як міжнародні банки та інші багатонаціональні компанії (БНП) (Rodrik, 2023). Такий розвиток подій призвів до того, що багато країн, особливо розвиваючіся, відчули себе на периферії цих реформ, і їхні можливості для політичного маневру поступово зменшувалися через нещодавні кризи.

Асиметрія вигод від міжнародної торгівельної системи, яка спостерігається як у розвинених, так і у розвиваючихся країнах, призводить до негативної реакції на правила глобального управління та, все частіше, на саму ідею вільної торгівлі. Ця негативна реакція спонукає політиків переглянути свої стратегічні пріоритети стосовно ролі торгівлі. У політичних дебатах щодо регуляторної архітектури глобальної торгівлі потенційні витрати від поглиблення торговельних відносин вже не розглядаються як вторинні.

Торгівля послугами є від'ємною складовою глобальної торгівлі, особливо з огляду на сучасні досягнення в інформаційних та телекомунікаційних технологіях. Зміни в характері торгівлі послугами відбулися внаслідок розвитку Інтернету та глобалізації. Послуги не лише важливі для виробництва товарів, але також можуть існувати як самостійні продукти споживання.

Міжнародна торгівля є ключовою формою міжнародних економічних відносин, що сприяє ефективному поділу праці та забезпечує зростання продуктивності. Торгівля послугами є однією з галузей світової економіки, що стрімко розвиваються, яка складає значну частку економічної діяльності як на національному, так і на міжнародному рівні.

Щодо класифікації послуг, різні міжнародні класифікатори включають різні категорії та типи послуг. Наприклад, класифікація ГАТС/COT визнає близько 600 видів послуг. МВФ виділяє морські перевезення, транспорт, фінансові, професійні та інші послуги. ЮНКТАД розрізняє вісім основних категорій послуг, включаючи фінансові, зв'язкові, будівельні, транспортні, професійні, туристичні та аудіовізуальні.

Для успішного розвитку сектору послуг важливо встановлення адекватного регулювання на національному та міжнародному рівнях. Урядам необхідно співпрацювати та вживати узгоджені заходи для поліпшення регуляторних процесів торгівлі, виконання зобов'язань та подальшої лібералізації цієї сфери за допомогою міжнародних організацій. Оптимізація міжнародної торговельної політики в галузі послуг повинна спрямовуватися на зниження бар'єрів та створення ефективних механізмів регулювання.

На поточному етапі розвитку українського ринку послуг спостерігається активний його зріст. Вже з 1950-х років досліджувалися відмінності між ринками товарів і послуг, але в сучасних умовах, з урахуванням широкого спектру маркетингових інструментів, виникають нові виклики для ринку послуг. Тому компанії, які прагнуть ефективно працювати і виходити на світові ринки, повинні приділяти особливу увагу розвитку цього сегмента.

Сфера послуг постійно розширюється через виробництво та швидке впровадження інновацій, що сприяє появі нових страхових, фінансових, інформаційних та транспортних послуг. Крім того, це сприяє активному розвитку послуг, які надаються компаніями під час та після реалізації товарів або послуг. За визначенням Ф. Котлера, послугою може бути будь-яка діяльність, яку один суб'єкт пропонує іншому, яка має неосяжну природу і не призводить до володіння чимось.

У світі зафіксовано зростання світової торгівлі з початку XXI століття, що перевищує темпи зростання світового ВВП. Наприклад, у 2023 році обіг міжнародної торгівлі склав близько 15 трильйонів доларів, а за прогнозами цей показник до 2040 року збільшиться до 20 трильйонів доларів США. Ці дані стосуються торгівлі товарами, тоді як торгівля послугами і сервісами є "невидимою" і менш відчутною.

За інформацією СОТ, протягом періоду з 2007 по 2023 рік щорічний приріст продажу товарів складав більше 5%, тоді як торгівля різними видами послуг та сервісами зросла на понад 6%. США, Китай і Німеччина виступають найбільшими експортерами послуг у світі, їх частка в загальному обсязі продажу послуг склала близько 30% у 2023 році.

Генеральна угода з торгівлі послугами, яка є додатком до СОТ, є ключовим документом, що регулює міжнародну торгівлю послугами. Цей документ визначає торгівлю послугами як передачу послуг з однієї країни на територію іншої. Сектор послуг охоплює різноманітні галузі економіки, такі як охорона здоров'я, туризм, освіта, будівництво, телекомунікації, транспорт, фінанси та інші.

Торгівля послугами, з економічної точки зору, досить схожа на торгівлю товарами, і ті ж базові економічні принципи, які використовуються для товарів, можна застосовувати й до послуг. Так само, як у виробництві товарів, країни можуть мати відносні переваги у виробництві певних видів послуг і одночасно закуповувати інші види послуг на міжнародному ринку.

У табл. 1.1 наведено можливі типи послуг залежно від чинників впливу.

Таблиця 1.1

Типи послуг на міжнародному ринку

Чинники	Типи	Приклад
Тип власності	Приватні	рекрутингові, консалтингові компанії, розважальні заклади
	Державні	пенсійне забезпечення, послуги залізничного транспорту
Ступінь контактності з людиною	Послуги високої контактності	медицина, салони краси
	Послуги низької контактності	послуги зв'язку, ремонт взуття, банківські послуги
Ступінь кваліфікації	Висококваліфіковані послуги	юридичні послуги
	Ті, що не потребують особливих навиків	послуги розважальних закладів, клірингові послуги
Призначення	Для кінцевого, власного (B2B) споживання	сфера розваг та відпочинку, масажні салони
	Послуги виробничого (B2B) споживання	девелопмент

Джерело: складено автором на основі [40]

Новий підхід до розуміння послуг полягає у спрямуванні їх розгляду через призму життєвого досвіду самого споживача. За твердженням дослідника Г. Беквіта, послугам притаманний особистісний, індивідуалізований характер, оскільки саме споживач їх "переживає".

Послуги володіють унікальною властивістю "приспосовуватись" до споживача, і цей процес відомий як кастомізація послуг. Якщо розглядати послуги як життєвий досвід клієнта, то вони володіють "ефектом метелика". Це означає, що успіх компанії значною мірою залежить від сприйняття нею клієнтами, і негативний досвід може пошкодити репутацію компанії через сприйняття його клієнтами.

Основні та похідні властивості послуг, які роблять їх відмінними від товарів, можуть бути визначені на основі існуючих трактувань терміну "послуга" (табл. 1.2).

Таблиця 1.2

Фундаментальні властивості послуг

Властивості послуги	Наслідки для виробництва і торгівлі послугами
Абстрактний характер послуги	Основна відмінність між товарами та послугами полягає в тому, що послуги не можна зберігати. Це ускладнює процес оцінки або порівняння послуг до їх отримання. Маркетинг потребує креативної візуалізації послуг для того, щоб викликати конкретні уявлення у споживачів.
Неможливість зберігання	Втрачений час через невикористання наданої послуги не можна компенсувати і розглядається як втрата можливості, наприклад, непродані квитки на перельот або концерт.
Неможливість транспортування	Це пояснюється тим, що послугу треба використати у конкретний час та місце її надання.
Ступінь залучення споживача	Це означає, що більшість видів послуг потребують активної взаємодії між клієнтом та постачальником.
Гнучкість виробництва послуг	Це означає, що така неможливість зберігання послуг призводить до більшої гнучкості сервісних компаній, зокрема, транснаціональних корпорацій, у порівнянні з промисловими.
Немає права власності на послугу	Для покупця послуг доступне лише отримання конкретних матеріальних результатів, які стали наслідком надання цих послуг.
Різноманітність послуг	Послуги призначені для кожного індивідуального клієнта або адаптуються до кожної нової ситуації, що відповідає принципу кастомізації послуг.

Джерело: складено автором на основі [56]

Важливо розрізнити концепції "світового ринку послуг" і "міжнародного ринку послуг", оскільки це відображає загальний і частковий характер.

Міжнародний ринок послуг є складовою частиною світового ринку послуг. Останній включає в себе не лише міжнародний обмін, а й внутрішні, національні ринки послуг.

Існує три ключові характеристики, які визначають послугу: вона представляє собою конкретний результат, а не просто процес задоволення потреби; комерційний аспект послуги важливий у її визначенні; результат послуги має нематеріальний характер. Незважаючи на те, що увага економічної науки до сфери послуг зростає, наразі відсутня єдина класифікація для них.

Дослідження світового ринку послуг показують, що ряд факторів визначає його розвиток. Зростання впливу транснаціональних корпорацій на цей сектор є важливим детермінантом його розвитку. ТНК грають ключову роль у створенні елементів економічного зростання, таких як наукові знання, нематеріальні форми накопичення та використання інформаційних технологій.

Світовий ринок послуг за останні роки демонструє значний ріст, який пояснюється кількома ключовими факторами. По-перше, вплив нових технологій на розміри та різноманіття послуг стає важливим чинником. Покращення відкритості національних економік і ринків також сприяє збільшенню обсягів світової торгівлі послугами. Крім того, розвинені країни переходять до етапу формування "нового інформаційного суспільства", що суттєво збільшує споживання різних послуг, зокрема інформаційних. Взаємодія товарів і послуг одне з одним, а також зростання глобальної взаємодії різних видів послуг, сприяють паралельному зростанню торгівлі товарами та послугами.

Особливий вплив на торгівлю послугами має розвиток Інтернету та електронної торгівлі, включаючи надання фінансових послуг через телекомунікації. Враховуючи ці тенденції, міжнародний ринок послуг стає більш гнучким і відкритим для взаємодії, що сприяє активному розвитку сфери послуг як на національному, так і на світовому рівнях [52].

Отже, в умовах глобалізації світової економіки рівень соціально-економічного розвитку окремих країн значною мірою залежить від зовнішньоекономічного сектору. Зростають міжнародні обороти товарів і послуг, прискорюється рух капіталів і фінансових ресурсів. Характерною ознакою сучасного етапу розвитку світового ринку є випереджальні темпи зростання торгівлі послугами, що зумовлено стрімкими технологічними змінами, інтелектуалізацією праці, інформатизацією суспільних і виробничих відносин.

1.2. Трансформування міжнародної торгівлі послугами в умовах глобалізації та цифровізації економіки

В умовах глобалізації міжнародний бізнес став всеосяжним і поширеним явищем сучасного світу який історично виник у результаті розвитку та поглиблення міжнародного поділу праці та формування світового ринку. Світовий ринок виступаючи сферою міждержавного обміну товарами та послугами є передумовою виникнення міжнародних економічних відносин, історично першою формою яких є міжнародна торгівля – одна з найважливіших складових частин зовнішньоекономічної діяльності.

Нині сфера послуг, як і глобальна економіка, зазнає глибокої технологічної революції. Економіки розвинених країн упродовж останніх півстоліття стали науково місткими, інтелектуально ємними, забезпеченими кваліфікованими, належно освіченими кадрами, квалітативними, ємними інформаційно зі зростаючою часткою сервісних комунікацій. Головним у цих трансформаційних процесах стало те, що сервісні та інформаційно-мережеві технології зайняли особливу інституційну позицію в розвитку економіки і суспільства, перетворившись на базис інформаційної економіки та інформаційного суспільства [13, с. 48].

У сфері послуг зростає розуміння ключової ролі людського капіталу та інформаційного капіталу як рушіїв економічного розвитку, головного чинника реалізації економічних переваг і забезпечення конкурентоспроможності підприємств. Основу розвитку людського капіталу визначає імператив переходу до «неоекономіки» (нової економіки), «суспільства знань», «освітньої економіки» й «освітнього товариства», «інформаційної економіки» та «інформаційного суспільства» [3, с. 47].

Технологічні досягнення двох останніх десятиліть спричинили великий вплив на новації в галузі послуг – від нових видів продуктів до нових технологій сервісного обслуговування клієнтів. Можна позначити два домінуючих тренди неоекономіки: прискорення інформаційного розвитку і

глобалізацію економічних та соціальних інститутів, які визначили генеральну лінію еволюції сучасного суспільства в найближчому і віддаленому майбутньому. Наслідком цих трендів стала зміна ситуації, ієрархії факторів виробництва в бік лідерства висококваліфікованої творчої праці, зумовленого формуванням неоекономіки [16, с. 29].

Абсолютна сума послуг, відображена у статистиці МВФ, є заниженою порівняно з реальною величиною, за оцінками експертів, на 40–50%. Труднощі підрахунку пов'язані з тим, що, як правило, послуги надаються в комплексі з товарами, тому важко відокремити ціну послуги від ціни товару. Ще однією причиною, що ускладнює облік, є відсутність єдиної класифікації послуг. За класифікацією МВФ виділяють чотири групи послуг: фрахт, інші транспортні, туризм, інші [12, с. 204].

Варто відзначити, що ЮНКТАД називає вісім основних груп: фінансові, зв'язок, будівельні та проєктно-конструкторські, транспортні, професійні та ділові, комерційні, туризм, аудіовізуальні послуги [98]. У межах СОТ виділяється 12 груп: ділові, комунікаційні, будівельні та супутні їм послуги, послуги з охорони навколишнього середовища, фінансові послуги, пов'язані зі здоров'ям та соціальні послуги, туризм, рекреаційні, культурні, спортивні, транспортні та інші послуги.

На сучасному етапі розвитку глобалізації та інтеграції процес лібералізації галузі торгівлі послугами – одне з основних потенційних джерел зростання добробуту населення. Такі важливі фактори, як продуктивність сектору послуг і торговельна політика, є важливими детермінантами обсягу торговельних потоків, розподілу торгівлі та зростання економіки в цілому.

Світовий ринок послуг у 2023 році включає кілька ключових галузей, кожна з яких має свої унікальні характеристики і динаміку. Зробимо детальний огляд сучасного стану основних сегментів світового ринку послуг.

1. Фінансові послуги.

Характеристики: Включають банківське обслуговування, страхування, інвестиційні послуги, управління активами та інші фінансові продукти.

Сучасний стан: У 2023 році ринок фінансових послуг продовжує змінюватися під впливом цифрових технологій. Фінтех-компанії активно впроваджують інноваційні рішення, такі як мобільні платежі, блокчейн і криптовалюти. Регуляторні вимоги стають більш суворими, спрямованими на забезпечення стабільності та захисту споживачів. Збільшується роль штучного інтелекту у фінансовому аналізі та управлінні ризиками.

2. Інформаційні технології та телекомунікації.

Характеристики: Включають розробку програмного забезпечення, ІТ-консалтинг, послуги дата-центрів, хмарні технології, мобільний зв'язок і інтернет-послуги. Сучасний стан: Цей сегмент залишається одним з найбільш швидкозростаючих. У 2023 році відзначається зростання попиту на віддалені робочі рішення, хмарні обчислення, штучний інтелект та інтернет речей (IoT). Високі інвестиції в кібербезпеку стають необхідністю через збільшення кількості кібератак. Розвиток 5G технологій продовжує впливати на телекомунікаційний сектор, покращуючи швидкість і надійність зв'язку.

3. Транспортні та логістичні послуги.

Характеристики: Включають авіап перевезення, морські перевезення, автомобільні перевезення, залізничні перевезення, складські послуги та логістичні рішення. Сучасний стан: Після значних порушень, викликаних війною та пандемією, ринок поступово відновлюється. Збільшення онлайн-торгівлі сприяє зростанню попиту на логістичні послуги. Інвестуються кошти в автоматизацію і цифровізацію ланцюгів поставок для підвищення їх ефективності. Екологічні ініціативи набувають популярності, зокрема у розвитку електротранспорту та зменшенні викидів вуглецю.

4. Туризм і гостинність.

Характеристики: Включають готельний бізнес, туристичні агентства, туроператори, послуги авіакомпаній та інші види туристичного обслуговування. Сучасний стан: Сектор туризму демонструє ознаки відновлення після значного спаду. У 2023 році зростає попит на внутрішній туризм та екологічні подорожі. Туристичні компанії активно впроваджують

цифрові технології для забезпечення безпеки і комфорту туристів, зокрема безконтактні послуги та мобільні додатки для бронювання.

5. Освітні послуги.

Характеристики: Включають університети, школи, професійне навчання, онлайн-освіту і корпоративне навчання. Сучасний стан: Перехід на онлайн-освіту прискорився через вплив війни та її наслідки, що призвело до значного зростання попиту на дистанційні освітні платформи. Онлайн-курси, мікрокреденції та безперервне навчання стають все більш популярними. Інноваційні технології, такі як віртуальна та доповнена реальність, використовуються для покращення навчального досвіду.

6. Медичні послуги.

Характеристики: Включають лікарні, клініки, телемедицину, фармацевтичні послуги, медичні лабораторії та інші види медичного обслуговування. Сучасний стан: Медичний сектор продовжує розвиватися, зростає попит на телемедицину та дистанційні консультації. Інвестиції в медичну інфраструктуру і інноваційні технології, такі як генетика та персоналізована медицина, також збільшуються. Розширюється використання штучного інтелекту для діагностики та лікування хвороб.

7. Консалтингові послуги.

Характеристики: Включають управлінський консалтинг, стратегічний консалтинг, IT-консалтинг, фінансовий консалтинг і юридичні послуги. Сучасний стан: Попит на консалтингові послуги продовжує зростати через необхідність адаптації бізнесу до нових умов, викликаних цифровою трансформацією та змінами в регуляторному середовищі. Консалтингові компанії все більше орієнтуються на впровадження цифрових рішень і управління змінами. Використання аналітики даних для прийняття стратегічних рішень стає стандартною практикою.

Ці сегменти світового ринку послуг демонструють значний потенціал для зростання, хоча кожен з них стикається зі своїми унікальними викликами і можливостями [28].

У міжнародній торгівлі послугами визначилися нові тенденції, які необхідно враховувати, орієнтуючись на активізацію участі нашої країни в цій сфері економічної діяльності:

- виникнення та розвиток нових видів послуг: послуги логістики, глобальних транспортних систем, інформаційних мереж, комп'ютерні послуги, електронна торгівля тощо;

- активне виділення в самостійні напрямки низки видів послуг, що раніше мали внутрішньофірмовий допоміжний характер, – маркетингові послуги, послуги аудиту, реклами, бухгалтерські, юридичні та ін.;

- посилення впливу на світовому ринку послуг великих транснаціональних корпорацій, які в минулі роки переважно впливали на світовий ринок товарів;

- збільшення кількості великих інтегрованих компаній, що постачають споживачеві «пакет послуг» і дають йому можливість використовувати одного постачальника послуг;

- розвинення глобального, багатопланового, багатофункціонального світового ринку послуг, який потребує постійного вдосконалення адекватного світового механізму регулювання [16]

Підсумовуючи, можна зазначити, що в умовах геополітичних змін зростають обсяги супутніх послуг у виробництві й експорті багатьох капітало- та наукомістких товарів (програмне забезпечення, дизайн, інжиніринг, логістика, маркетингові послуги); у складі послуг набувають більшої ваги готельний бізнес, рекламні, консалтингові, страхові, фінансові, агентські, брокерські, ріелтерські, адвокатські й лізингові послуги, франчайзинг, торгівля ліцензіями та патентами, «ноу-хау» тощо. Ринок послуг стає одним із перспективних секторів світового ринку. У структурі платіжних балансів окремих країн частка сфери послуг становить близько 20%, а сама вона стає найбільшим реципієнтом міжнародних інвестицій.

1.3. Інструменти регулювання та розвитку міжнародної торгівлі

Ринок послуг – сукупність відносин у процесі виробництва та реалізації послуг, яка передбачає з одного боку механізм вільного ціноутворення та вільне підприємництво на основі конкуренції у боротьбі за споживача, а з іншого – державне регулювання ринку. В організаційному плані глобальні ринки послуг опираються на ТНК, фінансові інструменти, міжнародні й неурядові структури, дослідницькі та впроваджувальні центри, результатом їх глобалізації є формування міжнародних організацій (широкого профілю і спеціалізованих), які в сукупності становлять інституційну базу системи багатостороннього регулювання послуг [81].

Умови глобальних змін мають значний вплив на динаміку та інструменти регулювання та розвитку міжнародної торгівлі послугами. Ось деякі ключові аспекти, які варто враховувати:

1. Технологічний прогрес. Швидкий розвиток інформаційних технологій, цифрових комунікацій і передових технологій має суттєвий вплив на торгівлю послугами. Віртуальні послуги, електронна комерція, хмарні обчислення та інші цифрові інструменти надають нові можливості для здійснення транскордонних послуг.

2. Лібералізація торгівлі послугами. Розширення доступу до зарубіжних ринків послуг є важливим завданням. Відкритість та зниження торговельних бар'єрів сприяють розвитку конкурентоспроможного середовища для постачальників послуг та споживачів.

3. Зміни міжнародних угод. Укладання та вдосконалення міжнародних угод, таких як Угода з торгівлі послугами Всесвітньої організації торгівлі (СОТ) і багатосторонні угоди про вільну торгівлю, сприяють збільшенню та захисту обсягів торгівлі послугами.

4. Регулювання та нормативні обмеження. В умовах глобальних змін важливо забезпечити ефективне регулювання та нормативні обмеження для розвитку та забезпечення якості послуг. Регуляторні органи мають

встановлювати стандарти безпеки, захисту споживачів та конкуренції, а також розвивати механізми розгляду суперечок.

5. Розвиток людського капіталу. Кадри з високими кваліфікаціями та навичками є ключовим фактором у розвитку торгівлі послугами. Постачальники послуг повинні інвестувати в навчання та підвищення кваліфікації свого персоналу, щоб відповідати вимогам глобального ринку.

6. Інновації та дослідження. Здійснення досліджень та інновацій є необхідним для підтримки конкурентоспроможності та розвитку нових послуг.

Постачальники послуг повинні стимулювати інновації, впроваджувати нові технології та вдосконалювати свої продукти та процеси.

7. Захист прав інтелектуальної власності. Забезпечення ефективного захисту прав інтелектуальної власності є важливим аспектом розвитку торгівлі послугами. Інтелектуальна власність, така як авторські права, патенти та товарні знаки, є цінним активом для багатьох секторів послуг і вимагає адекватного правового захисту.

8. Урядова підтримка та сприяння. Уряди повинні створювати сприятливі умови для розвитку торгівлі послугами, включаючи заохочення інвестицій, зниження адміністративних бар'єрів, спрощення процедур експорту-імпорту та надання фінансової підтримки для розвитку нових послугових галузей.

Загалом, динамічні зміни в глобальному середовищі вимагають адаптації та реагування в сфері міжнародної торгівлі послугами. Ефективне регулювання, інновації, навчання та розвиток людського капіталу, захист прав інтелектуальної власності та урядова підтримка є ключовими інструментами для стимулювання розвитку та підтримки конкурентоспроможності міжнародної торгівлі послугами. Усвідомлення цих факторів та впровадження відповідних стратегій та політик сприятимуть ефективному функціонуванню та розвитку сектору послуг у глобальному масштабі.

Проаналізуємо глобальні динамічні зміни, що відбуваються на тлі війни з РФ та перспективи на найближчий період:

1. Згідно з недавнім звітом "Global Economic Prospects" Світового банку, світове зростання значно сповільниться у 2023 році через високу інфляцію, вищі процентні ставки, скорочення інвестицій та втрати, спричинені вторгненням Росії в Україну. Однак у 2024 році цей показник почне наближатися до свого потенційного рівня на довгостроковій основі.

2. Для країн, які формують ринок і розвиваються, Світовий банк рекомендує зосередитися на структурних реформах, які сприятимуть залученню інвестицій та зростанню продуктивності й торгівлі. Також важливо підтримувати продовольчу безпеку та гендерну рівність для зменшення негативного впливу останніх трьох років і підтримки вразливих груп населення.

3. Незважаючи на передбачуване сповільнення ВВП у країнах Євразії, ЄС залишатиметься провідним торговельним партнером України. Тому важливо настійно висувати питання перед ЄС щодо продовження торговельної лібералізації та призупинення заходів захисту торгівлі під час майбутніх переговорів і зосередитися на розвитку економічних відносин з Великою Британією.

4. Крім традиційних партнерів, варто активізувати представлення інтересів України на Африканському континенті у пріоритетних країнах з урахуванням їхнього економічного потенціалу та прогнозованого зростання.

5. Прогнози Світового банку щодо зростання ВВП Росії вказують на необхідність подальшого посилення міжнародної ізоляції Росії. Це означає, що необхідно продовжувати координацію заходів, спрямованих на послаблення економічних основ російського втручання в Україну. Посилення санкцій та ізоляції РФ сприятиме зниженню її можливостей вести війну та підтримувати агресивну зовнішню політику.

Крім того, українським органам влади варто активізувати зусилля щодо залучення іноземних інвестицій, розвитку торговельних партнерств і диверсифікації економіки. Це допоможе зменшити залежність від російського ринку і створить нові можливості для розвитку.

Загалом, умови глобальних змін вимагають активних заходів та гнучкості в регулюванні та розвитку міжнародної торгівлі послугами. Ключовими завданнями є стимулювання інвестицій, підтримка продовольчої безпеки, зміцнення торговельних партнерств та залучення нових ринків. Україна повинна активно працювати на рівні міжнародних організацій, таких як ЄС та Світовий банк, для захисту своїх інтересів та реалізації свого потенціалу в міжнародній торгівлі послугами [73, 75, 81].

Швидкий розвиток світового ринку послуг, збільшення їх значимості в глобалізованій економіці поставили на порядок денний питання про вироблення загальних правил регулювання цієї сфери. Багатосторонні переговори з питань міжнародної торгівлі послугами почали проводитися з середини 1980-х рр. і завершилися підписанням Генеральної угоди про торгівлю послугами (ГАТС), яка разом з Генеральною угодою з тарифів і торгівлі (ГАТТ) та Угодою про торговельні аспекти прав інтелектуальної власності (ТРИПС) стало основою Світової організації торгівлі (СОТ) і набула чинності з 1 січня 1995 року [69].

Регулювання міжнародної торгівлі послугами відіграє визначальну роль у розвитку міжнародних послуг, оскільки від нього залежить інтенсивність та загальна динаміка торгівлі. Регулювання складає цілісну систему, яку доцільно розглядати на кількох рівнях:

- національному;
- регіональному;
- міжнародному.

Між трьома рівнями системи регулювання існує цілісний та неподільний взаємозв'язок. Національний рівень представлений національними нормативно-правовими актами та підпорядковується міжнародним документам, які ратифіковані законодавчою владою країни та фактично імплементовані у національне законодавство. Однак, національний рівень передбачає наявність національних інтересів та державної політики, яка їх включає та відстоює на міжнародній арені, що фактично відображається та втілюється у прийнятті

міжнародних документів на рівні міжнародних організацій, зобов'язання щодо виконання яких держава у подальшому приймає на себе. Регіональний рівень є проміжною ланкою між національним та міжнародним рівнем та представляє систему регулювання міжнародної торгівлі, яка застосовуються у межах окремого інтеграційного угруповання.

Таким чином, національний (державний) рівень є визначальним, оскільки, як і в регулюванні будь-якого іншого міжнародного бізнесу, міждержавні угоди – багатосторонні, двосторонні та інші – спрямовані лише на уніфікацію або гармонізацію, тобто зближення норм і правил національного регулювання, лібералізацію діяльності суб'єктів та регламентацію вимог до них у різних країнах [21, с.68].

Система регулювання міжнародної торгівлі послуг складається із системи нормативно-правових актів та механізмів регулювання світового ринку послуг.

Механізми регулювання відображені на рис. 1.1.

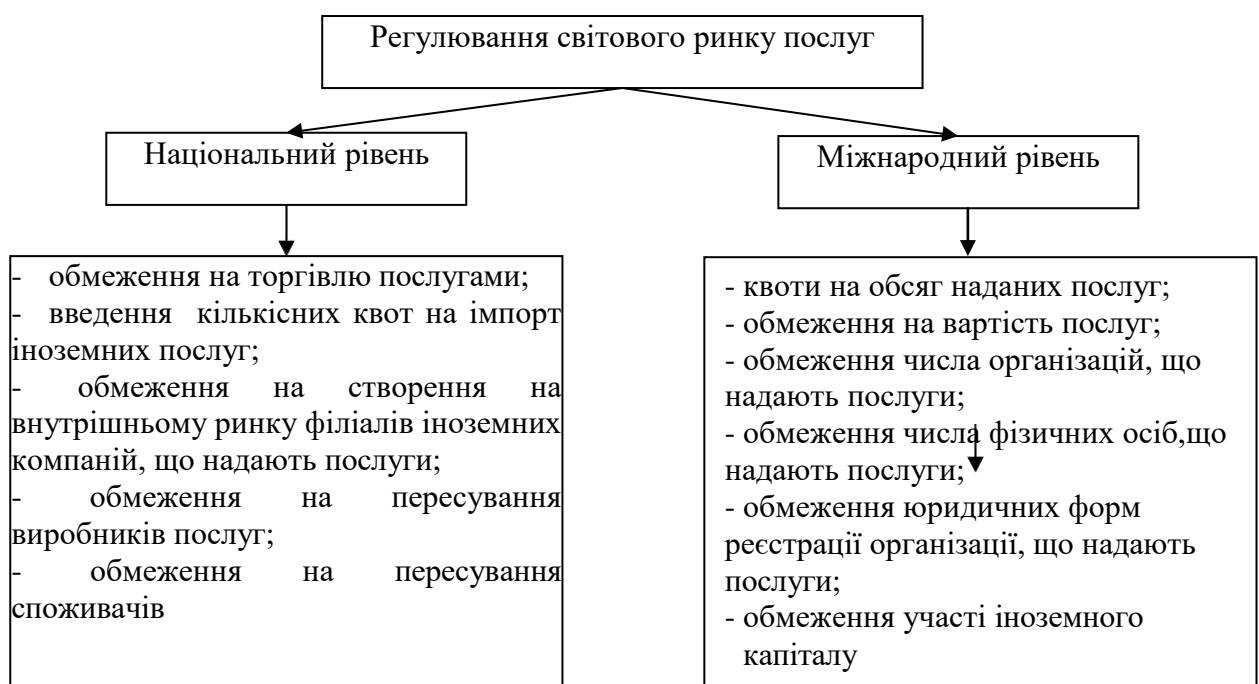

Рис. 1.1. Механізми регулювання світового ринку послуг

Джерело: складено автором на основі [31]

Швидкий розвиток світового ринку послуг та збільшення їх значимості в глобалізованій економіці поставили на порядок денний питання про встановлення загальних правил регулювання цієї сфери. Регулювання міжнародної торгівлі послугами відіграє важливу роль у розвитку міжнародних послуг, оскільки від нього залежить інтенсивність та загальна динаміка торгівлі.

Міжнародне регулювання у сфері торгівлі послугами базується на Генеральній угоді про торгівлю послугами (ГАТС). Ця угода спрямована на сприяння економічному зростанню всіх торговельних партнерів та розвитку країн, що розвиваються, шляхом збільшення міжнародної торгівлі послугами. ГАТС використовує правила, що були застосовані в ГАТТ, для регулювання торгівлі послугами з метою досягнення цих цілей.

Генеральна угода про торгівлю послугами (ГАТС) є важливим міжнародним договором, який регулює торгівлю послугами між країнами. Укладена в рамках Світової Торговельної Організації (СТО), вона визначає загальні принципи та правила для такої торгівлі. Одним із ключових принципів ГАТС є заборона дискримінації, що створює умови для рівного доступу до ринків послуг для всіх учасників. Крім того, угода встановлює обов'язок надання національного режиму, що означає, що іноземні постачальники послуг мають право на те саме оброблення, що й місцеві постачальники.

ГАТС також створює рамки для переговорів між країнами з метою поліпшення взаємодії у сфері торгівлі послугами. Їїго ціль полягає в сприянні вільному, справедливому та прозорому доступу до ринків послуг у всіх країнах-учасниць. Учасники ГАТС зобов'язані дотримуватися умов угоди та здійснювати заходи для забезпечення відкритості та прозорості своїх національних ринків послуг. Відповідно, саме ГАТС виступає основою для розвитку та регулювання міжнародної торгівлі послугами, сприяючи підвищенню ефективності, конкурентоспроможності та інновацій у цій галузі. Участь України в Генеральній угоді про торгівлю послугами (ГАТС) як члена Світової Торговельної Організації (СТО) відкриває перед нею можливості для

розширення економічних зв'язків з іншими країнами через легальну торгівлю різними видами послуг.

Для України ГАТС має вагомим значення, оскільки це дозволяє скористатися перевагами, що випливають з участі у цій угоді. Це може сприяти привабленню іноземних інвестицій у різні сфери економіки, розвитку експортно-імпортних операцій у сфері послуг, а також створенню нових робочих місць та підвищенню конкурентоспроможності на міжнародному ринку. Незважаючи на це, важливо дотримуватися зобов'язань, передбачених ГАТС, зокрема, створювати сприятливі умови для іноземних постачальників послуг та забезпечувати їм рівний доступ до власного ринку. Такий підхід сприяє розвитку відкритого та прозорого бізнес-середовища в Україні, що, в свою чергу, може сприяти зростанню економіки та підвищенню довіри з боку міжнародних партнерів.

Отже, на сучасному етапі розвитку світового ринку послуг відбувається його регулювання на різних рівнях, таких як міжнародний, галузевий, регіональний та національний, що сприяє активному зростанню сфери послуг як на внутрішніх, так і на міжнародних ринках.

Дослідження підтверджує динамічні зміни в міжнародній торгівлі послугами умовах глобальних трансформацій. Зазначається, що в умовах нестабільності необхідно активно реагувати та гнучко регулювати торгівлю послугами. Ключовими завданнями в цьому контексті є стимулювання інвестицій, підтримка продовольчої безпеки, зміцнення торговельних партнерств та залучення нових ринків.

Україна, як учасник світової торговельної системи, повинна активно взаємодіяти з міжнародними організаціями, такими як ЄС та Світовий банк, для захисту своїх інтересів та використання свого потенціалу в міжнародній торгівлі послугами. Регулювання міжнародної торгівлі послугами базується на Генеральній угоді про торгівлю послугами (ГАТС), що є важливим правовим інструментом у цій сфері.

РОЗДІЛ 2

МІЖНАРОДНА ТОРГІВЛЯ В КОНТЕКСТІ СУЧАСНИХ ГЛОБАЛІЗАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ

2.1. Аналіз тенденцій міжнародної торгівлі під впливом глобалізації

Міжнародні економічні відносини досить динамічна система, у якій зміни відбуваються під впливом різних факторів, що відбиваються на тенденціях розвитку, як світової економіки, так і економіки окремих країн, які відіграють провідну роль на світовій арені. Особливо такі зміни виявляються в умовах глобалізації, яка значною мірою формує нові тенденції в міжнародних економічних відносинах. Змінюється зміст міжнародних економічних відносин, з'являються нові їх риси, нові тенденції під впливом факторів глобалізації. Міжнародна торгівля товарами та послугами перебуває під найбільшим її впливом, тому її розвиток необхідно розглядати в нових умовах глобалізації [22, с. 131].

Спочатку, в період формування, на стійке зростання міжнародної торгівлі впливали такі фактори, як міжнародний поділ праці (МРП) та інтернаціоналізація виробництва; науково-технічна революція; активна діяльність ТНК; лібералізація міжнародної торгівлі; розвиток процесів торгово-економічної інтеграції [15, с. 195]. Все це, безсумнівно, сприяло збільшенню обсягів міжнародної торгівлі, змінам її товарної та географічної структури [1, с. 68].

Протягом останніх 10 років обсяг як експорту, так і імпорту виріс майже в три рази. Відбуваються зростання ролі країн, що розвиваються, та зменшення впливу розвинених країн. Частка країн з перехідною економікою зменшується. Серед провідних експортерів з'явилися й міцно утримують позиції країни, що розвиваються, зокрема перше місце вже кілька років посідає КНР.

На сучасному етапі розвитку міжнародної торгівлі необхідно розглядати її в нових умовах, умовах глобалізації. У цьому разі міжнародна торгівля виступає як система мікро- й макrorівнів, адже вона включає постачальників, споживачів, уряд країн та міжнародні організації [18, с. 312]. Суттєвими факторами, що впливають на міжнародну торгівлю в умовах глобалізації, є науково-технічна революція (НТР) та науково-технічний прогрес (НТП).

Значення міжнародної торгівлі все більше зростає для економік усіх країн світу, навіть не зважаючи на той факт, що світові торгівельні зв'язки є досить нестійкими. Це зумовлює зміни в структурі та напрямках товарообороту країн. На рис. 2.1 представлені дані щодо обсягів світової торгівлі у 2019-2023р.

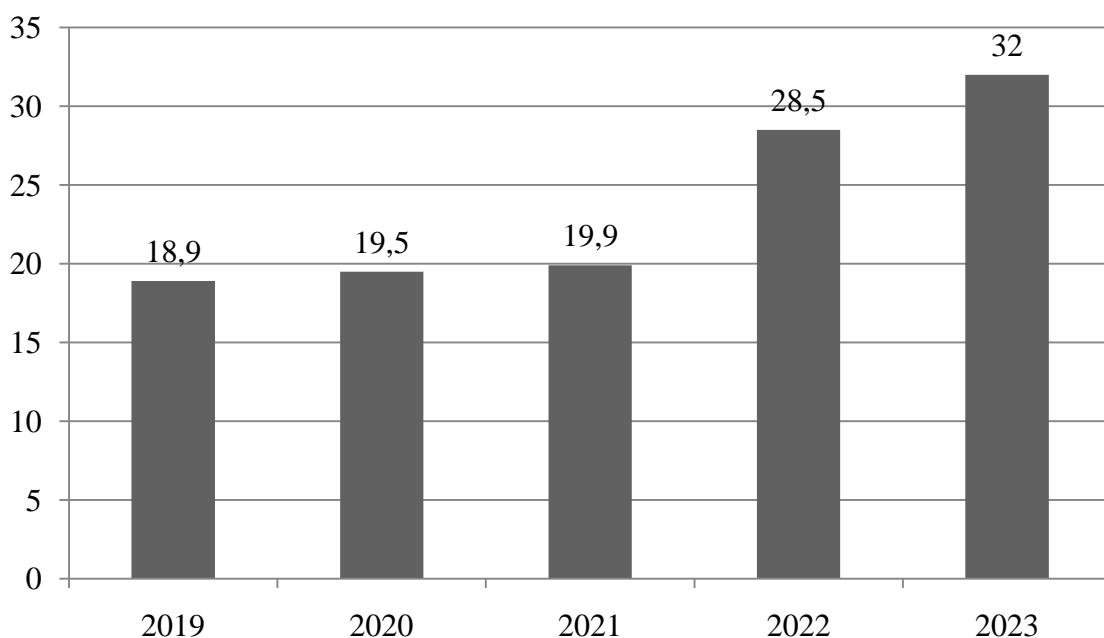

Рис. 2.1. Обсяги світової торгівлі у 2019-2023 р., трлн. дол. США

Джерело: побудовано автором за даними Світового банку [88]

Як бачимо, обсяг світової торгівлі в 2023 році збільшився на 10% порівняно з 2022 роком. Це рекордний рівень, незважаючи на погіршення економічних умов та зростання невизначеності наприкінці року, повідомила Конференція ООН з торгівлі та розвитку (ЮНКТАД) [88].

Показники за 2023 рік досягли рекордного рівня через зростання продажів «зелених» (екологічно чистих) товарів. Торгівля ними у другій

половині 2023 року зросла приблизно на 4%. За рік їхня сукупна вартість склала 1,9 трлн. дол. США, що на 100 млрд. дол. США більше, ніж 2022 року. Так, продаж електричних та гібридних автомобілів зріс на чверть, не пластикової упаковки – на п'яту частину, вітряних турбін – на 10%. Збільшення показників відбулося після публікації доповіді ООН про стан клімату, де вчені попередили про те, що «викиди парникових газів, що ростуть, ставлять планету на межу незворотних змін».

Обсяги торгівлі рештою товарів почали знижуватися у III кварталі 2023-го, у IV-му скоротилися на 3%. Їхня загальна вартість склала 25 трлн. дол. США. При цьому попит на послуги лишився майже незмінним, завершивши рік на рівні 7 трлн. дол. США.

У секторі транспортного обладнання торгівля зросла на 14% у IV кварталі 2023 року, хоча результат за рік становив -6%. Енергетичний сектор зазнав найбільшого падіння у жовтні-грудні 2023-го, знизившись на 10%. Проте за рік галузь зросла на 24% [88].

Спад світової торгівлі в IV кварталі 2023 року сильніше вдарив по країнах, що розвиваються: показники імпорту та експорту впали на 6% порівняно з попереднім кварталом. Найсильніше на це вплинуло зниження експорту з країн Східної Азії на 7%. Станом на листопад 2023 року більш як половина найменш розвинених країн і країн з низьким рівнем доходу перебували в зоні високого ризику або вже потрапили в боргову кризу.

У ЮНКТАД вважають, що в другій половині року ситуація може покращитися через перспективи запобігання рецесії в Європейському союзі та США, а також ослаблення долара, який з листопада 2023 року по лютий 2024 року впав майже на 7%. Через те, що більшість торгівлі деномінована в доларах, ослаблення долара призведе до зростання попиту на товари, уточнили автори доповіді. Також ослабли побоювання через збої в глобальних ланцюжках поставок та підвищення вартості перевезень. У ЮНКТАД очікують, що, незважаючи на невизначеність, «позитивні фактори компенсують негативні тенденції».

Наприклад, у 2024 році світовий ринок «зелених» товарів тільки зростатиме, оскільки низка держав серйозно перейнялася зміною клімату і підписала угоду про скорочення викидів. За розрахунками організації, до 2030 року екологічно чисті технології досягнуть 2,1 трлн. дол. США [86].

За I квартал 2024 року світова торгівля товарами зросла приблизно на 1%, а торгівля послугами – на 3% у зв'язку з підвищеним попитом на послуги в галузі інформаційно-комунікаційних технологій, а також відновленням туристичного сектору, що триває.

У своїх прогнозах ЮНКТАД вказував, що 2024 року економічне зростання сповільниться до 2,2%. Автори дослідження підрахували, що глобальний спад коштуватиме 17 трлн. дол. США, що становить близько 20% світового доходу. Оскільки 60% країн з низьким рівнем доходів і 30% країн з ринком, що формується, перебувають у стані боргової кризи або близькі до неї, ймовірність глобальної боргової кризи висока. У 2023 році країни, що розвиваються, вже витратили близько 379 млрд. дол. США резервів на захист своїх валют. Близько 90 держав зіткнулися з послабленням своїх валют по відношенню до долара. Підвищення відсоткових ставок у США може скоротити майбутні доходи країн, що розвиваються (за винятком Китаю) ще на 360 млрд. дол. США [88].

Своєю чергою, Світовий банк очікує, що у 2024 році зростання світової економіки сповільниться до 1,7%, у 2025 році – до 2,7% (табл. 2.1).

Таблиця 2.1

Зміна реального ВВП порівняно з попереднім роком, 2020-2023 рр.,%

Показник	2021	2022	2023	2024	2025п
Світ	-3,2	5,9	2,9	1,7	2,7
Країни з розвинутою економікою	-4,3	5,3	2,5	0,5	1,6
Економіки, де формується ринок та які розвиваються (ЕФРР)	-1,5	6,7	3,4	3,4	4,1
Обсяг світової торгівлі	-8,2	10,6	4,0	1,6	3,4
Ціни на товари					
Індекс цін на енергетичні товари	52,7	95,4	151,7	130,5	118,3
Ціна на нафту (дол. США за барель)	42,3	70,4	100,0	88,0	80,0
Індекс цін на неенергетичні товари	84,4	112,0	123,7	113,7	113,0

Джерело: складено автором за даними Світового Банку [88]

Як бачимо з табл. 2.2 це торкнеться 95% розвинутих країн і близько 70% країн, що розвиваються, з ринком, що формується. У Європі та Центральній Азії очікується скорочення темпів зростання регіональної економіки до 0,1% цього року, після чого вони підвищуються до 2,8%.

Це буде третій найменший темп зростання ВВП світу за останні майже п'ятдесят років (0,6 % – у 1975 р. та 0,4 % – у 1982 р.), які позначилися також і двома падіннями світової економіки в 2009 р. та 2020 р., спричиненими глобальною фінансовою кризою та пандемією COVID-19 відповідно [88].

Динаміка темпів світової торгівлі за останні 5 років наведена на рис. 2.2.

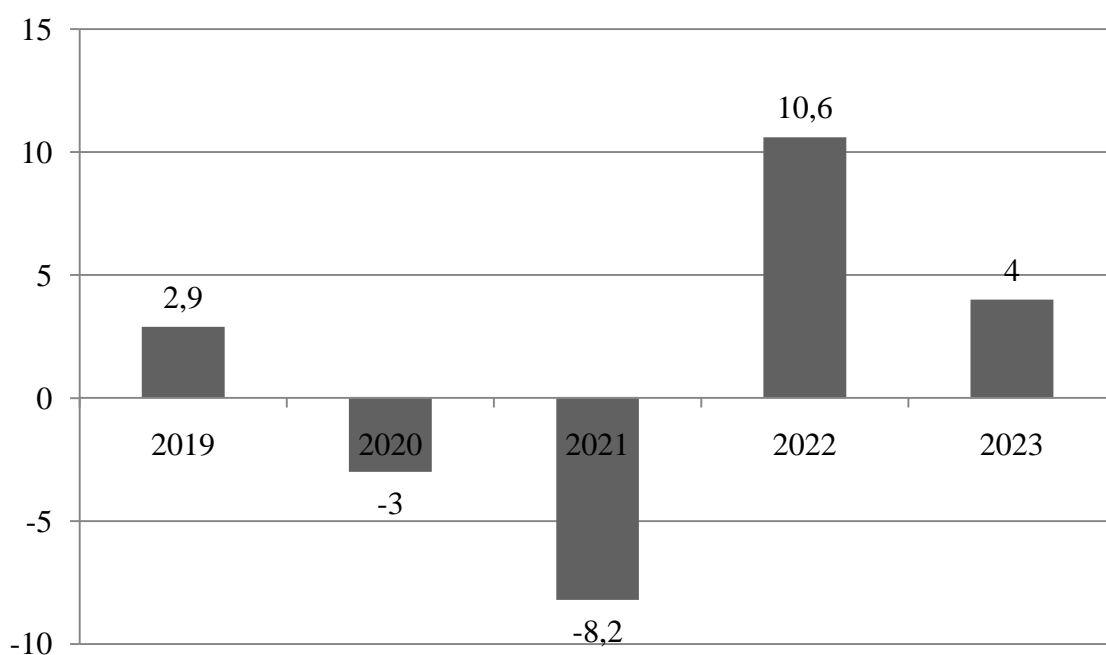

Рис. 2.2. Динаміка темпів світової торгівлі у 2019-2023 р., %

Джерело: побудовано автором за даними Світового Банку [88]

Світова криза не могла оминати торгівлю – вона скорочується. Обсяги торгівлі почали падати ще у 2020 році, коли скорочення становило 3,0%. Для порівняння, у 2019 році обсяги торгівлі вирости на 2,9%. Це зумовлено довготривалою торгівельною війною між США та Китаєм (це найбільші економіки світу), яка призвела до підвищення імпорتنих мит на велику групу товарів, та повільний ріст глобальної економіки. Він уповільнився з 2,9% у 2019 році до 2,3% у 2020-му. Слабкості економіці додали також рекордно довгий

урядовий шатдаун у США на межі 2018-2019 років, вихід Великобританії з Європейського Союзу та зміни в монетарній політиці в найбільших країнах світу. Падіння світової торгівлі товарами стало першим за останнє десятиріччя – з часів світової фінансової кризи 2008-2009 років.

Уповільнення зростання світової торгівлі з 10,6 % у 2022 р. до 4 % у 2023 р. Світовий банк пояснює переважно ослабленням глобального попиту. Убачається, що темп зростання світової торгівлі незначно відставатиме від темпу зростання світового ВВП (1,7 %). Обсяги зовнішньої торгівлі найбільше скоротяться в країнах ЕФРР, котрі мають сильні торговельні зв'язки з великими економіками, з боку яких попит, як очікує Світовий банк, різко зменшиться [88].

В таблиці 2.2 наведені дані щодо динаміки світової торгівлі в розрізі розвинених країн та тих, що розвиваються за даними МВФ.

Таблиця 2.2

Динаміка міжнародної торгівлі у 2020-2023 р.

Показники	2020 р.	2021 р.	2022 р.	2023 р.
Світовий експорт товарів та послуг, трлн. дол. США	22,3	27,7	30,6	31,4
Темп росту, %	-9,7	24,3	10,6	2,7
Світовий експорт товарів, трлн. дол. США	17,2	21,8	24,0	24,4
Темп росту, %	-7,2	26,5	10,3	1,4
Експорт з розвинених країн	-6,4	9,7	2,4	1,7
Експорт з країн, що розвиваються	-0,9	11,0	1,4	2,4
Імпорт розвинених країн	-5,8	10,8	5,3	1,5
Імпорт країн, що розвиваються	-5,6	12,1	1,4	2,9

Джерело: складено автором за даними МВФ [87]

Так, після провалів 2020 р. міжнародний експорт товарів та послуг у 2021 р. зріс на 24,3%, лише товарний вивіз – на 26,5%. Проте за підсумками 2022 р. відбулося зростання на 10,6% та 10,3% відповідно.

Подібні зрушення цілком можливі на тлі подій, що відбувалися. Але й у 2023 р. за даними МВФ розширення обсягів експорту товарів та послуг становить лише 2,7%, а товарного вивезення – 1,4% [87].

В процесі аналізу торгівлі падіння показників у 2022-2023 році пояснюється переважно ослабленням глобального попиту. Також, причинами, що негативно позначилися на обсягах світової торгівлі є: інтенсифікація застосування протекціоністських заходів у сфері торгівлі; фрагментація торговельних мереж; проблеми у сфері безпеки, пов'язані із ланцюгами постачання, а саме головне – війна росії проти України. Всі вищенаведені чинники, матимуть вплив на світову торгівлю і в перспективі.

Конфлікт на Близькому Сході, який розпочався у жовтні 2023 р., поки що мав лише слабкий вплив на світові ціни на сировинні товари. Загалом у 2023 р. ціни на більшість сировинних товарів різною мірою знизилися, однак вони залишаються вищими за допандемійний рівень (табл. 2.3). Попри нестабільність, спричинену переважно конфліктом на Близькому Сході, і за умови, що бойові дії не посиляться, прогнозується, що середні ціни на нафту в 2024 р. знизяться, з огляду на очікуване уповільнення економічного зростання у світі, зокрема в Китаї, та збільшення видобутку нафти (незважаючи на розширення обсягів добровільного скорочення її видобутку на початку поточного року). Очікується, що ціни на метали та вироби з них і далі знижуватимуться, оскільки повільніше зростання в Китаї ще більше стримуватиме попит на них.

Таблиця 2.3

Світова торгівля та світові ціни на окремі сировинні товари за 2021-2023 рр. та прогноз на 2024-2025 рр.

Показник	Динаміка показника				
	2021	2022	2023	2024п	2025п
Роки					
Обсяг світової торгівлі	11,1	5,6	0,2	2,3	3,1
Індекс світових цін на сировинні товари	100,9	142,5	108,4	104,9	102,2
Індекс світових цін на енергоносії	95,4	152,6	107,5	103,4	100,0
Світова ціна нафти	70,4	99,8	83,1	81,0	78,0
Індекс світових цін на неенергетичні товари	112,1	122,1	110,2	107,7	106,6

Джерело: складено автором за даними Світового Банку [88]

Водночас у поточному році ціни на продовольство, на думку експертів Світового банку, дещо зменшаться (на 1 %) на тлі достатньої пропозиції основних сільськогосподарських культур (за винятком рису), але існує ризик їх зростання внаслідок можливого подорожчання енергоресурсів, екстремальних погодних явищ, подальших обмежень експорту та загострення ситуації у Чорноморському регіоні.

Доцільним вважаємо розглянути місце України в світовій торгівлі. Оскільки ЄС є головним торговельним партнером України, то зупинимось на торговельній співпраці України та країн ЄС. Співробітництво України з країнами-членами ЄС сприяє зміцненню їх зовнішньоекономічних зв'язків та збільшенню обсягів торгівлі, що має значний вплив на розвиток економіки України.

За даними Державної служби статистики України, проаналізуємо динаміку експорту товарів з країнами ЄС протягом 2019-2023 років (рис. 2.3).

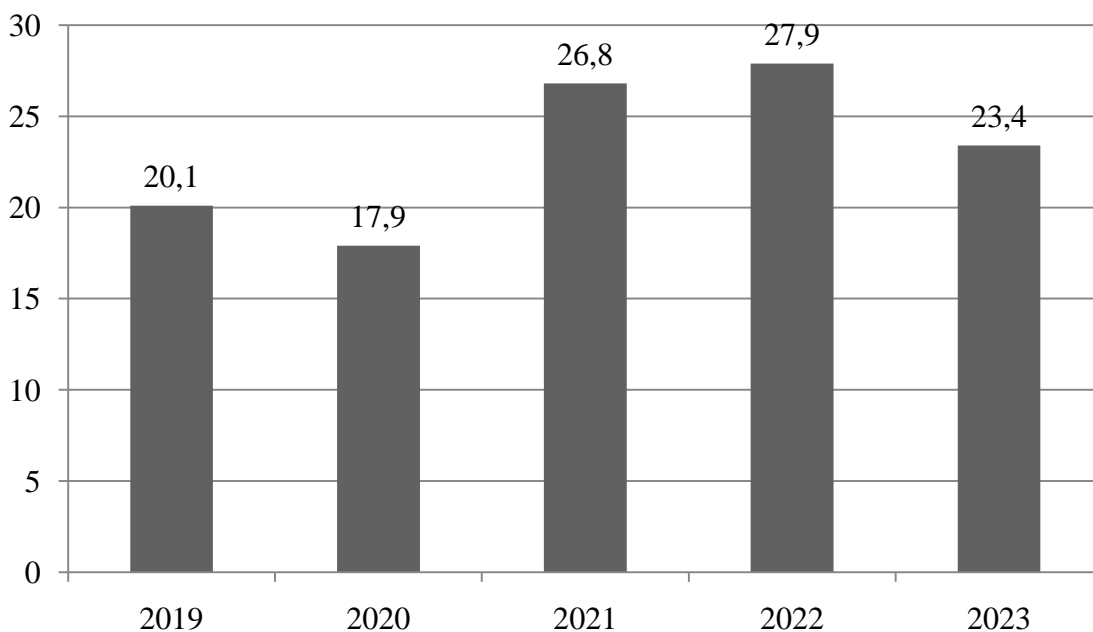

Рис. 2.3. Динаміка експорту товарів в країни ЄС протягом 2019-2023 років, млрд. дол. США

Джерело: побудовано автором за даними ДССУ [83]

Інформація рис. 2.3 свідчить, що за аналізований період динаміка експорту товарів в країни ЄС є позитивною. Так, починаючи з 2019 року і до 2022 року відбувається щорічне зростання експорту, за винятком кризового 2020 року. В 2022 році порівняно з 2021 роком експорт товарів в країни ЄС зріс на 1,1 млрд. дол. США або 4,1%. Щодо 2023 року, то порівняно з докризовим 2019 роком експорт товарів в країни ЄС зріс на 3,3 млрд. дол. США або 16,4%, а порівняно з 2022 роком зменшився на 4,5 млрд. дол. США або 16,1%. Такі зміни можна вважати позитивними, враховуючи ситуацію яка відбувається в Україні.

Наступним етапом проаналізуємо динаміку імпорту товарів з країн ЄС протягом 2019-2023 років (рис. 2.4).

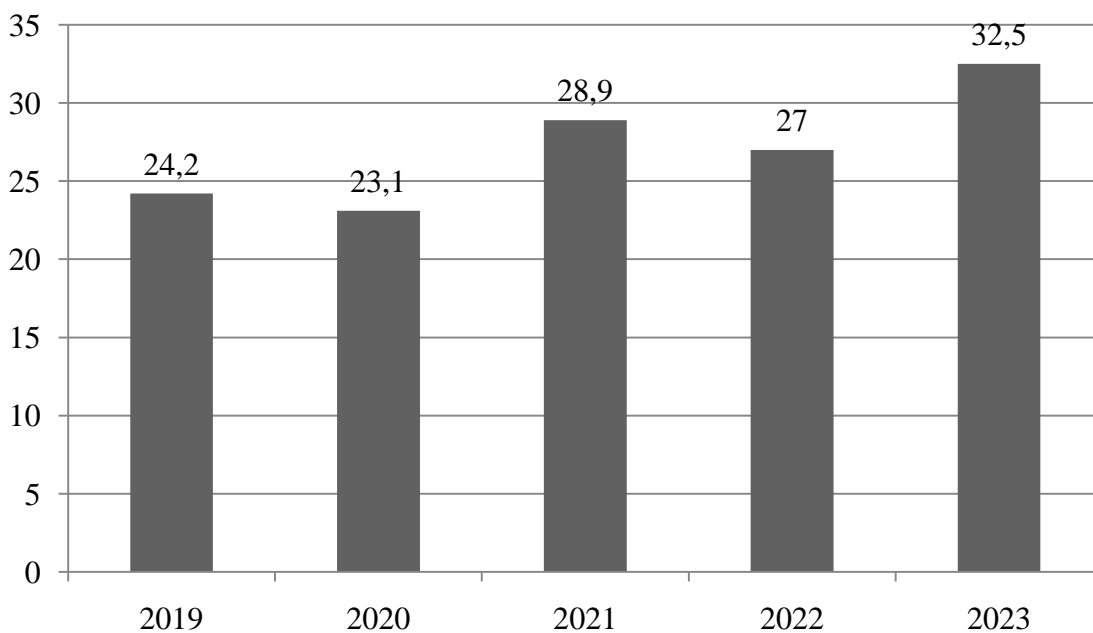

Рис. 2.4. Динаміка імпорту товарів з країн ЄС протягом 2019-2023 років, млрд. дол. США

Джерело: побудовано автором за даними ДССУ [83]

З рис. 2.4 можна зробити висновок, що за період 2019-2023 років імпорт товарів з країн ЄС зріс на 8,3 млрд. дол. США, або 34,3%. Так, в 2022 році порівняно з 2021 роком відбулося незначне скорочення імпорту з країнами ЄС, що пов'язано з військовими діями в Україні. Натомість в 2023 році, незважаючи

на військово-політичну ситуацію, обсяг імпорту товарів з ЄС зріс на 5,5 млрд. дол. США або 20,4%.

Отже, в цілому у 2020 році через падіння економіки та скорочення попиту на тлі світової пандемії відбулося скорочення обсягів торгівлі товарами між ЄС та Україною. Натомість у 2021 році у зв'язку із різким збільшенням попиту та цін на світових ринках зростання торгівлі товарами з ЄС відновилося як за експортними, так і за імпортними операціями, причому експорт товарів в ЄС зріс значно більше, ніж імпорт з ЄС. Починаючи з 2022 року відбувається стрімке зростання експорту, а з 2023 року – імпорту.

На рис. 2.5 наведено динаміку торговельного балансу України з країнами ЄС за операціями з торгівлі товарами.

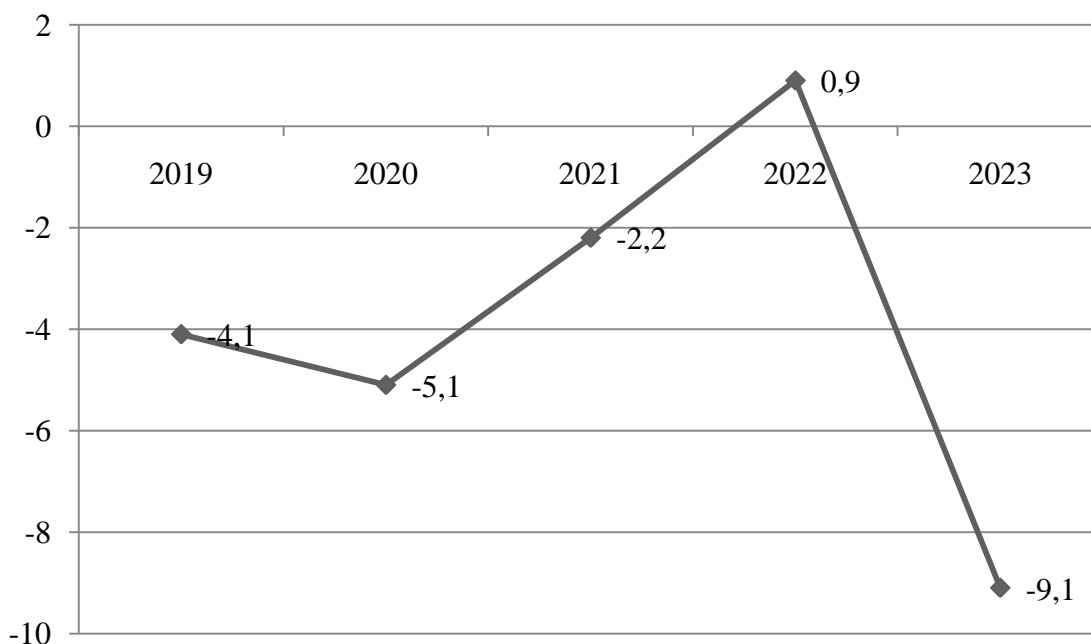

Рис. 2.5. Динаміка торговельного балансу України за операціями з торгівлі товарами з країнами ЄС протягом 2019-2023 років, млрд. дол.

США

Джерело: побудовано автором за даними ДССУ [83]

Інформація рис. 2.5 свідчить про те, що абсолютні цифри товарного балансу з ЄС за період 2019-2021 років є від'ємними, тобто за цей аналізований період імпорт товарів з ЄС перевищував експорт. Так, в 2019 році сальдо

торгівельного балансу за операціями з торгівлі товарами склало 4,1 млрд. дол. США, в 2020 році цей показник зріс на 24,4% та становив 5,1 млрд. дол. США, а у 2021 році зменшився до 2,2 млрд. дол. США. Натомість в 2022 році вперше отримано позитивне значення торговельного балансу, тобто за 2022 рік експорт товарів до ЄС перевищив імпорт на 0,9 млрд. дол. США. За підсумками 2023 року відбулося стрімке зростання імпорту, і в торговельному балансі України з ЄС знов отримано від'ємне значення на рівні 9,1 млрд. дол. США. Це пов'язано в першу чергу з військовими діями на території України, блокуванням морських перевезень та наземних шляхів доставки товарів в країни ЄС.

2.2. Дослідження сучасного стану міжнародної торгівлі послугами

Глобальні трансформації впливають на міжнародну торгівлю послугами через різноманітні фактори, такі як геополітичні суперечності, економічна нестабільність, природні катастрофи, пандемія та російсько-українська війна. Ці зміни створюють невизначеність для галузей, пов'язаних з туризмом, перевезеннями, гостинністю та іншими видами послуг, оскільки компанії та країни вимушені адаптуватися до нових умов.

Військові конфлікти призвели до обмежень у міжнародних подорожах та пересуваннях людей, закриття кордонів, зміни економічних умов та споживацьких звичок, що породило невизначеність у зазначених секторах.

Геополітичні та торговельні напруження можуть також впливати на міжнародну торгівлю послугами через політичні зміни, введення торговельних бар'єрів та санкцій. Умови невизначеності можуть призвести до зміни попиту та пропозиції на різні види послуг. Зростання використання цифрових технологій та електронної комерції може стимулювати розвиток міжнародних послуг зв'язку, фінансових технологій та інформаційних послуг.

За останні десятиліття фіксується значне зростання обсягів міжнародної торгівлі послугами. Під впливом лібералізації торгівлі та глобалізаційних процесів в більшості країн світу відбувається масштабування сфери послуг як для внутрішнього споживання, так і для експортно-імпортних операцій. Особливо це стосується країн з розвинутою економікою.

Після падіння на 17,7% у 2020 році, спричиненого пандемією, у 2021 році світовий експорт послуг вийшов на шлях відновлення. Незважаючи на війну в 2022-2023 роках за зростання експорту послуг становить 14,6% і досягло нової рекордної позначки у майже 7 трильйонів доларів США [82]. У 2021 році світовий експорт послуг оцінювався в 6,1 трильйона доларів США, що становить 6,3% світового ВВП і 21,4% загальної світової торгівлі як товарами, так і послугами. Після значного зменшення обсягів туристичних послуг та послуг перевезення під час пандемії у 2020 році міжнародні потоки послуг відновилися у 2021 році і майже досягли рівня 2019 року (рис. 2.6). За оцінками Міжнародної міжурядової організації ЮНКТАД у 2023 році світовий експорт послуг досяг нового максимуму і становить 6,96 трлн дол. США.

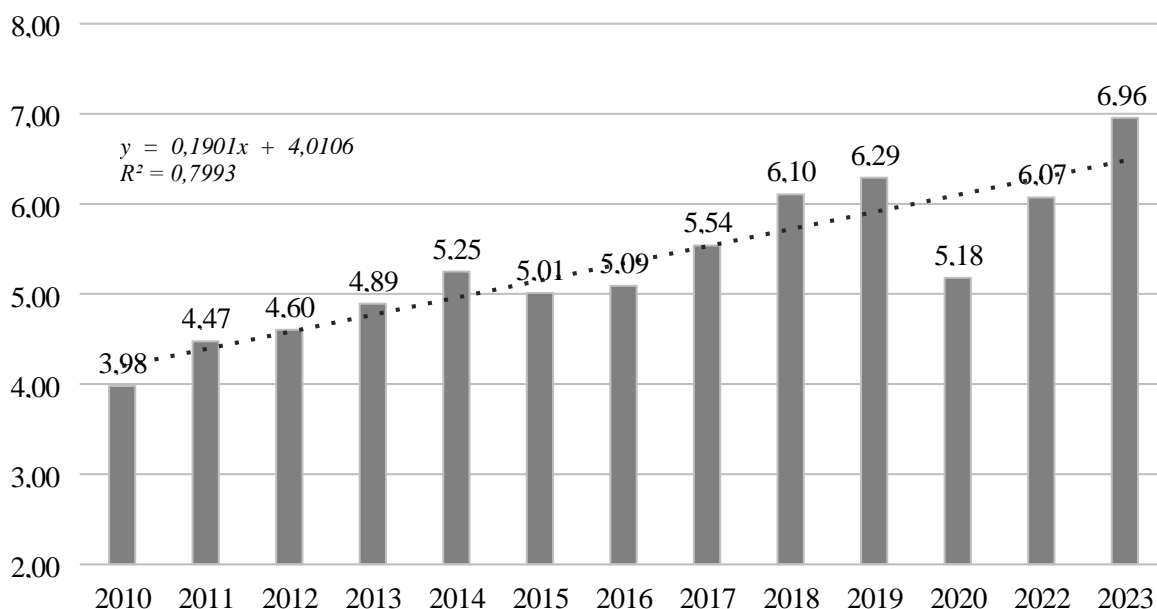

Рис. 2.6. Обсяги світового експорту послуг за період 2010–2023 рр., трлн. дол. США

Джерело: побудовано автором за даними *Total trade in services* [82]

На рис. 2.6 також наведено лінійну трендову модель обсягів світового експорту. Для наведеного динамічного ряду обсягів світового експорту послуг за період з 2010 по 2023 рр. проведено екстраполяцію з використанням лінійного тренду. При цьому коефіцієнт детермінації становить 0,7993, що свідчить про адекватність запропонованої моделі.

Річні темпи приросту експорту послуг за групами країн в 2023 році наведено на рис. 2.7.

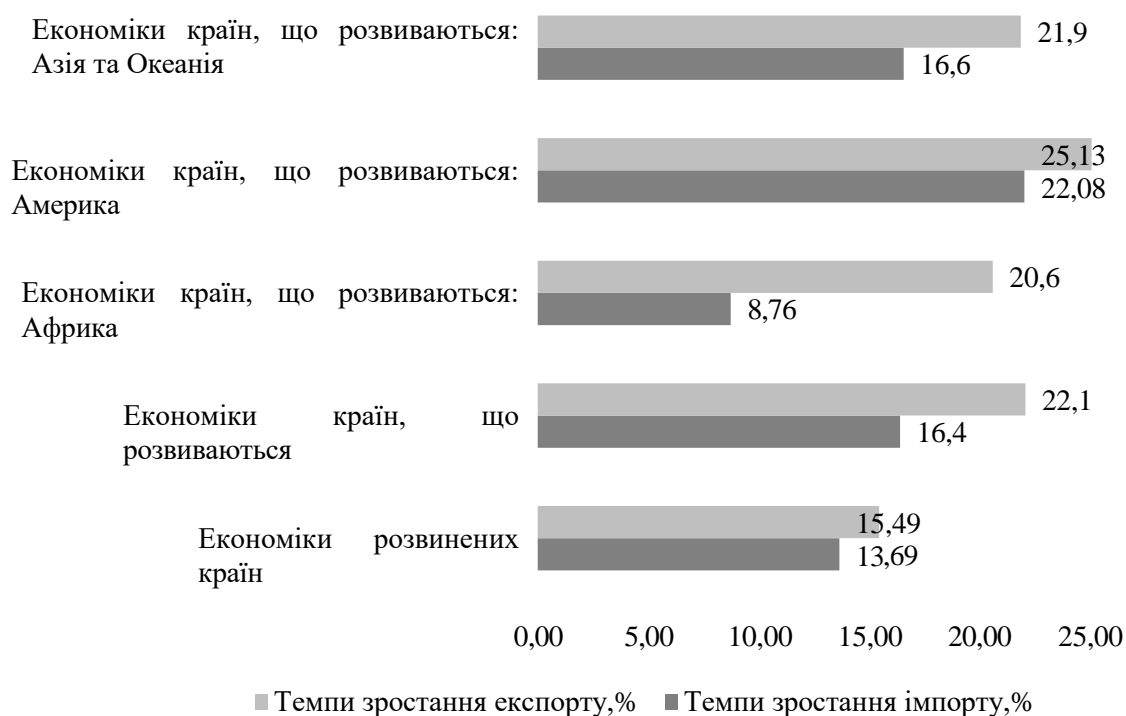

Рис. 2.7. Річні темпи приросту експорту послуг за групами країн, 2023 рік, %

Джерело: побудовано автором за даними Total trade in services [82]

Аналізуючи загальні тенденції зростання обсягів експорту послуг за регіонами (рис. 2.7), можна дійти висновку, що серйозне відновлення експорту послуг спостерігалось у всіх групах країн за рівнем економічного розвитку. Найшвидшими темпи зростання обсягів експорту послуг відбувалося в країнах центральної та Південної Америки, що розвиваються. Для цих країн експорт туристичних та логістичних послуг відіграє важливу роль і почав швидко

відновлюватися і розвиватися. Зростання обсягів експорту послуг в країнах Азії та Океанії з економіками, що розвиваються, було не таким масштабним і спричинене в більшості зростанням обсягів експорту логістичних послуг, послуг зі страхування та бізнес-послуг, які ці економіки постачали за кордон. Слід зазначити, що дещо нижчими темпами у 2023 році відновлювався експорт послуг країн з розвинутою економікою.

За даними Конференції ООН з торгівлі та розвитку провідним експортером послуг серед країн з розвинутою економікою залишаються Сполучені Штати Америки, які експортували у 2023 році послуг на 795 мільярдів доларів США, що складаю 13,1% в загальносвітовому експорті послуг. Крім Сполучених Штатів Америки до Топ-5 світових експортерів послуг належать такі країни, як Сполучене Королівство Великої Британії та Північної Ірландії, Німеччина, Ірландія та Франція. Лідером в Топ-5 світових імпортерів послуг є ті ж самі країни, але в дещо іншій послідовності.

На першому місці з показником 550 мільярдів доларів США знаходяться Сполучені Штати Америки, на другому місці – Німеччина з показником 381 мільярд доларів США, на третьому місці – Ірландія (341 мільярд доларів США), на четвертому – Франція (258 мільярдів доларів США) та на п'ятому – Сполучене Королівство Великої Британії та Північної Ірландії, яке імпортувало за 2023 рік послуг на 243 мільярди доларів США. Загалом на країни з розвинутою економікою у 2023 році припадало 72,8% річного світового експорту послуг та 67% світового імпорту послуг.

Серед країн, що розвиваються лідерами світового експорту послуг є Китай з показником 392 мільярди доларів США, Індія (241 мільярд доларів США), Сінгапур (230 мільярдів доларів США) та Об'єднані Арабські Емірати з експортом послуг на рівні 102 мільярди доларів США. До Топ-5 імпортерів послуг серед країн, що розвиваються ввійшли Китай, Сінгапур, Індія, Об'єднані Арабські Емірати та Саудівська Аравія з показниками імпорту послуг відповідно: 441, 224, 196, 76, 73 мільярди доларів США.

Світова торгівля послугами порівняно з торгівлею товарами постраждала від військових дій значно більшою мірою. Найбільшого скорочення зазнали послуги, пов'язані з подорожами та транспортні послуги. Однак, у 2023 році відбулося відновлення обсягів транспортних послуг, особливо це стосувалося Азії та Європи. При цьому світові обсяги надання туристичних послуг не поспішали відновлюватися і загалом за період 2017–2021 рр. середньорічний темп скорочення глобальних надходжень від міжнародних поїздок становив 16% [82].

Для розуміння кон'юнктури світового ринку послуг важливо також проаналізувати структуру експорту послуг, 73% яких надавалися з розвинених країн і лише 27% світового експорту послуг припадає на країни з економіками, що розвиваються. На рис. 2.8 зображена структура експорту послуг за видами країн.

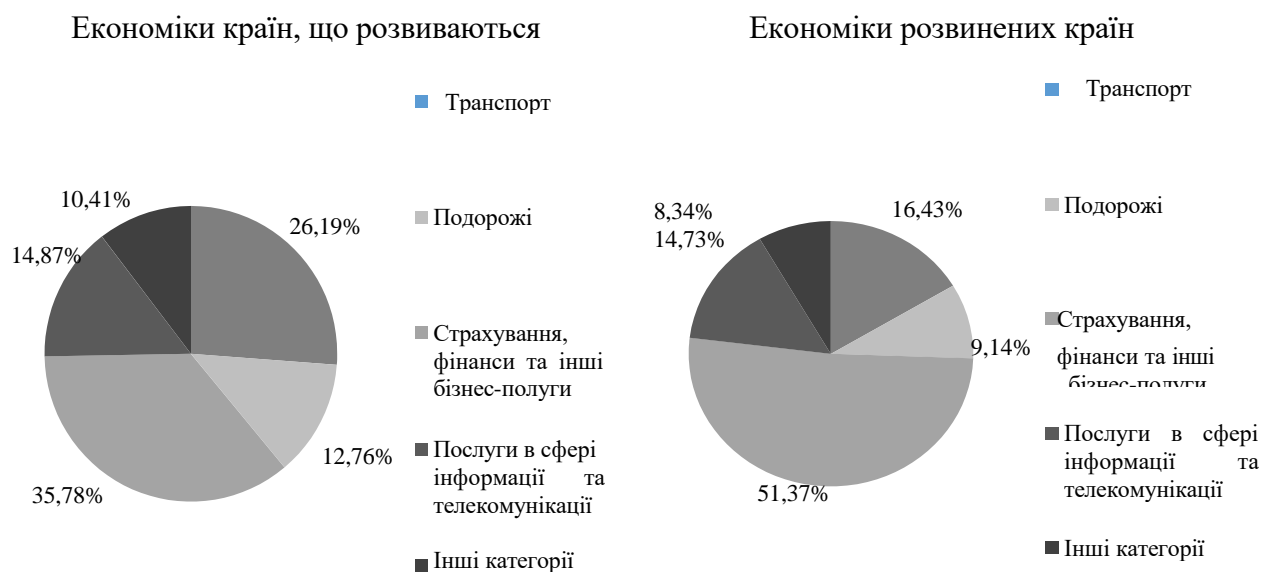

Рис. 2.8. Структура світового експорту послуг за групами країн в 2023 році, %

Джерело: побудовано автором за даними Total trade in services [82]

Інформація рис. 2.8 свідчить про те, що для країн з розвинутою економікою характерним є те, що більш як 50% структури експорту послуг

припадає на бізнес-послуги. До них відносять послуги зі страхування, фінансові послуги, послуги з захисту інтелектуальної власності та інші бізнес-послуги. Для країн з економіками, що розвиваються цей показник становить майже 36%.

Обсяги міжнародної торгівлі послугами нерозривно залежать від загальних обсягів зовнішньої торгівлі, особливо в умовах невизначеності, в якій зараз перебуває світ через фінансову нестабільність, постковідний період та війну з РФ (Додаток А). Табл. А.1 ілюструє значне зниження світової торгівлі у 2022 році в порівнянні з 2021 роком (-6,7) та зниження ще у 2023 і незначене зростання 2024 році, згідно з прогнозами Всесвітньої торгової організації.

Впродовж останніх років обсяги надання телекомунікаційних, комп'ютерних та інформаційних послуг зростали щорічно завдяки значному попиту. Ці послуги є основою внутрішньо-фірмової співпраці, зв'язку між компаніями та між компаніями та клієнтами, а також цифрової торгівлі. Тому, в перспективі, даний сегмент експортних послуг буде розширюватися як для країн з розвинутою економікою, так і для країн з економікою, що розвивається.

Світова торгівля стає все більш орієнтованою на торгівлю послугами і її обсяги мають стійку тенденцію до зростання. Значення експорту послуг для економіки будь-якої країни важко переоцінити. Експорт послуг сприяє зростанню ВВП країни та розширює сукупний обсяг продукції та доходів внаслідок продажу послуг за кордон. Також він є джерелом надходження валюти в країну. Як показує досвід розвинених країн, ефективний сектор послуг слугує каталізатором зростання обсягів зовнішньоторговельного обороту країни та стимулює економічне зростання.

Стан міжнародної торгівлі послугами у світі зазнає впливу турбулентності, що виникає з різних факторів. Невизначеність може бути результатом геополітичних конфліктів, торгових спорів, змін у політичних та регуляторних рамках, економічної нестабільності, природних катаклізмів та інших зовнішніх чинників.

Один з головних факторів невизначеності в міжнародній торгівлі послугами в 2020-2021 роках була пандемія COVID-19, а в 2022-2023 роках –

війна росії проти України. Обмеження на міжнародні поїздки та пересування людей, закриття кордонів, економічні зміни та зміна споживацьких звичок створили непевність для багатьох галузей, пов'язаних з туризмом, перевезенням, гостинності та іншими послугами.

Додатково, геополітичні та торговельні напруження між країнами можуть призвести до змін у політичних відносинах, введення торговельних бар'єрів, обмежень та санкцій, що впливає на розмаїття послуг, які можуть бути надані міжнародною спільнотою. Умови невизначеності можуть також стати причиною зміни попиту та пропозиції на різні види послуг. Компанії можуть змінювати свої стратегії та пріоритети, шукати нові ринки та партнерів, або приймати рішення про зменшення масштабів своєї діяльності [61].

Однак, в умовах невизначеності також можуть виникати нові можливості. Наприклад, зростання використання цифрових технологій та електронної комерції може сприяти розвитку міжнародних послуг зв'язку, фінансових технологій та інформаційних послуг. Також може збільшуватись попит на послуги консалтингу тощо.

Як показує досвід розвинених країн, ефективний сектор послуг слугує каталізатором зростання обсягів зовнішньоторговельного обороту країни та стимулює економічне зростання.

Найшвидшими темпами відбувалося зростання обсягів експорту послуг у секторі «Комерційні послуги». За досліджуваний період обсяг експорту комерційних послуг збільшився в понад 2 рази: з 5,162 млн. дол. США у 2014 р. до 11,616 млн. дол. США у 2023 р. Серед всіх комерційних послуг зростання з 2,042 млн. дол. США у 2014 р. до 7,107 млн. дол. США у 2023 р. спостерігається в секторі «Послуги у сфері телекомунікації, комп'ютерні та інформаційні послуги».

Значення торгівлі комерційними послугами, яке вимірюється середнім значенням експорту та імпорту, зросло на 15% у 2023 році і становило 6,8 трильйона доларів США. Усі широкі сектори зафіксували зростання.

Транспортний сектор знову встановив рекордний рік, з торгівлею, зростанням на 25% у 2023 році та на 40% вище рівнів 2019 року (рис. 2.9).

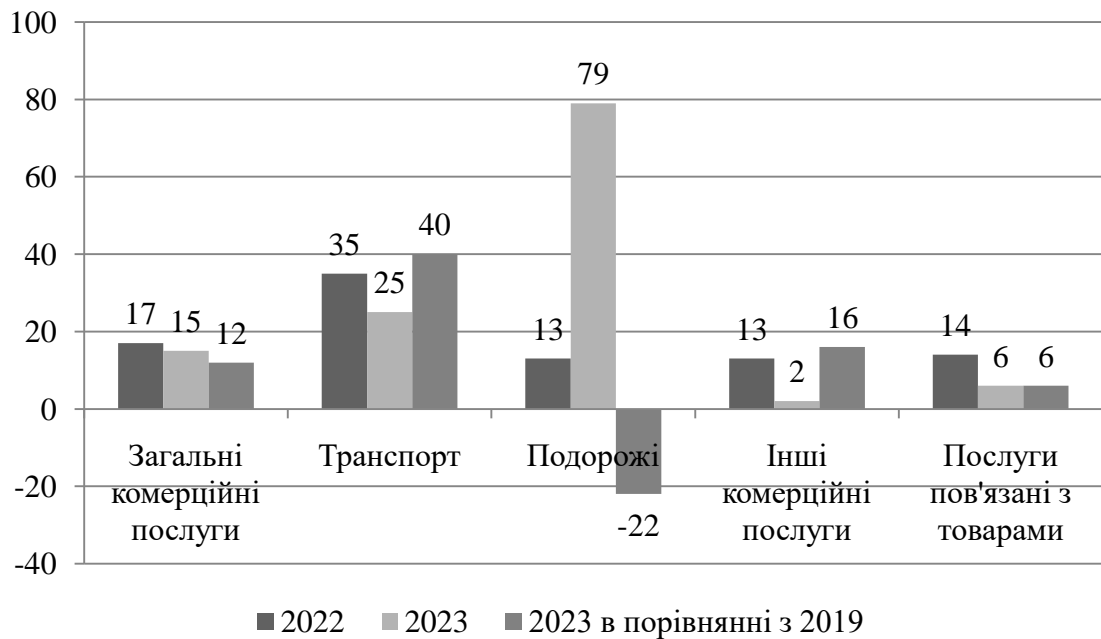

Рис. 2.9. Зростання світової торгівлі комерційними послугами у 2022-2023 роках порівняно з 2019 роком, %

Джерело: побудовано автором за даними СОР [84]

Однак зростання сповільнилося, оскільки від початку весни стабільно знижувалися тарифи на перевезення. Це, зокрема, відображає повернення споживачів до витрат на послуги з покращенням ситуації зі здоров'ям у більшості країн. З іншого боку, складна економічна та геополітична ситуація, висока інфляція та стрімке зростання цін на енергію та сировинні матеріали зменшили попит.

Змальоване сповільнення в торгівлі послугами, пов'язаними з транспортом, у 2023 році вказує на зменшення діяльності з контрактного виробництва (тобто обробка товарів на контрактній основі, така як збірка, упаковка, маркування і т.д.) в інших країнах. Вартості вантажних перевезень тепер в основному повернулися до рівнів до пандемії. Станом на 31 серпня 2023 року, глобальна ринкова ставка для 40-футових контейнерних одиниць

склала 1 481 долар, що становить лише 14% вище цін за той самий період у 2019 році [90].

Туризм, який становив майже одну чверть обсягу торгівлі послугами до пандемії, а також пасажирські перевезення серйозно постраждали через закриття кордонів та вимоги щодо карантину. Незважаючи на значне зростання в 79% у 2023 році, витрати глобальних мандрівників за кордоном все ще залишалися на рівні, що на 22% нижче за попередню пандемійну позначку через закриття Азії.

У 2023 році зростання туризму в основному обумовлене країнами Європи та США через міцний долар США. Коливання курсу долара США проти основних валют є частковою причиною сповільненого зростання торгівлі іншими комерційними послугами у 2023 році. Ця загальна категорія, яка охоплює різні види послуг, від бізнес-послуг до фінансових послуг, зросла на 2%, що менше ніж 13% у 2023 році. Європейський Союз та Велика Британія забезпечили половину торгівлі цими послугами, які у 2023 році склали основну частину торгівлі послугами (64%). Курс євро та британського фунта знизився на 11% та 10% відповідно у 2023 році. Це вплинуло, наприклад, на глобальні фінансові послуги, які знизилися на 3% в доларовому еквіваленті, хоча обидва основних експортери спостерігали збільшення експорту. Однак вищі процентні ставки для боротьби з інфляцією, сповільнення економічної активності та невизначеність, пов'язана з війною в Україні, також сказалися на цьому секторі. Комп'ютерні послуги були найдинамічнішим сектором послуг протягом останнього десятиліття. У 2023 році світовий експорт був на 45% вищий за попередню пандемійну позначку. Зростання було подальше посилене пандемією через віддалену роботу, а також онлайн-навчання та розваги.

Попит на програмне забезпечення, хмарні сервіси, машинне навчання та покращення кібербезпеки постійно зростає. Ірландія є провідним глобальним експортером комп'ютерних послуг з часткою у світі в 29% у 2023 році. У 2023

році експорт комп'ютерних послуг з Ірландії в євро виразі збільшився більш ніж на 13%, тоді як у доларовому виразі зріст становив лише 1%.

За оцінками ВТО, глобальний експорт щодо цифрово-доставлених послуг щорічно зростає. У той час, коли туризм та інші послуги, які потребують перетину кордону людей, зменшилися протягом цього періоду, експорт цифрово-доставлених послуг продовжував зростати, досягнувши 3,82 трильйонів доларів США у 2023 році, що становить 54% від загального обсягу глобального експорту послуг. Цифрова доставка включає послуги, які торгуються міжнародно через комп'ютерні мережі, такі як Інтернет, програми, електронна пошта, голосові та відеовиклики, а також все більше через цифрові посередницькі платформи, такі як онлайн-ігри, музичний та відео стрімінг та дистанційне навчання [83].

Європа становить більше половини глобального експорту цифрово-доставлених послуг. Зниження економічного зростання регіону у 2022 році в значній мірі пов'язано з депреціацією євро та британського фунта по відношенню до долара США.

Продовжуючи тему торгівельної співпраці України та ЄС розглянемо динаміку експорту та імпорту послуг України з країнами ЄС (рис. 2.10). Згідно інформації Держстату та ураховуючи ситуацію, що склалася у зв'язку з військовою агресією росії проти України за підтримки білорусі інформацію щодо торгівлі послугами за 2023 рік є неповною. За доступною інформацією бачимо, що в 2023 році відбулося зменшення обсягів експорту та імпорту послуг України з країнами ЄС в порівнянні з довоєнним періодом 2021 року.

Інформація рис. 2.10 свідчить, що упродовж 2019-2022 рр. спостерігаємо зменшення обсягу експорту послуг з України до країн ЄС на 1,1 млрд. дол. США або на 24,4%, а також відбулося скорочення обсягу імпорту послуг із країн ЄС до України на 2,0 млрд. дол. США або на 54%.

Отже, для сучасного світового господарства характерним є бурхливий розвиток сфери послуг. Для значної частини країн світу сфера послуг є однією із найважливіших і дедалі значніших складових економіки. Послуги є джерелом

довгострокового економічного зростання країн, причому для деяких з них – важливішим, ніж промисловість. Зростання ринку послуг у міжнародному масштабі пояснюється дематеріалізацією виробництва, інтелектуалізацією праці, інформатизацією господарських відносин, що збільшує споживання різних видів послуг.

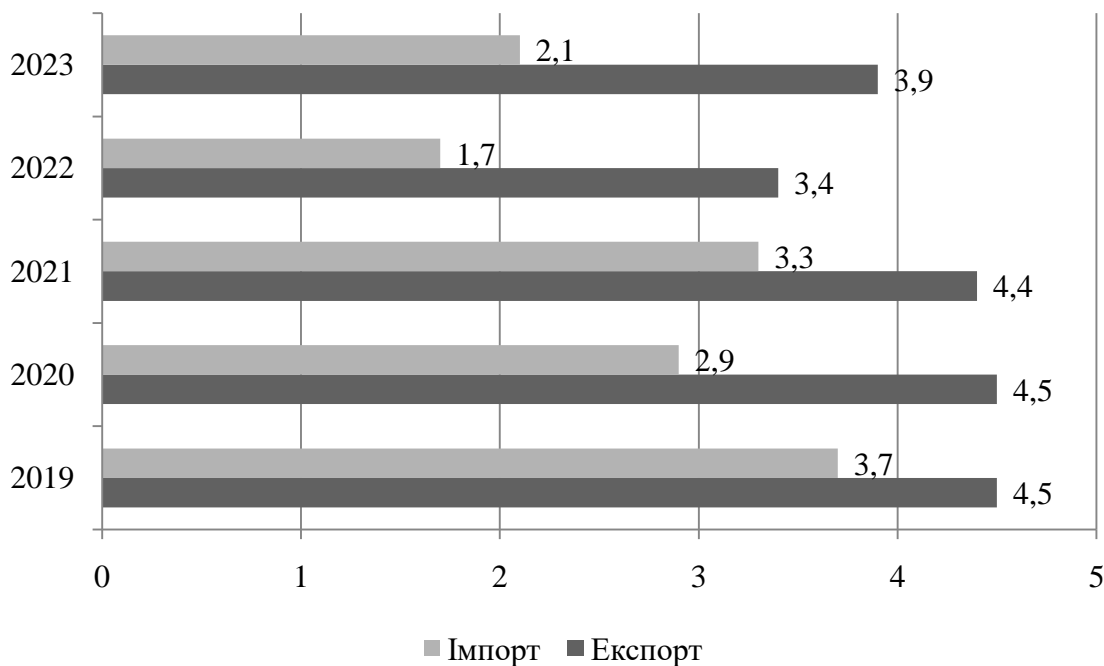

Рис. 2.10. Динаміка експорту та імпорту послуг України з країнами ЄС протягом 2019-2023 років, млрд. дол. США

Джерело: побудовано автором за даними ДССУ [83]

Україна сьогодні є країною, що розвивається. Зовнішньоторговельна діяльність є важливим аспектом господарської діяльності країни та зарубіжних суб'єктів господарювання, оскільки побудована на основі різносторонніх взаємовідносин між ними. Сфера послуг посідає ключове місце в економіці України, та за різними підрахунками становила 23% від ВВП, 33% зайнятості населення та 17% податкових надходжень у 2019 році. Проте ситуація, яка склалася внаслідок пандемії Covid-19 та війни, та ті обмеження, які вона з собою принесла, не могли не вплинути на поточну ситуацію в сфері послуг. Серед основних загроз можна виділити [88]:

- втрата бізнесу;

- втрата клієнтської аудиторії;
- тривалий період відновлення бізнесу внаслідок втрати доходів у споживача;
- руйнування міждержавних комерційних відносин на попередньому прибутковому рівні та гальмування нарощування нових зв'язків.

Отже, ключовим викликом для сфери послуг є ефективне пристосування до умов сьогодення, тому й так важливо сформувати шляхи адаптації сфери послуг до умов пандемії. Питання вже не в тому, щоб заробити стільки ж скільки до введення карантинних заходів, а в тому, як мінімізувати свої «карантинні» та «воєнні» збитки.

2.3. Особливості міжнародної торгівлі ріелторськими послугами

Європейський ринок нерухомості залишається сильним, незважаючи на попередні кризи. Купівля нерухомості в Європі в 2023 році продовжує бути стабільною тенденцією серед міжнародних інвесторів як спосіб ефективного, надійного і вигідного вкладення капіталу. При цьому більшість націлені не тільки на отримання надійного джерела доходу від оренди, але і як доповнення – отримати ВНЖ у Європі при купівлі нерухомості та мати ще один будинок для життя чи відпочинку всією родиною [30, с. 62].

У багатьох країнах Європи діють спеціальні імміграційні програми, які дозволяють отримати постійне місце проживання при покупці нерухомості: Іспанія, Португалія, Кіпр, Мальта, Греція, Чорногорія. Здебільшого отримати статус резидента можна, якщо купити нерухомість та оформити ВНЖ через програми Golden Visa у Європі. Також можна отримати Громадянство Євросоюзу через нерухомість на Мальті. Для отримання громадянства необхідно придбати нерухомість на суму від 700 тис. євро + внести безповоротний внесок від 600 тис. євро.

На основних ринках Європи прибутковість буде позитивною та стабільною, прибуток становитиме близько 3–6%. Середній валовий дохід від здачі нерухомості в оренду: Греція від 4.2% до 6.3%, Іспанія від 4.0% до 5.15%, Італія від 2,4% до 4,4%, Кіпр від 4.74% до 5.64%, Мальта від 3.37% до 4.4%, Португалія від 4.5% до 6.7%, Франція від 3,9% до 4,2%, Чехія від 3,2% до 5,3%

Основною тенденцією на європейському ринку нерухомості є те, що покупці шукають житло найменшого розміру. Покупці не хочуть купувати великі вілли через їх високу вартість та великі витрати при обслуговуванні [41].

Затребуваними стали невеликі вілли та апартаменти у закритих комплексах із загальними великими басейнами. Важливим фактором при покупці нерухомості для сімей з дітьми стала близькість до міжнародних шкіл та моря. Покупці будинку для життя готові переїхати трохи подалі від великих міст та купити нерухомість у безпечній європейській країні за ту саму вартість у передмісті, але зі своїм двором чи садом. Також турбота про здоров'я, пошук постійного місця для відпочинку з дітьми у спокійному місці схилив все більше інвесторів до опції мати свій особистий будинок чи квартиру у теплій європейській країні для можливості регулярних поїздок та відпочинку [42].

Традиційною популярністю для придбання нерухомості в якості другого будинку в Європі користуються сонячні країни з великим вибором невеликих вілл та апартаментів з сучасним ремонтом в Іспанії, Греції, Португалії, Італії, Франції та на Кіпрі.

Нижче розглянемо детальніше інвестиційну привабливість купівлі нерухомості саме у цих країнах.

Нерухомість у Греції. У 2023 році ціни на житло в Греції продовжують зростати. У міських районах Греції ціни на житло зросли на 8,35% протягом 2023 року, сильне зростання в основному спостерігалось у великих містах: Афіни та Салоніки.

Середня вартість за кв. у центрі Афін коливається від 2400 до 3600 євро. Середня вартість апартаментів у передмісті Афін (Екалі, Кіфісія, Психікон, Гліфада) коливається від 2400 до 3650 євро за кв. м., а вілли коштують близько

3200 євро за кв. м. Квартири та вілли на Криті коштують близько 1500 євро за кв. м.

Нерухомість в Іспанії. Ринок житла Іспанії у 2023 році перебуває на підйомі. Продаж приватних вил та апартаментів в Іспанії зріс на 35,9% за перші десять місяців 2023 року в порівнянні з аналогічним періодом минулого року. Канарські острови продемонстрували найбільше зростання цін у річному обчисленні на 6,95%.

Купити апартаменти в центрі Барселони можна від 4,800 євро за кв. м., поза центром міста ціна опускається до 3,000 євро за кв.м. Купівля нерухомості в центрі Мадрида стартує з 4,930 м², і з 3,050 м² за межами центру. Купити нерухомості у Валенсії та Аліканті можна значно дешевше. Ціни за кв. м у центрі Валенсії починаються від 2,700 євро. За межами центру придбати будинок чи апартаменти у Валенсії можна від 1,400 євро кв. м. Вартість нерухомості в Аліканті стартує з 1900 євро за кв. поза центром [30].

Нерухомість в Італії. Ринок житла Італії завжди був стабільним. Вартість нерухомості в Італії залежить від багатьох факторів: регіон, тип нерухомості, близькість до моря тощо. Рим, Венеція та Мілан мають найдорожче житло у країні. Квартири у центрі Риму коштують від 6500 до 8000 євро за кв. метр. Мілан ще дорожчий: квартири в центрі коштують від 8 900 до 12 400 євро за кв.м, а в передмістях – від 6 600 до 7 700 євро за кв. Квартири в центрі Венеції коштують від 5400 до 6400 євро за кв. м, а в передмісті – від 4500 до 4900 євро за кв. м. У Флоренції – від 3000 євро за кв.м., у центрі міста вартість за квадратний метр буде вже від 4700 євро, при цьому доходність від оренди у Флоренції в середньому становить близько 4,7%.

Купити нерухомість в Італії недорого цілком можливо в таких містах: Падуя, Кальярі, Трієст, Катанія, Турін, Палермо. Ціни на нерухомість у цих регіонах при купівлі апартаментів стартують від 1 200 євро за кв.м.

Нерухомість на Кіпрі. Ринок нерухомості Кіпру залишається стабільно сильним, оскільки острів завжди приваблював іноземців завдяки сонячному та теплому клімату з ідеальними пляжами, високою якістю життя та безпеки,

розвиненою інфраструктурою та вигідним оподаткуванням. На Кіпрі завжди має попит як житлова, так і комерційна нерухомість, а також купівля апартаментів у брендових готелях з метою проживання/відпочинку або інвестувати в кіпрську нерухомість з отриманням стабільного доходу. Перше місце в інвестиційній привабливості займають Ларнака, Лімасол та Пафос.

Нерухомість на Кіпрі відносно недорога, ціни коливаються в межах 1600-34000 євро за кв.м, і при цьому доходність від оренди нерухомості на Кіпрі становить від 4,7% до 5,6%. Вартість за 1 кв. апартаментів у центрі Ларнаки – від 1 575,00 євро, у центрі Пафосу – від 1700,00 євро, у центрі Нікосії – від 1700 євро, у центрі Лімасола – від 2.637 євро [30].

Нерухомість у Португалії. За останні роки Португалія стала привабливою країною для життя та відпочинку завдяки своєму зручному розташуванню, сонячному та тепловому клімату, високому рівню безпеки та медицини, дружньому англomовному населенню, а також смачній їжі та чудовій екології. Все це спричинило виникнення високого попиту на ринку житла. Крім того, ринок житла Португалії зміцнюється завдяки різкому відновленню попиту на тлі покращення економічних умов. В Алгарве спостерігалось найбільше зростання будівельної активності на 43% за 2023 рік. Португальський ринок нерухомості вже 3 роки входить у ТОП і вважається «електромагнітом» для «цифрових кочівників». Португалія щорічно залучає інвесторів і стає місцем головного офісу компанії внаслідок переваг низько податкової юрисдикції Мадейри та податкового резидентства Португалії для іноземців.

Крім столиці Португалії – Лісабона, популярною залишається покупка квартир, будинків та апартаментів у курортному районі Алгарве, міста Кашкайш, Фару, Лагос та знаменитий Порту. Ціни на житло в Португалії одні з найнижчих у Європі. У середньому вартість апартаментів за 1 кв. м: у Порту від 1 690 євро, у Лісабоні від 2 660 євро, у Фаро та Алгарве від 1870 євро, ціни на нерухомість у Бразі складає від 1 тис. євро. При цьому прибутковість від оренди квартир у районі Лісабона коливається від 4,5% до 6,7%, квартири в Кашкайші можуть приносити добрий прибуток у розмірі від 5 – до 6,7%.

Нерухомість у Франції. І попит, і пропозиції на ринку нерухомості у Франції зараз відновлюються. У Франції також спостерігається тенденція по вибору невеликих будинків у передмісті та віддалених від великих міст. Значно збільшуються запити, як «заміська нерухомість у Франції» та «недорогі будинки у передмісті» серед іноземців, які хочуть переїхати до Франції на ПМЖ. Купівля нерухомості у Франції є перевагою при оформленні статусу резидента та посвідки на проживання, наприклад, Вид на проживання Візитер (Visiteur); ВНЖ за категорією «Паспорт-талант» для підприємців та інвесторів; або з бізнес-імміграції до Франції.

Ціна на нерухомість у Франції. У найбагатшому та густонаселеному регіоні країни Іль-де-Франс (входить Париж) середня ціна на квартиру зросла на 2,1% у річному обчисленні. А у департаменті О-де-Сен ціни на квартири зросли на 4,3% за кв. У середньому вартість апартаментів за межами центру за 1 кв.: від 3,000 євро у Бордо, від 3,100 євро у місті Тулуза, від 4,100 євро у місті Ліон, від 4 700 євро у Монпельє, від 4,800 євро у Діжоні

Тенденції ринку ріелторських послуг в міжнародному масштабі пояснюється інформатизацією відносин, інтелектуалізацією праці. У сфері торгівлі ріелторськими послугами спостерігається позитивне сальдо, і це враховуючи високий рівень вимог та стандартів споживчого ринку Європейського Співтовариства (рис. 2.11).

Інформація рис. 2.11 привертає увагу зростанням валового світового обсягу міжнародних ріелторських послуг до 2019 року, і спадом в 2020-2021 роках. Але починаючи з 2022 року відбувається зростання обсягу міжнародних ріелторських послуг до 665 млрд. дол. США та незначне зменшення в 2023 році до 611 млрд. дол. США.

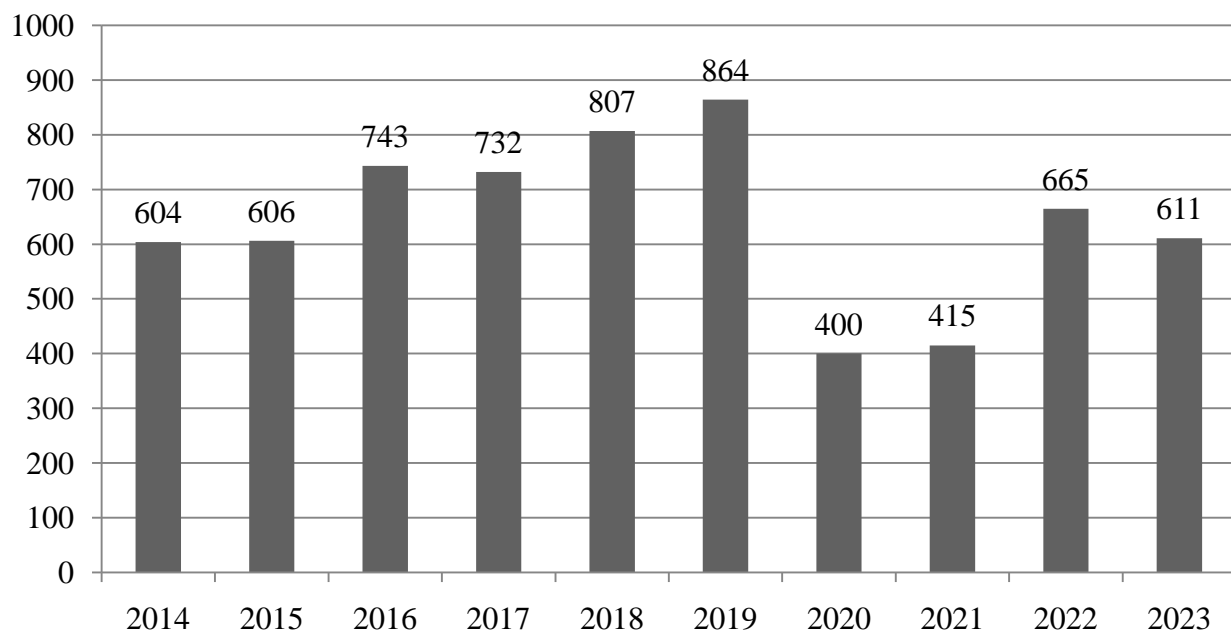

Рис. 2.11. Динаміка валового світового обсягу міжнародних ріелторських послуг, млрд. дол. США

Джерело: побудовано автором за даними СOT [84]

У табл. 2.4 відображено структуру зовнішньої торгівлі України ріелторськими послугами в 2023 році.

Таблиця 2.4

Структура зовнішньої торгівлі України ріелторськими послугами у 2023 році

Найменування послуги згідно із КЗЕП	Експорт			Імпорт		
	млн. дол. США	у % до 2022р.	у % до загального обсягу, розділу	млн. дол. США	у % до 2022р.	у % до загального обсягу, розділу
Усього	13156,5	114,2	100,0	7593,4	132,9	100,0
Фінансові послуги	91,9	88,7	0,7	509,8	108,1	6,7
Ріелторські послуги	13,2	100,6	0,1	7,6	100,1	0,1

Джерело: складено автором за даними ДСТУ [83]

З табл. 2.4 можна зробити висновок, що в структурі зовнішньої торгівлі ріелторські послуги займають досить малу частину, лише 0,1%. В структурі експорту фінансові послуги займають 0,7%, а імпорту – 6,7%. Стосовно змін

порівняно з 2022 роком, то експорт ріелторських послуг зріс на 0,6%, а імпорт на 0,1%.

Отже, якою українська економіка в повоєнний період частково залежить від того, як бізнес використовуватиме антикризові можливості. Ось що цікаво: навіть в нинішні непрості часи багато ріелторських фірм демонструють турботу про клієнта. Адже війна колись закінчиться, а добре ім'я дозволить швидше вийти з його наслідків.

Можна виділити наступні креативні шляхи виходу з кризи сфери послуг:

- нові способи оплати;
- розширення використання SMM Marketing + креативні форми (вплив на емоційний інтелект потенційного споживача);
- ефективні комунікативні технології у тому числі Digital;
- інноваційні технології роботи зі споживачем задля втримання частки ринку і завойовування нових часток ринку;
- розширення форм міжнародної торгівлі при взаємодії суб'єктів.

Безпосередньо вплив міжнародної торгівлі ріелторськими послугами на розвиток світового господарства визначимо за допомогою кореляційно-регресійного аналізу залежності валового світового продукту (ВСП) від світового обсягу міжнародних ріелторських послуг.

Для початку моделювання доцільно провести вибірку релевантних даних, що представлено у табл. 2.5.

Таблиця 2.5

Вихідні дані для кореляційного аналізу залежності ВСП від світового обсягу міжнародних ріелторських послуг

Рік	Валовий світовий продукт, трлн. дол. США У	Світовий обсяг ріелторських послуг, млрд. дол. США x1
1	2	3
2014	79,84	604
2015	75,28	606
2016	76,52	743
2017	81,48	732
2018	86,54	807
2019	87,78	864

Продовження табл. 2.5

1	2	3
2020	85,27	400
2021	97,15	415
2022	100,88	665
2023	105,4	611

Джерело: складено автором за даними [88;84]

В подальшому на основі програми Excel, а саме надбудови «Пакет аналізу» побудуємо кореляційну матрицю для усіх вищевизначених показників, з метою виявлення наявності та щільності, мультиколінеарності між пояснюваними змінними, а також інші парні коефіцієнти кореляції. Маємо матрицю що представлена в таблиці 2.6.

Таблиця 2.6

**Коефіцієнт кореляції між ВСП та світовим обсягом міжнародних
ріелторських послуг**

	x1
У	0,205557616

Джерело: власні розрахунки автора

В нашому випадку $r = 0,205$, отже зв'язок між ВСП та обсягом міжнародних ріелторських послуг низький.

Потім в «Пакеті аналізу» обирається функція «Регресія» та у відповідні поля вносяться потрібні дані. В поле У вноситься масив обсягів світового ВВП. У поле Х вноситься масив, що включає світовий обсяг ріелторських послуг. На даному етапі «нульовий» сценарій для константи побудованої моделі виключається. Далі натискається ОК, відповідно з'являється ряд таблиць із необхідною інформацією, що є характеристикою даної моделі. Регресійна статистика представлена в таблиці 2.7.

Таблиця 2.7

**Коефіцієнти регресії залежності ВСП від світового обсягу міжнародних
рієлторських послуг**

a1	a0
0,0013955245	99,61194671

Джерело: власні розрахунки автора

З проведеного аналізу, можна зробити висновок, що рієлторські послуги мають незначний вплив на світове господарство. Це пояснюється тим, що питома вага міжнародних рієлторських послуг у ВСП складає приблизно 0,5%. Розрахувавши регресійне рівняння залежності ВСП від обсягу міжнародних рієлторських послуг, яке має вигляд $Y = 0,0014a_1 + 99,61$ ми можемо здійснювати спроби прогнозування приросту валового світового продукту в залежності від зміни обсягу міжнародних рієлторських послуг. Таким чином, кожен млрд. обсягу міжнародних рієлторських послуг приносить зростання ВСП на 1,4 тис. дол.

Підсумовуючи, можна зазначити, що світовий ринок нерухомості залишається сильним, незважаючи на попередні кризи. Купівля нерухомості в Європі в 2023 році продовжує бути стабільною тенденцією серед міжнародних інвесторів як спосіб ефективного, надійного і вигідного вкладення капіталу. Зростання ринку рієлторських послуг в міжнародному масштабі пояснюється інформатизацією відносин, інтелектуалізацією праці. У сфері торгівлі рієлторськими послугами спостерігається позитивне сальдо, і це враховуючи високий рівень вимог та стандартів споживчого ринку Європейського Співтовариства.

РОЗДІЛ 3

СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ МІЖНАРОДНОЇ ТОРГІВЛІ РІЄЛТОРСЬКИМИ ПОСЛУГАМИ ТОВ «THE CAPITAL»

3.1. Характеристика діяльності ТОВ «The Capital»

THE CAPITAL - найтитулованіше агентство нерухомості України преміум-класу. Компанія, натхненна європейськими стандартами якості обслуговування, була заснована у 2018 році у самому серці столиці.

THE CAPITAL не обмежується локальними досягненнями та поступово підкорює ринки нерухомості Польщі та Дубая. Фірма надає повний комплекс послуг з інвестування, продажу та оренди житла.

THE CAPITAL має експертів із десятирічним досвідом роботи, які супроводжують клієнта на всіх етапах укладання угоди, дають кваліфіковані консультації, беруть на себе відповідальність за комфорт та економію часу споживача.

Компанія THE CAPITAL ставить перед собою стратегічну мету бути для клієнта путівником, який проведе його від мрії до реальності в багатогранній всесвітній нерухомості.

Сьогодні агентство THE CAPITAL має 12 офісів преміального класу та понад 400 фахівців, які допоможуть з продажем, орендою та купівлею апартаментів, комерційної нерухомості та приватних будинків [89].

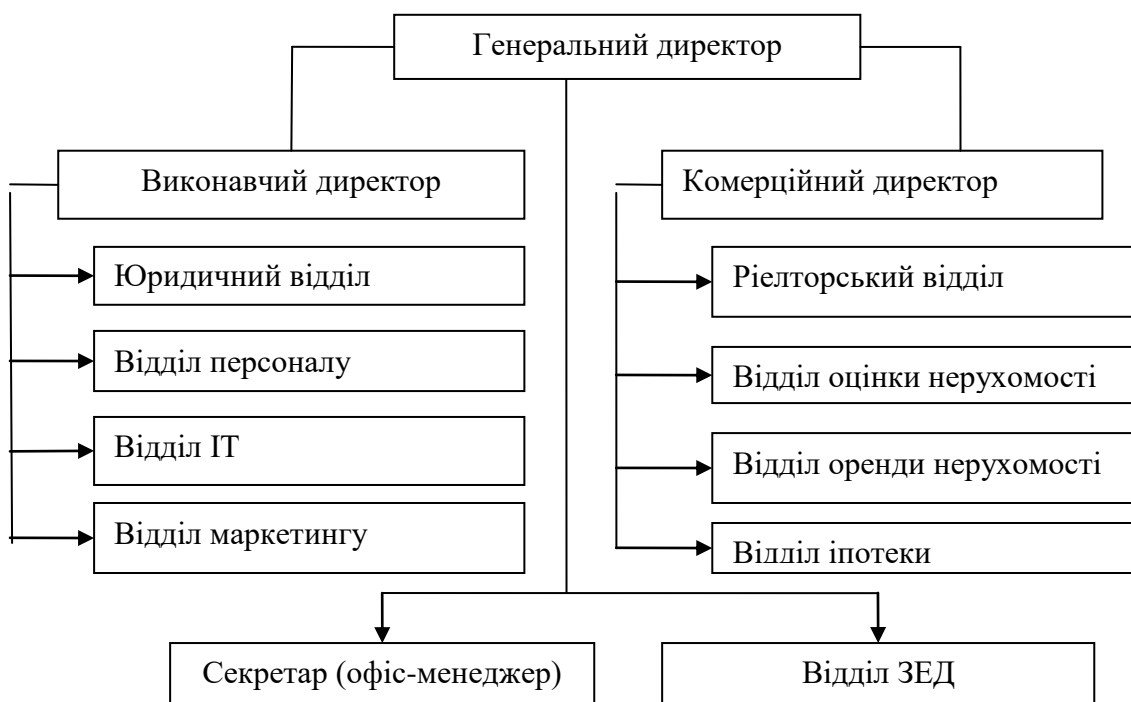
Місія компанії полягає у забезпеченні високого рівня обслуговування споживачів. Міжнародне журі підтверджує здобутки THE CAPITAL на професійному фронті численними нагородами та нагородами від International Property Awards. Зокрема, це премії:

- 5 зірок у категорії Real Estate Agency 5-20 offices Ukraine.
- Найкраще агентство нерухомості в Україні 2023-2024.
- Номіновані на Європейську премію

- 5 зірок у категорії Real Estate Website Ukraine.
- Статус Award Winner у категорії Real Estate Agency Marketing Ukraine [89].

Той факт, що THE CAPITAL входить до ТОП агентств нерухомості Києва, підтверджує, що робота агентства викликає відгук у клієнтів, які повертаються до нього за найкращим сервісом.

На рис. 3.1 наведемо організаційну структуру THE CAPITAL.

– Рис. 3.1. Організаційна структура THE CAPITAL

Джерело: побудовано автором за даними THE CAPITAL [89]

Інформація рис. 3.1 свідчить про те, що генеральний директор THE CAPITAL контролює виконавчого директора, комерційного директора та відділ ЗЕД. Виконавчому директору підпорядковуються: юридичний відділ, відділи персоналу, ІТ та маркетингу. Натомість, в підпорядкуванні комерційного директора знаходяться: ріелтори, відділи з оцінки, оренди та іпотечного кредитування нерухомості. Працівники всіх відділів взаємодіють між собою, в межах своїх повноважень [89].

Далі проаналізуємо показники діяльності одного з офісів THE CAPITAL.

Динаміка активів агентства нерухомості THE CAPITAL за 2019-2023 роки наведена в табл. 3.1.

Таблиця 3.1

Динаміка активів THE CAPITAL за 2019-2023 роки

Показники	Роки					Відхилення 2023 р. від 2022 р.	
	2019	2020	2021	2022	2023	абс., тис.грн.	відн., %
Основні засоби	0.2	0.2	0.2	0.2	0.2	-	-
Необоротні активи	0.2	0.2	0.2	0.2	0.2	-	-
Інша поточна дебіторська заборгованість	416899.3	469776.7	521974.2	679353.7	632749.6	-46604.1	-6.86
Гроші та їх еквіваленти	2511.9	2061.0	2289.9	910.6	32.5	-878.1	-96.43
Оборотні активи	419411.2	471837.7	524264.1	680264.3	632782.1	-47482.2	-6.98
Активи	419411.4	471837.9	524264.3	680264.5	632782.3	-47482.2	-6.98

Джерело: складено автором за даними THE CAPITAL [89]

Аналіз основних показників економічного потенціалу THE CAPITAL дав наступні результати. Загальна сума активів за аналізований період збільшилась, зокрема в 2023 році в порівнянні з 2022 роком зменшення склало -47482,2 тис. грн. (-6,98 %) та дорівнювала 632782,3 тис. грн.

Аналіз стану оборотних активів THE CAPITAL показав, що їх сума за аналізований період зросла, а протягом 2022-2023 років зменшення склало -47482.2 тис. грн. (-6,98 %). Ці зміни в оборотних активах сталися завдяки зміні вартості іншої поточної дебіторської заборгованості. Вона зростала протягом 2019-2023 років, а протягом останніх двох років, що аналізуються, падіння склало -46604,1 тис. грн. (-6,86 %). В той же час в складі оборотних активів за аналізований період скоротилась вартість грошей та їх еквівалентів.

З проведених розрахунків бачимо, що активи THE CAPITAL складаються з оборотних активів, структуру яких за 2019-2023 роки наведено на рис. 3.2.

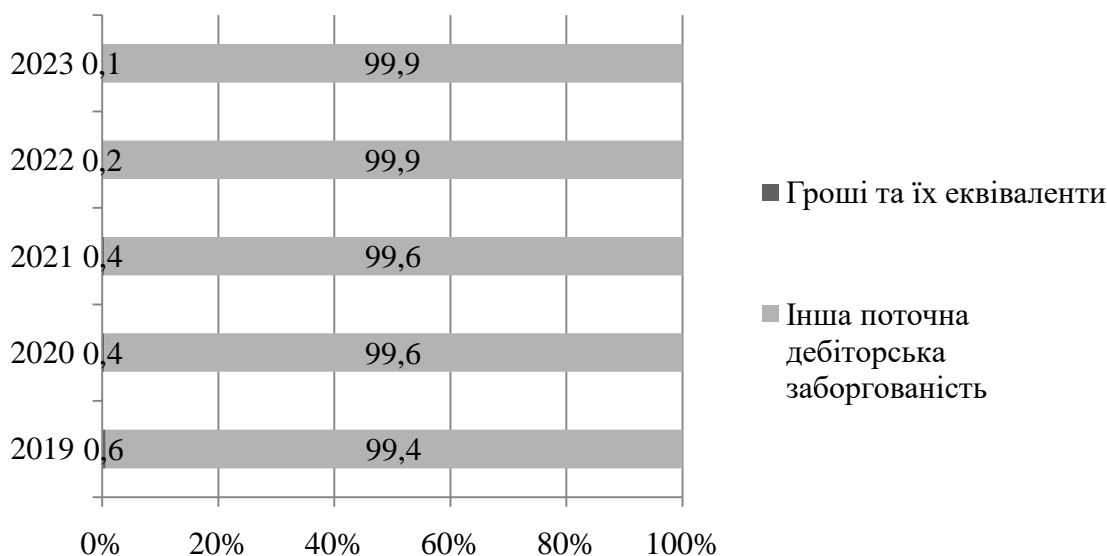

Рис. 3.2. Динаміка структури оборотних активів THE CAPITAL за 2019-2023 роки, %

Джерело: побудовано автором за даними THE CAPITAL [89]

Інформація рис. 3.2 вказує на те, що в структурі оборотних активів компанії 99,9% належить іншій дебіторській заборгованості, що пов'язано зі специфікою діяльності агентства.

На наступному етапі аналізу здійснимо оцінку показників пасиву за 2019-2023 роки за допомогою табл. 3.2.

За результатами аналізу показників джерел фінансування ресурсів THE CAPITAL можна зробити наступні висновки. Вся сума пасивів в 2023 році дорівнювала 632782,3 тис. грн. Вона збільшилась за аналізований період, а якщо порівнювати 2023 рік з 2022 роком зменшення склало -47482,2 тис. грн. (-6,98 %).

Така динаміка відбулась завдяки збільшенню власного капіталу THE CAPITAL за аналізований період, а в 2023 році порівняно з 2022 роком на 4153,2 тис. грн. (102,97 %). Серед власного капіталу найбільше збільшення мала вартість нерозподіленого прибутку. Цей показник зріс за останні два роки, які оцінюються, зростання склало 4153.2 тис. грн. (103,09 %).

Таблиця 3.2

Динаміка пасивів THE CAPITAL за 2021-2023 роки

Показники	Роки					Відхилення 2023 р. від 2022 р.	
	2019	2020	2021	2022	2023	абс.,	відн.,
						тис.грн.	%
Зареєстрований капітал	5.0	5.0	5.0	5.0	5.0	-	-
Нерозподілений прибуток	2858.1	3213,7	3571.3	4028.6	8181.8	4153.2	103.9
Власний капітал	2863.1	3218,7	3576.3	4033.6	8186.8	4153.2	102.9
Поточна кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги	54.1	52.6	58.4	182.3	159.3	-23.0	-12.6
Поточна кредиторська заборгованість за розрахунками з бюджетом	29.2	63.6	70.7	3.3	6.6	3.3	-100
Поточна кредиторська заборгованість за розрахунками зі страхування	2.5	1.7	1.9	2.5	-	-2.5	100
Поточна кредиторська заборгованість за розрахунками з оплати праці	9.0	6.4	7.1	9.0	3.6	-5.4	-60.0
Інші поточні зобов'язання	416453.5	468494.9	520549.9	676033.8	624426.0	-51607.8	-7.6
Поточні зобов'язання	416548.3	468619,2	520688.0	676230.9	624595.5	-51635.4	-7.6
Пасив	419411.4	471837.9	524264.3	680264.5	632782.3	-47482.2	-6.98

Джерело: складено автором за даними THE CAPITAL [89]

На зміну загальної суми пасивів також вплинуло зростання об'єму поточних зобов'язань та забезпечень. Їх вартість дорівнювала в 2023 році – 624595,5 тис. грн. і протягом аналізованого періоду зростала, а за два останні роки на -51635,4 тис. грн. (-7,64 %). На зміні цього показника максимально позначився приріст інших поточних зобов'язань. При цьому, за 2023 рік вони зменшились на -51607,8 тис. грн. (-7,6 %), порівнюючи з 2022 роком. Такого ж

зменшення зазнали: поточна кредиторська заборгованість за товари і послуги - на 23 тис. грн. (12,6 %), поточна кредиторська заборгованість за розрахунками зі страхування - на 2,5 тис. грн. (100%), поточна кредиторська заборгованість за розрахунками з оплати праці - на 5,4 тис. грн. (60,0 %).

Динаміка структури пасивів THE CAPITAL за 2019-2023 роки представлена на рис. 3.3.

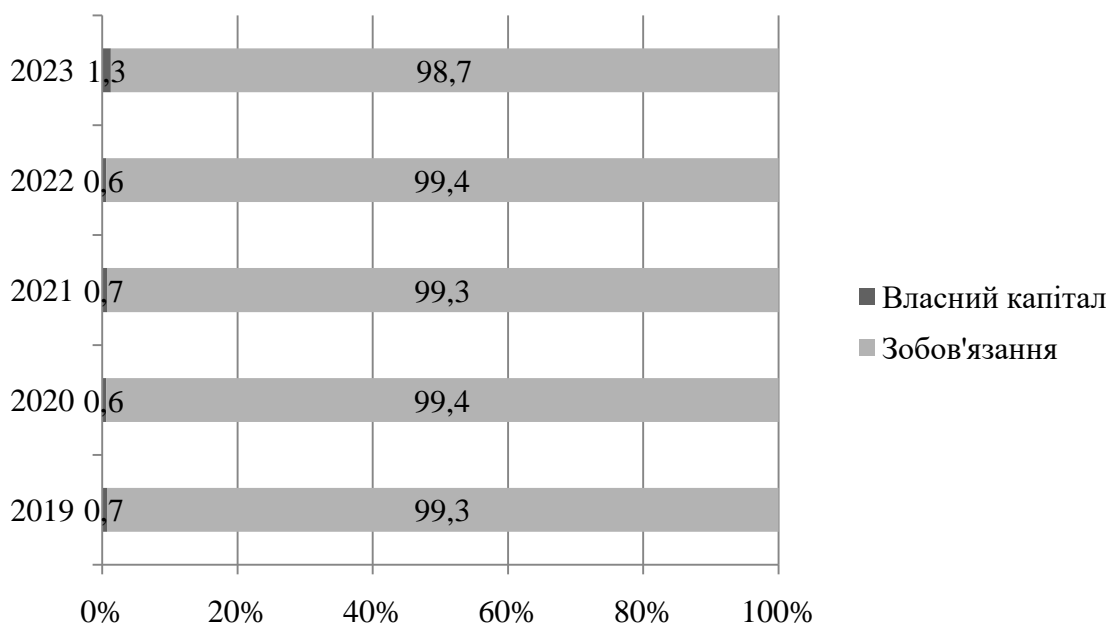

Рис. 3.3. Динаміка структури пасивів THE CAPITAL за 2019-2023 роки, %

Джерело: побудовано автором за даними THE CAPITAL [89]

Інформація рис. 3.3 свідчить, що в структурі джерел формування активів 99% припадає на поточні зобов'язання. Натомість власний капітал становить лише незначну частину пасивів.

Заключним етапом аналізу визначимо показники ліквідності та платоспроможності фірми, як індикатора його фінансової стабільності (рис. 3.4).

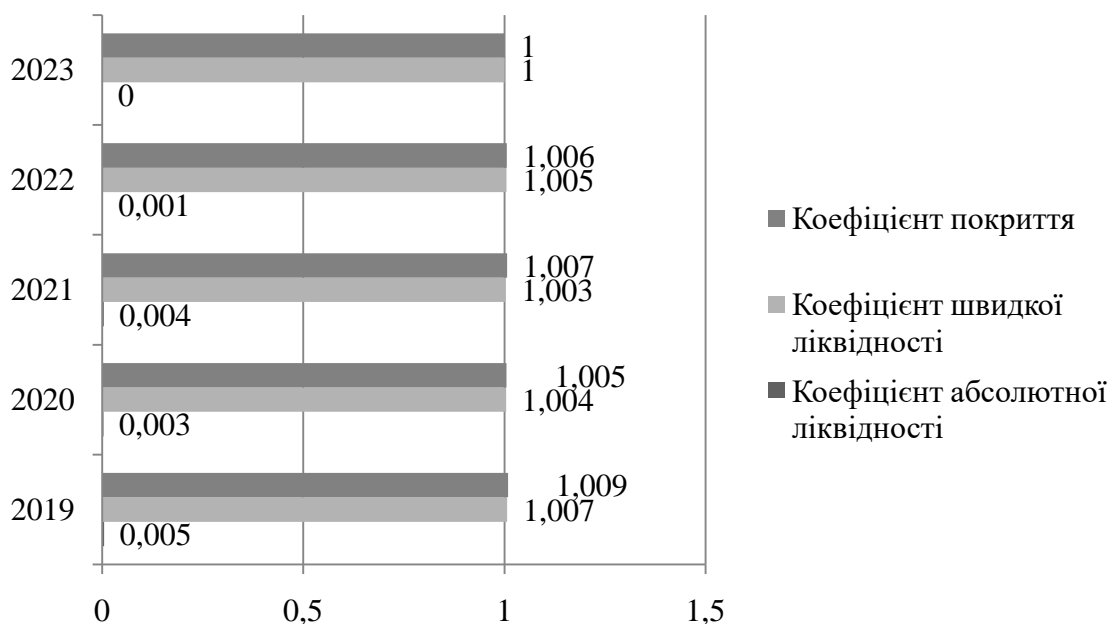

Рис. 3.4. Динаміка показників ліквідності THE CAPITAL за 2019-2023 роки

Джерело: побудовано автором за даними THE CAPITAL [89]

З рис. 3.4 можна зробити висновок, що агентство є ліквідним та платоспроможним, хоча абсолютна ліквідність знаходиться на критично низькому рівні.

Дослідивши діяльність THE CAPITAL можна підсумувати:

- агентство THE CAPITAL є лідером на ринку агентств нерухомості міста Київ та Київської області;
- діяльність THE CAPITAL регулюється внутрішніми документами агентства;
- фінансовий стан агентства поліпшується з кожним роком, хоча на нього безпосередній вплив здійснюють події країни пов'язані з воєнними діями та пандемія.

3.2. Аналіз надання міжнародних ріелторських послуг ТОВ «The Capital»

Як вже зазначалося THE CAPITAL поступово підкорює ринки нерухомості Польщі та Дубая. Фірма надає повний комплекс послуг з інвестування, продажу та оренди житла.

Агенція елітної нерухомості завжди прагне допомогти клієнту знайти бажану нерухомість за максимально коротким терміном. Ріелтори THE CAPITAL підлаштовуються під клієнта, виїжджають на показ об'єктів у той час, який буде клієнту зручним і відразу надають консультацію, яка закриває всі питання, що лежать у юридичному полі. Однак оперативність та швидкість ріелторів THE CAPITAL ніяк не впливають на якість угод, адже вони завжди дотримуються головних принципів:

- 1) перевірка історії об'єкта, який пропонує компанія;
- 2) збирає повний пакет правовстановлюючих документів та перевіряє їх справжність;
- 3) надає юридичне оформлення та консалтингові послуги;
- 4) забезпечує повний супровід угоди з моменту показу квартири, підписання паперів та до вручення ключів [89].

Агентство намагається врахувати кожне побажання щодо ціни, розташування, інтер'єру, інфраструктури. THE CAPITAL дає гарантії безпечних угод.

Спектр послуг The Capital.

Професіоналізм та гнучкість вимірюються по-різному, але якщо агентство нерухомості в Києві займається лише продажем квартир або лише орендою, то це може говорити про те, що навіть незважаючи на клієнтоорієнтований підхід, йому не вистачає досвіду та широкого погляду на процес підбору об'єктів. THE CAPITAL цінує кожного клієнта, тому намагається задовольнити усі запити:

- купівля, продаж замиської нерухомості;
- таунхауси, будинки з генератором;

- офіси класу люкс;
- ексклюзивні квартири у центрі столиці [89].

Маючи велику базу об'єктів з фотографіями, найкраще київське агентство нерухомості THE CAPITAL може одразу скласти добірку відповідних варіантів, а на сайті агентства можна знайти різноманітні пропозиції та також одразу можна залишити заявку.

Експерти з нерухомості дадуть відповідь на всі питання, допоможуть вибрати відповідні варіанти, відштовхуючись від запитів клієнта (інвестиції або житло для життя) і, як і обіцяли, зроблять магію, результатом якої стануть ключі від житла мрії [89].

На рис. 3.5 наведемо організаційну структуру відділу ЗЕД.

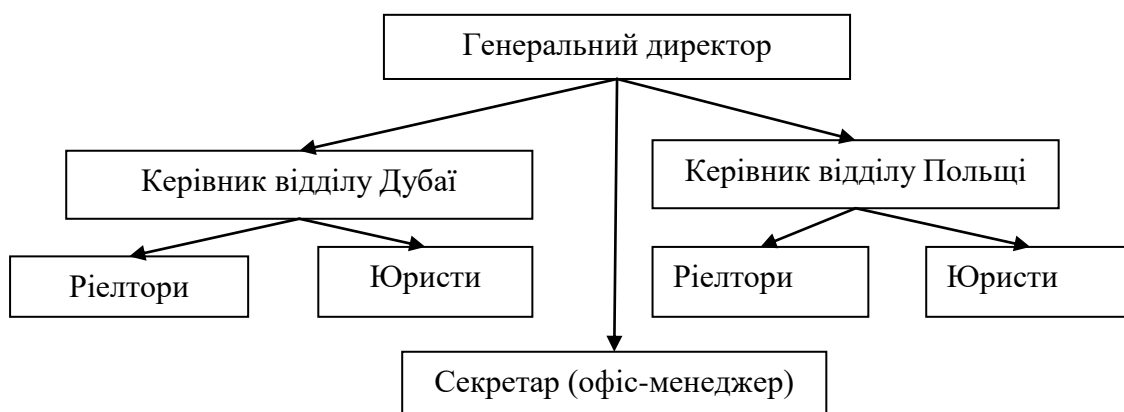

Рис. 3.5. Організаційна структура відділу ЗЕД THE CAPITAL

Джерело: побудовано автором за даними THE CAPITAL [89]

З рис. 3.5 бачимо, що генеральний директор контролює відділи Польщі та Дубая. Кожен відділ ЗЕД має свого керівника, якому підпорядковані юристи та ріелтори.

Маючи статус міжнародної компанії з офісами у Києві та Варшаві, в яких працює понад 300 осіб, компанія пропонує сервіс високого рівня, який передбачає повний супровід клієнтів та роботу з найкращими експертами ринку нерухомості.

THE CAPITAL DUBAI допомагає клієнтам з усього світу знайти найкращу нерухомість для оренди, продажу та інвестування. Надихаючись численними відгуками клієнтів, ми щодня удосконалюємо рівень обслуговування та прагнемо демонструвати європейські стандарти. Наша компанія працює з такими провідними забудовниками як Emaar, Nakheel, Aldar, SELECT Group, DAMAC, Tiger Group, що дозволяє нам отримувати найексклюзивніші пропозиції першими [89].

Купівля нерухомості – це відповідальний крок, який потребує ретельної підготовки. А купівля нерухомості за кордоном, зокрема в Дубаї, тим більше.

ОАЕ можуть запропонувати такий широкий вибір різноманітних об'єктів - починаючи від апартаментів у хмарочосах і закінчуючи віллами з виходом до моря, що без агентства нерухомості в ОАЕ не обійтись.

Це не тільки допоможе заощадити час, а й стане кроком до процвітаючого майбутнього, якщо ви плануєте інвестувати у нерухомість. Поради та рекомендації експертів з агентств допоможуть вам вибрати найкращі варіанти в найперспективніших районах Дубаї [89].

T.H.E Capital у Варшаві - найкраще агентство преміальної нерухомості. Вибираючи квадратні метри преміум-класу, агентство допомагає вийти на новий рівень життя.

THE CAPITAL у Варшаві стрімко підкорює ринок нерухомості з 2018 року та являємося лідерами в Україні, Європі та Дубаях. Чітка стратегія та налагоджений процес роботи з об'єктами комерційної та житлової нерухомості преміум-сегменту роблять наших клієнтів щасливішими, а життя - кращим.

Ціни та пропозиції від T.H.E CAPITAL:

Вартість оренди (від) 1200 дол. США.

Продаж квартири (від) 140 тис. дол. США [89].

Основним мотивом розвитку ЗЕД на THE CAPITAL є розширення ринку за національні межі з метою максималізації прибутку.

До видів управління зовнішньоекономічною діяльністю, яку здійснює THE CAPITAL належить:

– надання послуг іноземним об'єктам господарської діяльності, в тому числі: консультативних, посередницьких, агентських, управлінських, юридичних та інших.

– орендні, в тому числі лізингові операції між об'єктами зовнішньоекономічної діяльності України та іноземними об'єктами господарської діяльності.

У зв'язку з відсутністю правового регулювання діяльності агентств нерухомості в Україні сьогодні дуже складно розібратися в їх статусі та мірі відповідальності перед клієнтами. У світовій практиці агентство нерухомості визначається як організація (підприємство, установа), діяльністю якої є посередницькі послуги при здійсненні операцій на ринку нерухомості. Працівник агентства нерухомості називається ріелтер, або агент з нерухомості. Ріелтер, ріелтор — посередник, агент, що здійснює діяльність на ринку нерухомості з метою отримання доходу (комісійних). Ріелтор — це фізична особа, яка виконує ріелторську діяльність на підставі ліцензії, якщо цього вимагає закон, працює в штаті ріелторської фірми на підставі трудового договору, договору підряду або договору доручення з нею як індивідуальний підприємець без створення юридичної особи, зареєстрований у встановленому законом порядку [30, с. 62].

Як ми бачимо, у світовій практиці ріелтор повинен отримати ліцензію, оскільки його діяльність пов'язана з великими фінансовими ризиками як для нього, так і для майбутнього клієнта. Однак в Україні ця діяльність не те що не ліцензується, а і взагалі, відсутня будь-яка правова база, яка її регулює.

Основні ризики зовнішньоекономічної діяльності THE CAPITAL пов'язані знизженням купівельної спроможності. Але в цілому ринок нерухомості функціонує постійно, тому агентства з нерухомості потрібні завжди і завжди буде попит на їх послуги.

Основні доходи THE CAPITAL складаються з комісійних винагород, відсоток яких становить від 5 до 30%, а рентабельність понад 35%.

THE CAPITAL є міжнародним агентством. Має свої представництва в Дубаї та Польщі.

Проаналізуємо динаміку укладених договорів THE CAPITAL (рис. 3.6).

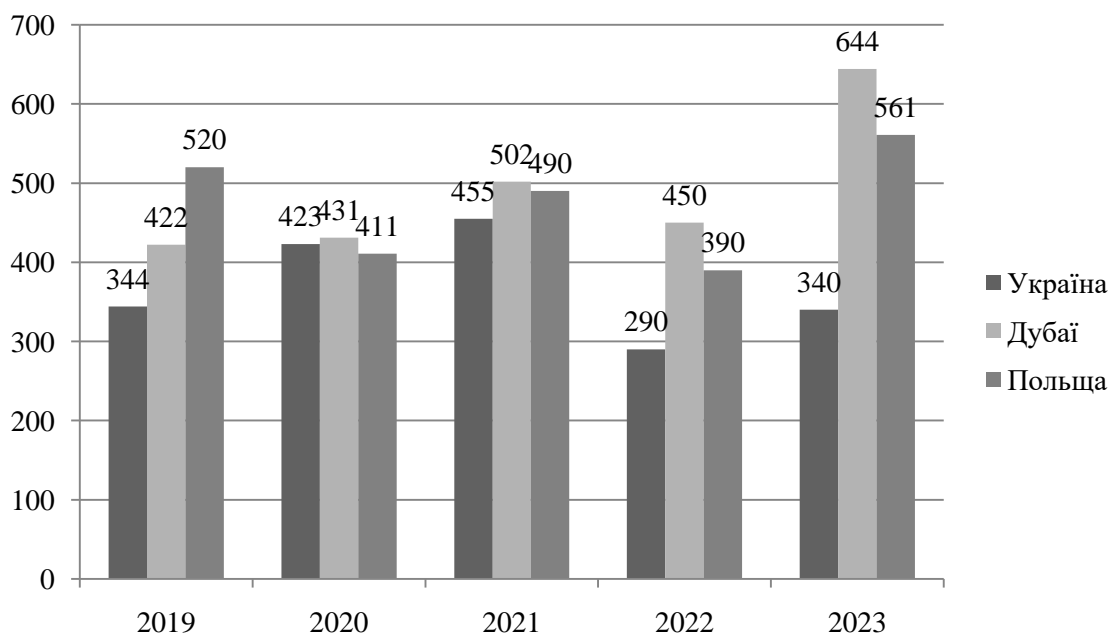

Рис. 3.6. Динаміка укладених договорів купівлі-продажу THE CAPITAL за 2019-2023 роки у розрізі країн, шт.

Джерело: побудовано автором за даними THE CAPITAL [89]

Інформація рис. 3.6 свідчить про щорічне збільшення укладення договорів в Дубаї та Польщі, та зниження в Україні. Така ситуація пояснюється обмеженнями на ринку нерухомості в Україні та ціновою політикою в умовах воєнного стану.

Наступним етапом проаналізуємо динаміку та структуру надання міжнародних ріелторських послуг ТОВ «THE CAPITAL» (рис. 3.7-3.8).

З рис. 3.7 можна зробити висновок, що динаміка надання ріелторських послуг компанією є негативною. Так, за 2023 рік порівняно з 2019 роком продаж житла зменшився на 244,8 тис. грн., або 7,9%, та консультацій – на 324,2 тис. грн., або 29,5%, а от продаж комерційної нерухомості зріс – на 574,4 тис. грн., або 71,6%.

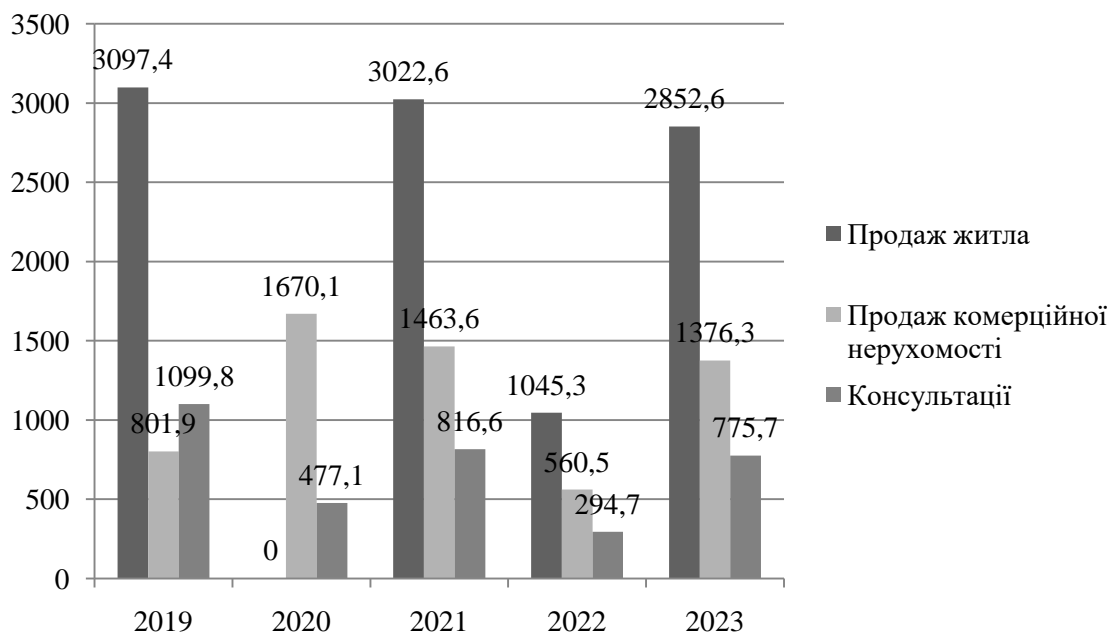

Рис. 3.7. Динаміка надання міжнародних ріелторських послуг THE CAPITAL за 2019-2023 роки за видами послуг, тис. грн.

Джерело: побудовано автором за даними THE CAPITAL [89]

Структура надання міжнародних ріелторських послуг ТОВ «THE CAPITAL» наведена на рис. 3.8.

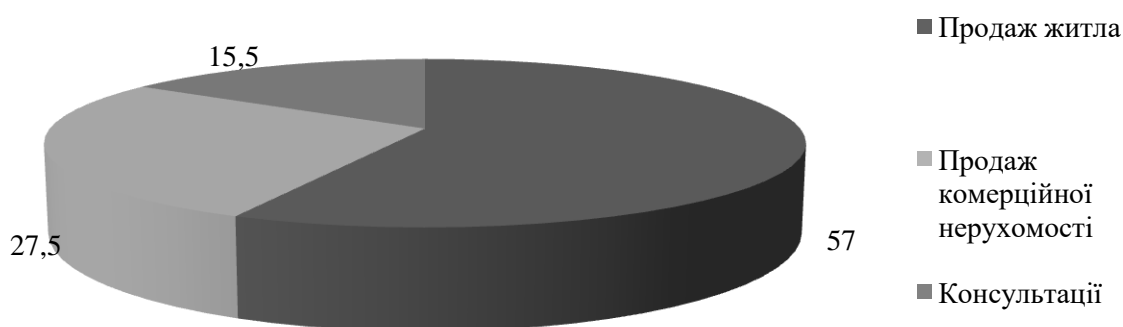

Рис. 3.8. Структура надання міжнародних ріелторських послуг THE CAPITAL за 2023 рік за видами послуг, %

Джерело: побудовано автором за даними THE CAPITAL [89]

З рис. 3.8 бачимо, що найбільшу питому вагу в структурі ріелторських послуг займає продаж житлу 57%, на другому місці продаж комерційної нерухомості – 27,5%, а консультування займає – 15,5%.

Заключним етапом проаналізуємо фінансові результати діяльності агентства за 2019-2023 роки (табл. 3.3).

Таблиця 3.3

Динаміка фінансових результатів THE CAPITAL за 2019-2023 роки

Показники	Роки					Відхилення 2023 р. від 2022 р.	
	2019	2020	2021	2022	2023	абс., тис.грн.	відн., %
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	4999.1	4771.6	5302.8	1900.5	5004.6	3104.1	163.33
Інші операційні доходи	-	-	50.2	-	-	-	-
Інші операційні витрати	3242.7	3044.2	3433.7	1464.9	882.8	-582.1	-39.74
Фінансовий результат від операційної діяльності	1756.4	1727.4	1919.3	435.6	4121.8	3686.2	846.24
Інші доходи	12.0	15.1	17.0	21.7	31.4	9.7	44.70
Фінансовий результат до оподаткування	1768.4	1742.5	1936.3	457.3	4153.2	3695.9	808.20
Чистий прибуток (збиток)	1768.4	1742.5	1936.3	457.3	4153.2	3695.9	808.20

Джерело: складено автором за даними THE CAPITAL [89]

За результатами аналізу фінансових результатів діяльності THE CAPITAL за 2019-2023 роки можна зробити наступні висновки. Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) в 2023 році складав 5004,6 тис. грн., що на 3104,1 тис. грн. більше ніж в 2022 році.

В 2023 році за результатами операційної діяльності THE CAPITAL мало прибуток у розмірі 4121,8 тис. грн. При порівнянні його за аналізований період виявляється поліпшення операційного фінансового результату, а порівнюючи 2023 рік з 2022 роком - зростання було на рівні 3686,2 тис. грн. (846,24 %). На зміну фінансового результату від операційної діяльності найбільше вплинуло зменшення суми інших операційних витрат. Вона скоротилась за останні два роки на 582,1 тис. грн. (-39,74 %).

Фінансовим результатом до оподаткування THE CAPITAL в 2023 був прибуток на суму 4153,2 тис. грн. За аналізований період він і за 2022-2023 роки - зріс на 3695,9 тис. грн. (808,20 %). Найбільший вплив на цей показник мало збільшення суми інших доходів. Вона зросла протягом 2019-2023 років на 19,4 тис. грн. (1,6 рази), а за останні два роки, що аналізуються, ріст склав 9,7 тис. грн. (44,70 %).

Сума чистого прибутку в 2023 році дорівнювала 4153,2 тис. грн. Це на 3695,9 тис. грн. (808,2%) більше, ніж в 2022 році.

Таким чином, фінансові результати діяльності THE CAPITAL протягом 2019-2023 років можна оцінити позитивно. В 2023 році підприємство отримало чистий прибуток, сума якого зростає протягом всього періоду, що аналізується.

Наочно динаміка фінансових результатів за 2019-2023 роки представлена на рис. 3.9.

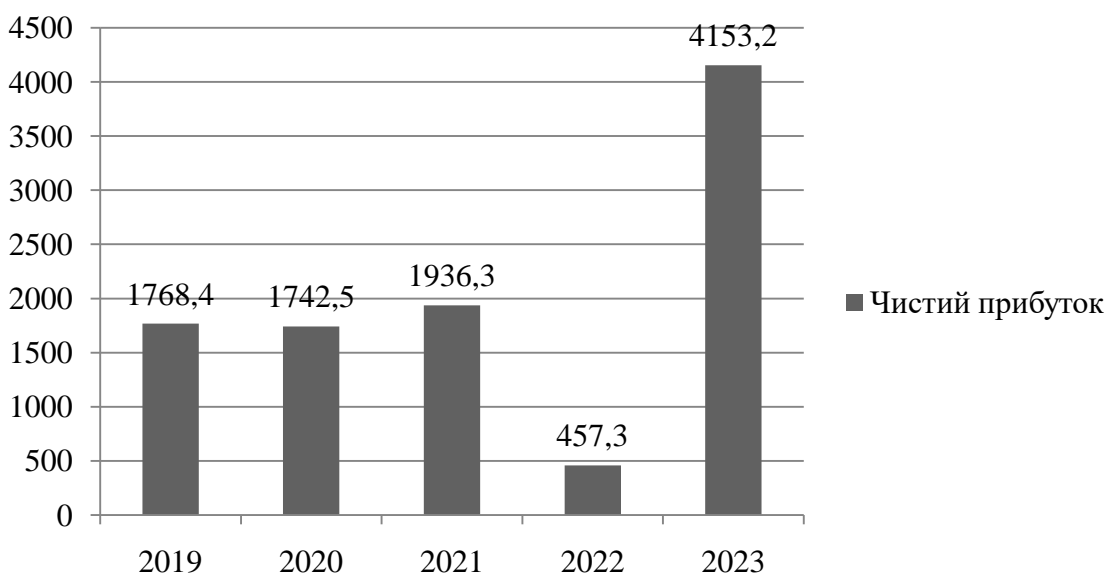

Рис. 3.9. Динаміка чистого прибутку THE CAPITAL за 2019-2023 роки, тис. грн.

Джерело: побудовано автором за даними THE CAPITAL [89]

Інформація рис. 3.9 ще раз підтверджує висновок, про зростання прибутковості агентства нерухомості за аналізований період.

В умовах інтернаціоналізації бізнесу та нестабільності економічного зростання успішний розвиток зовнішньоекономічної діяльності THE CAPITAL визначається вирішенням завдань точної оцінки результативності такої діяльності та підвищення її ефективності.

Ефективність – це комплексне поняття, яке охоплює різні напрями господарської діяльності підприємства. Ефективність є критеріальним показником, що характеризує потенціал та рівень досягнення цілей діяльності THE CAPITAL.

Основною метою THE CAPITAL на ринку є отримання максимального прибутку при мінімальних витратах, досягти такого результату можна тільки прийняттям ефективних управлінських рішень. Економічне обґрунтування прийнятих рішень щодо управління ЗЕД THE CAPITAL здійснюється шляхом розрахунку різноманітних економічних показників ефективності.

Для визначення економічної ефективності зовнішньоекономічної діяльності THE CAPITAL розраховується показник для визначення економічної ефективності експорту:

$$Еб = Ve / (Ст + Тр + Оп), \quad (3.1)$$

де Еб – базовий коефіцієнт ефективності експорту;

Ve – виторг від експорту;

Ст – собівартість товару;

Тр – транспортні витрати;

Оп – організаційні витрати.

Якщо Еб більше 1, то зовнішньоекономічну діяльність підприємства можна вважати ефективною. Чим вище цей коефіцієнт, тим вище ефективність експорту.

Проведемо розрахунок за даними THE CAPITAL.

2021 рік:

$$E = 3755 / 2019 = 1,860$$

2022 рік:

$$E = 1406 / 1002 = 1,403$$

2023 рік:

$$E = 4032 / 808 = 4,990$$

Динаміку вище розрахованого показника наведемо на рис. 3.10.

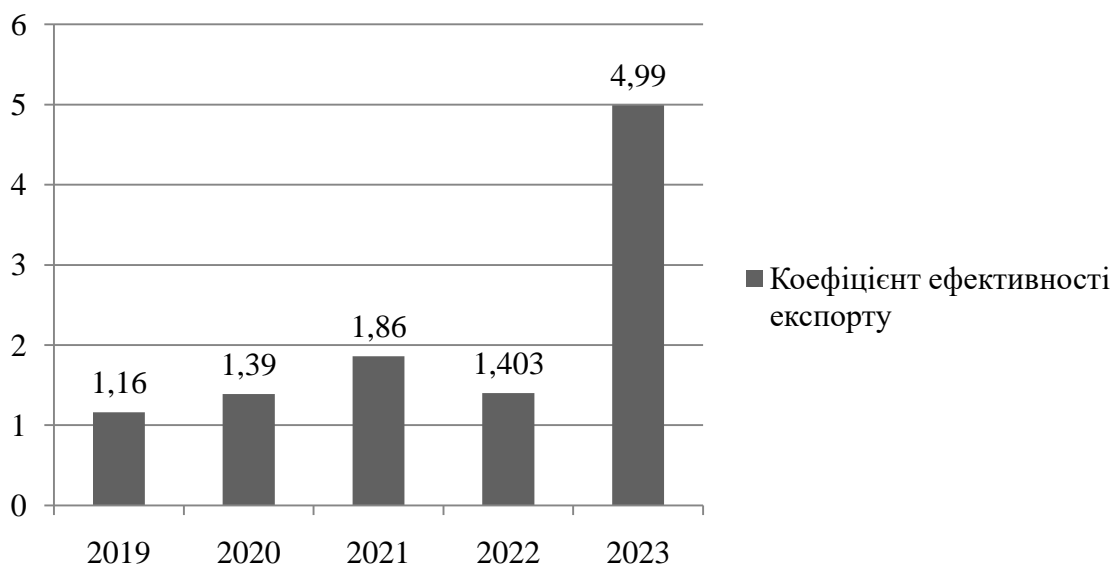

Рис. 3.10. Динаміка ефективності експорту THE CAPITAL за 2019-2023 роки

Джерело: побудовано автором за даними THE CAPITAL [89]

Інформація рис. 3.10 показує, що найбільш ефективним був експорт у 2023 році, а найнижчий показник в 2019 році. Таку динаміку, цілком можливо пояснити станом політично-економічної нестабільності в країні, рядом обмежень викликаних війною та пандемією COVID-19.

Отже, діяльність THE CAPITAL на міжнародному ринку нерухомості є досить позитивною. Зокрема, в 2023 році компанія планує відкриття ще одної філії THE CAPITAL в Польщі та вихід на міжнародний ринок. Для цього в компанію залучено спеціалістів як розробляють шляхи та перспективні напрямки міжнародної діяльності THE CAPITAL.

3.3. Перспективи розвитку міжнародної торгівлі ТОВ «The Capital»

Для розвитку міжнародної торгівлі пропонуємо ТОВ «The Capital» розширити горизонти своєї діяльності та звернути увагу на ринки нерухомості Туреччини, Грузії та Іспанії (рис. 3.11).

Рис. 3.11. Напрямки розвитку міжнародної торгівлі ТОВ «The Capital»

Джерело: побудовано автором

Нерухомість у Туреччині є важливим сектором економіки країни, який приваблює інвесторів з усього світу, у тому числі й вихідців із країн СНД. Особливо привабливими є об'єкти в курортних містах - Аланії та Анталії, де попит зріс у кілька разів. Однією з причин зростання попиту стала війна в Україні, через яку збільшився потік мігрантів як з боку українців, так і з боку країни-агресора (громадяни, які біжать від мобілізації).

Попри лютневі трагічні події в Туреччині – масштабні землетруси на південному сході країни, які спочатку насторожили інвесторів та забудовників, інтерес до об'єктів у курортних районах залишився на колишньому рівні. Через 2-3 тижні після цих подій відновилися операції на ринку Туреччини у тих містах, які не постраждали від землетрусу: Аланії, Стамбулі та Анталії.

В цілому, турецька нерухомість пропонує хорошу окупність, як у довгостроковому, так і короткостроковому порядку, пропонуючи можливості

купівлі з метою здачі в оренду та перепродажу. Прибутковість від здачі в оренду – від 5 до 7,5% річних.

До того ж у Туреччині досить конкурентоспроможні ціни порівняно з іншими курортними локаціями Європи. Але надалі спостерігатиметься зростання цін на тлі розвитку інфраструктури, в країні будується велика кількість шкіл, поліклінік, дитячих садків, спортивних майданчиків, релакс-зон та салонів краси. А до президентських виборів планується завершити будівництво другого за величиною аеропорту.

Також іноземних інвесторів приваблює такий фактор, як можливість отримання ВНП чи громадянства через покупку нерухомості. При цьому жодних особливих умов для купівлі об'єктів до іноземних покупців не пред'являється.

За прогнозами експертів, у 2024 році темпи зростання цін на нерухомість у Туреччині суттєво сповільнюватимуться. Таким чином, це стане чудовою нагодою для інвесторів придбати об'єкти практично за довоєнними цінами [90].

У Грузії ринок нерухомості стає все популярнішим серед інвесторів за кордоном, в основному завдяки привабливості Грузії як країни з високим потенціалом розвитку.

Однією з основних причин зростання інтересу до грузинського ринку нерухомості є його вигідне розташування «на перехресті» Європи та Азії. Завдяки такому географічному положенню країна є важливим пунктом на транспортному маршруті між регіонами, що дозволяє активно розвиватися туризму та збільшувати потік інвесторів у країну

Ще одним важливим фактором є стабільне економічне та політичне становище Грузії. Країна успішно пододала багато економічних проблем, ставши одним із лідерів з економічного зростання в регіоні. Це дає інвесторам додаткову впевненість у майбутньому своїх вкладень.

У той же час, тут існує кілька проблем, які потрібно враховувати при купівлі житла. Однією з таких є найвища вартість проживання в центрі Тбілісі. Однак, з іншого боку, можна знайти нерухомість у більш віддалених районах

міста, де ціни дещо нижчі, а інфраструктура та якість життя при цьому все одно залишаються на досить високому рівні.

Хоча Грузія – це ще молодий і дещо нестабільний ринок нерухомості, його потенціал незаперечний. Сьогодні купити нерухомість в Грузії - це чудова можливість для інвесторів і переселенців, які шукають житло. Країна з кожним роком все більше приваблює інвесторів та туристів, а отже, і ринок тільки зростатиме.

Крім того, на відміну від багатьох інших країн, процедура купівлі нерухомості в Грузії вкрай проста. Щоб придбати квартиру та зареєструвати право власності на неї, потрібно лише оплатити її вартість продавцю і заплатити в державному реєстрі приблизно 40 євро. Податку на придбання нерухомості в Грузії взагалі не існує. Весь процес купівлі житла та реєстрації права власності займає 1,5-2 години. Операцію можна здійснити навіть без довідки про походження доходів.

Грузинське законодавство дозволяє громадянам України купувати житло на території держави. Якщо вартість нерухомості перевищує 100 тис. дол. США, можна відразу після покупки оформити дозвіл на проживання в Грузії для всіх членів сім'ї [90].

Українці відкрили іспанський ринок у 2017 році, коли місцеві ріелтори почали масово пропонувати заставну нерухомість, яка на той момент коштувала доволі дешево.

Виявилося, що Іспанія – це не тільки дорогі вілли та розкішні апартаменти. Скажімо, двокімнатну квартиру поблизу моря можна було купити за 40 тис. євро. Завдяки доступним цінам, українці наростили свою присутність на іспанському ринку з 8,5 % у 2017 році до 17,5% на сьогодні.

В Іспанії можна придбати вторинне житло або новобудову. Звісно, у другому випадку інвестор може отримати більший прибуток, але й ризики, попри законодавчий захист інвестицій, теж чималі. Потрібно добре проаналізувати забудовників і їх пропозиції, на яких умовах продають і що гарантують. Ще один «мінус» купівлі житла на первинному ринку в тому, що

податкове навантаження тут більше. Через це українці віддають перевагу вторинному ринку, де все простіше і зрозуміліше.

Ринок нерухомості Іспанії приваблює простотою входу. Щоб купити житло, потрібно тільки отримати податковий номер. Крім того, можна оформити іпотечний кредит за доволі низькими ставками – 2-2,5%. Але варто пам'ятати, що фінмоніторинг в іспанських банках жорсткий. Щоб купити будинок чи квартиру, потрібно бути готовим відзвітувати за кожне євро, надавши документи, які підтверджують офіційні джерела доходів.

Підсумкова сума супроводжуваних витрат при купівлі нерухомості становить від 8 до 12% від вартості нерухомості. Майже всі витрати лягають на покупця, у тому числі й оплата послуг ріелтора.

Згідно з останнім індексом цін на нерухомість, у квітні вторинне житло в Іспанії подорожчало на 1,5%. Зараз середня вартість «квадрата» досягла позначки у 1850 євро. Найбільше ціни зросли у Наваррі – на 2,9%, у Валенсії – на 2,5% та в Андалусії – на 2,1%. У Каталонії зростання склало 1,3%, а ось на популярних Балеарських островах, навпаки, відзначено зниження вартості «вторинки» на 0,4%. Ціни на іспанську нерухомість й сьогодні залишаються доволі прийнятними. Стосовно цінників на оренду житла, то вони дуже відрізняються, залежно від регіона і локації. У менших містах ціни нижчі [90].

Звісно, купівля житла – це завжди ризик, особливо якщо це закордонна нерухомість. Однак, за наявності хорошого агента та юриста, купівля квартири, будинку чи навіть вілли за кордоном стає безпечнішою. До того ж уряд країни робить все можливе для залучення іноземних інвесторів та створення сприятливих умов для них.

Загалом можна з упевненістю сказати, що міжнародний ринок нерухомості є вкрай привабливим і перспективним.

Таким чином, з метою розвитку нових напрямків міжнародної торгівлі ТОВ «The Capital» можна зацікавити клієнтів шляхом реалізації таких заходів (рис. 3.12).

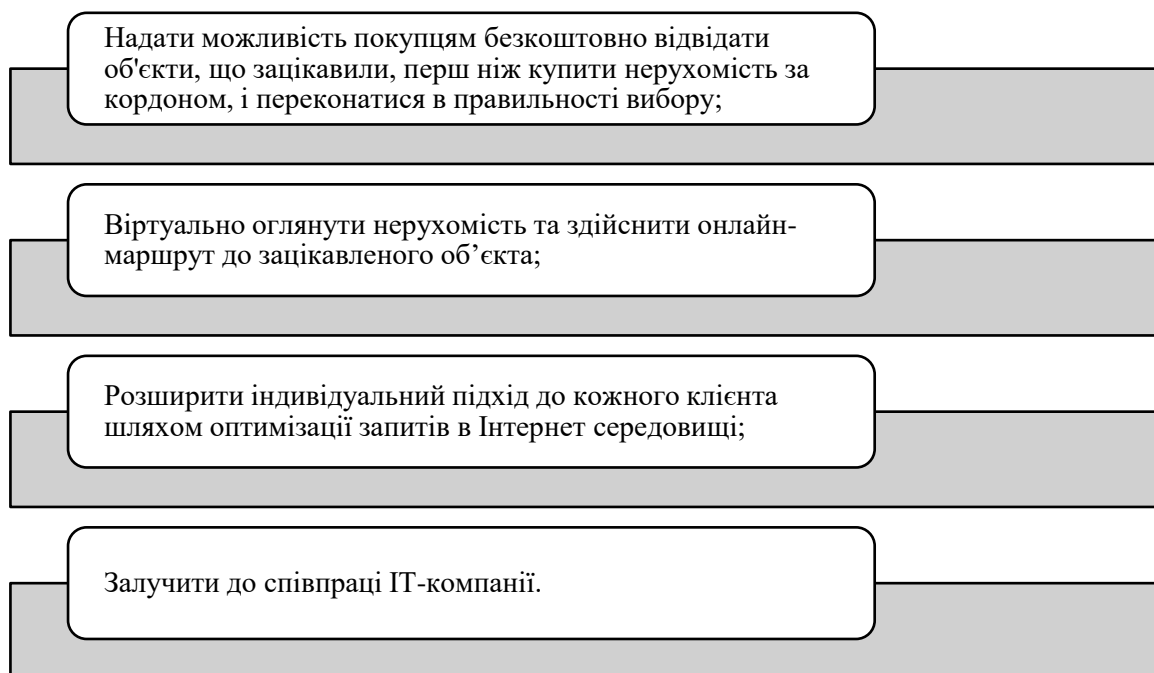

Рис. 3.12. Заходи ТОВ «The Capital» для розвитку міжнародної торгівлі ріелторськими послугами

Джерело: побудовано автором

Підсумовуючи, можна зазначити, що навіть в умовах війни яка охопила Україну, ТОВ «The Capital» продовжує свою діяльність та намагається її розширити за рахунок виходу на нові зарубіжні ринки нерухомості. Це досить ризиковані заходи, але враховуючи нестабільність політично-економічної ситуації в країні ринок нерухомості України став досить обмеженим. Тому агентство нерухомості ТОВ «The Capital» намагається підвищити ефективність своєї діяльності за рахунок зовнішньоекономічного її розвитку. А це свідчить про ефективне керівництво агентством та стратегічні орієнтири які ставить перед собою ТОВ «The Capital».

ВИСНОВКИ

За результатами проведеного дослідження в кваліфікаційній магістерській роботі можна зробити наступні висновки:

Розкриття генезису системи міжнародної торгівлі послугами показало, що світовий ринок послуг – це сфера, яка під впливом глобалізаційних процесів динамічно розвивається та знаходиться на стадії активного формування.

Світовий ринок послуг сьогодні охоплює широкий спектр різноманітних сфер надання послуг на міжнародному рівні. В умовах глобалізації світової економіки рівень соціально-економічного розвитку окремих країн значною мірою залежить від зовнішньоекономічного сектору. Зростають міжнародні обороти товарів і послуг, прискорюється рух капіталів і фінансових ресурсів. Характерною ознакою сучасного етапу розвитку світового ринку є випереджальні темпи зростання торгівлі послугами, що зумовлено стрімкими технологічними змінами, інтелектуалізацією праці, інформатизацією суспільних і виробничих відносин.

Розглянувши трансформації міжнародної торгівлі послугами в умовах глобалізації та цифровізації економіки, можна зазначити, що в умовах геополітичних змін зростають обсяги супутніх послуг у виробництві й експорті багатьох капітало- та наукомістких товарів (програмне забезпечення, дизайн, інжиніринг, логістика, маркетингові послуги); у складі послуг набувають більшої ваги готельний бізнес, рекламні, консалтингові, страхові, фінансові, агентські, брокерські, ріелтерські, адвокатські й лізингові послуги, франчайзинг, торгівля ліцензіями та патентами, «ноу-хау» тощо. Ринок послуг стає одним із перспективних секторів світового ринку. У структурі платіжних балансів окремих країн частка сфери послуг становить близько 20%, а сама вона стає найбільшим реципієнтом міжнародних інвестицій.

Вивчення інструментів регулювання та розвитку міжнародної торгівлі показало, що на сучасному етапі розвитку світового ринку послуг відбувається його регулювання на різних рівнях, таких як міжнародний, галузевий, регіональний та національний, що сприяє активному зростанню сфери послуг як на внутрішніх, так і на міжнародних ринках.

Дослідження підтверджує динамічні зміни в міжнародній торгівлі послугами умовах глобальних трансформацій. Зазначається, що в умовах нестабільності необхідно активно реагувати та гнучко регулювати торгівлю послугами. Ключовими завданнями в цьому контексті є стимулювання інвестицій, підтримка продовольчої безпеки, зміцнення торговельних партнерств та залучення нових ринків.

Україна, як учасник світової торговельної системи, повинна активно взаємодіяти з міжнародними організаціями, такими як ЄС та Світовий банк, для захисту своїх інтересів та використання свого потенціалу в міжнародній торгівлі послугами. Регулювання міжнародної торгівлі послугами базується на Генеральній угоді про торгівлю послугами (ГАТС), що є важливим правовим інструментом у цій сфері.

Проаналізувати тенденції міжнародної торгівлі під впливом глобалізації можна зазначити, що обсяги міжнародної торгівлі послугами нерозривно залежать від загальних обсягів зовнішньої торгівлі, особливо в умовах невизначеності, в якій зараз перебуває світ через фінансову нестабільність, постковідний період та війну з РФ. За аналізований період відбулося значне зниження світової торгівлі, зокрема у 2022 році в порівнянні з 2021 роком на 6,7 та зниження ще у 2023 і незначене зростання 2024 році, згідно з прогнозами Всесвітньої торгової організації.

В процесі аналізу торгівлі падіння показників у 2022-2023 році пояснюється переважно ослабленням глобального попиту. Також, причинами, що негативно позначилися на обсягах світової торгівлі є: інтенсифікація застосування протекціоністських заходів у сфері торгівлі; фрагментація торговельних мереж; проблеми у сфері безпеки, пов'язані із ланцюгами

постачання, а саме головне – війна росії проти України. Всі вищенаведені чинники, матимуть вплив на світову торгівлю і в перспективі.

Дослідження сучасного стану міжнародної торгівлі послугами свідчить, що для сучасного світового господарства характерним є бурхливий розвиток сфери послуг. Для значної частини країн світу сфера послуг є однією із найважливіших і дедалі значніших складових економіки. Послуги є джерелом довгострокового економічного зростання країн, причому для деяких з них – важливішим, ніж промисловість. Зростання ринку послуг у міжнародному масштабі пояснюється дематеріалізацією виробництва, інтелектуалізацією праці, інформатизацією господарських відносин, що збільшує споживання різних видів послуг.

Ключовим викликом для сфери послуг є ефективне пристосування до умов сьогодення, тому й так важливо сформувати шляхи адаптації сфери послуг до умов пандемії. Питання вже не в тому, щоб заробити стільки ж скільки до введення карантинних заходів, а в тому, як мінімізувати свої «карантинні» та «воєнні» збитки.

Вивчивши особливості міжнародної торгівлі ріелторськими послугами, можна зазначити, що світовий ринок нерухомості залишається сильним, незважаючи на попередні кризи. Купівля нерухомості в Європі в 2023 році продовжує бути стабільною тенденцією серед міжнародних інвесторів як спосіб ефективного, надійного і вигідного вкладення капіталу. Зростання ринку ріелторських послуг в міжнародному масштабі пояснюється інформатизацією відносин, інтелектуалізацією праці. У сфері торгівлі ріелторськими послугами спостерігається позитивне сальдо, і це враховуючи високий рівень вимог та стандартів споживчого ринку Європейського Співтовариства.

Дослідивши діяльність THE CAPITAL можна підсумувати: агентство THE CAPITAL є лідером на ринку агентств нерухомості міста Київ та Київської області; діяльність THE CAPITAL регулюється внутрішніми документами агентства; фінансовий стан агентства поліпшується з кожним роком, хоча на

нього безпосередній вплив здійснюють події країни пов'язані з воєнними діями та постпандемічними наслідками.

Проаналізувавши надання міжнародних ріелторських послуг ТОВ «The Capital» можна зазначити, що маючи статус міжнародної компанії з офісами у Києві та Варшаві, в яких працює понад 300 осіб, компанія пропонує сервіс високого рівня, який передбачає повний супровід клієнтів та роботу з найкращими експертами ринку нерухомості. Основні доходи THE CAPITAL складаються з комісійних винагород, відсоток яких становить від 5 до 30%, а рентабельність понад 35%. Діяльність THE CAPITAL на міжнародному ринку нерухомості є досить позитивною.

Для розвитку міжнародної торгівлі пропонуємо ТОВ «The Capital» розширити горизонти своєї діяльності та звернути увагу на ринки нерухомості Туреччини, Грузії та Іспанії.

З метою розвитку нових напрямків міжнародної торгівлі ТОВ «The Capital» можна зацікавити клієнтів шляхом реалізації таких заходів: надати можливість покупцям безкоштовно відвідати об'єкти, що зацікавили, перш ніж купити нерухомість за кордоном, і переконатися в правильності вибору; віртуально оглянути нерухомість та здійснити онлайн-маршрут до зацікавленого об'єкта; розширити індивідуальний підхід до кожного клієнта шляхом оптимізації запитів в Інтернет середовищі; залучити до співпраці ІТ-компанії.

Підсумовуючи, можна зазначити, що навіть в умовах війни яка охопила Україну, ТОВ «The Capital» продовжує свою діяльність та намагається її розширити за рахунок виходу на нові зарубіжні ринки нерухомості. Це досить ризиковані заходи, але враховуючи нестабільність політично-економічної ситуації в країні ринок нерухомості України став досить обмеженим. Тому агентство нерухомості ТОВ «The Capital» намагається підвищити ефективність своєї діяльності за рахунок зовнішньоекономічного її розвитку. А це свідчить про ефективне керівництво агентством та стратегічні орієнтири які ставить перед собою ТОВ «The Capital».

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Алавердян Л. М., Романенко О. В. Сучасні реалії та перспективи розвитку зовнішньої торгівлі України з іншими країнами світу. *Ефективна економіка*. 2022. № 4. С. 67-78.
2. Антонюк К. В. Визначальні фактори розвитку сучасної міжнародної торгівлі послугами. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2020. Вип. 6. С. 46-51.
3. Бойко В. О., Бойко Л. О. Сучасний стан міжнародної торгівлі України як основної форми міжнародного бізнесу. *Фінансовий простір*. 2023. № 1 (45). С. 49-57.
4. Вірковська А. А. Пріоритети реалізації зовнішньо-торгівельних інтересів України з країнами Європи. URL: <http://dspace.tneu.edu.ua/bitstream/316497/12086/1/стаття%20№11.pdf> (дата звернення: 25.10.2024)
5. Глуховська Б. В., Побоченко Л. М. Україна й Європа: цінності та стандарти. *Сучасні міжнародні відносини: актуальні проблеми теорії і практики – 2024: міжнародна науково-практична конференція, 17 квітня 2024 року: тези доп.* К., 2024. С.434-440.
6. Григорова-Беренда Л. І., Шуба М. В. Теорія і практика зовнішньої торгівлі: навч. посіб. Харківський національний університет імені ВН Каразіна. Харків. 2019. 136 с.
7. Давиденко Г. Теоретичний аспект впливу стандартів на міжнародну торгівлю. *Інноваційна економіка*. 2021. № 9-10. С. 5-10.
8. Дернова І. А. Зовнішньоторговельна відкритість національної економіки: статистична оцінка. *Східна Європа: економіка, бізнес та управління*. Дніпро, 2022. № 2 (19). С. 410-414.
9. Єлісеєва О. А. Становлення та розвиток міжнародно-правового регулювання міжнародної торгівлі послугами. *Актуальні питання публічного та приватного права*. 2021. № 3. С. 218-224.

10. Іваненко В.В. Напрями державного регулювання розвитку експортно орієнтованої економіки України в умовах геополітичних трансформацій. *Теоретичні аспекти та практичні проблеми управління, економіки та природокористування в Україні Матеріали VI Міжнародної науково-практичної конференції. (м. Київ, 25-26 листопада 2022).* К., 2022.

11. Карандюк О. Г., Пеценко М. В. Сучасний стан та тенденції розвитку міжнародного ринку послуг. *Розвиток економіки та бізнес-адміністрування: наукові течії та рішення: Матеріали II Міжнар. науково- практ. конф., м. Київ, 21 жовтня 2022 р. Т. 2.* Київ: Національний авіаційний університет, 2022. С.203-205.

12. Квач Я., Грималюк А. Еволюція міжнародної торгівлі. *Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право.* 2021. № 4. С.47-56

13. Кваша О. С. Україна та ЄС: проблеми та перспективи інтеграції в сучасних умовах. *Науковий вісник Ужгородського національного університету: серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство.* Ужгород, 2020. Вип. 23, Ч. 1. С. 112–117.

14. Кирилов Ю. Є., Грановська В. Г., Крикунова В. М., Жосан Г. В., Бойко В. О. Цифрова економіка : навчальний посібник. Херсон:ОЛДІ-ПЛЮС, 2021. 228 с.

15. Ковтун Т. Д., Матвієнко А. П. Актуальні тренди міжнародної торгівлі товарами та особливості зовнішньої торгівлі України. *Бізнес Інформ.* 2020. № 9. С. 28-35.

16. Колобердянко І. І., Чернявська А. В. Стан і тенденції міжнародного ринку торгівлі ІТ-послугами. *Економіка та суспільство.* 2022. Вип. 32. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-32-45> (дата звернення: 29.10.2024)

17. Кононенко Л. В. Трансформування міжнародної торгівлі в умовах глобалізації і цифровізації економіки. *Наука і техніка сьогодні.* 2023. № 5 (5). С. 110-121.

18. Коробко А. В., Туль С. І. Діджиталізація міжнародної торгівлі: особливості та мегатренди. *Актуальні проблеми теорії та практики*

міжнародних економічних відносин в умовах глобальної трансформації : матеріали наукової конференції студентів та молодих учених спеціальності 292 Міжнародні економічні відносини (м. Полтава, 2 грудня 2024 р.); за заг. ред. В. Ю. Стрілець. Полтава : ПУЕТ, 2024. С. 42-44.

19. Короленко Н. В., Ларина Т. І. Тенденції розвитку зовнішньої торгівлі України в умовах війни. *Інвестиції: практика та досвід*. 2024. № 1. С. 59-65.

20. Котлер Ф., Катарджая Г., Сетьяван І. Маркетинг. Від традиційного до цифрового. Пер. з англ. К. Куницької та О. Замаєвої. Київ: Вид. група КМ-БУКС, 2019. 208 с.

21. Набок І. І. Кон'юнктура світових товарних ринків: навч. посібник / І. І. Набок. К.: НАУ, 2019. 193 с.

22. Мамедов К. Інструменти регулювання міжнародної торгівлі послугами. *Шевченківська весна: Матеріали міжнародної науково-практичної конференції студентів, аспірантів і молодих вчених*. К.: Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Інститут міжнародних відносин, 2024. Ч. 1. С. 126-129.

23. Марченко В. С., Сидоренко К. В. Трансформація економіки України під впливом глобалізаційних процесів сьогодення. *Сучасні проблеми глобалізаційних процесів у світовій економіці: XII міжнар. наук.- практ. конф., 11 листопада 2023 р. К., 2023. С. 194-196.*

24. Міжнародна торгівля: конспект лекцій: навчальний посібник для студентів першого (бакалаврського) рівня спеціальності 073 «Менеджмент». КПІ ім. Ігоря Сікорського; уклад.: К. О. Кузнєцова, В. В. Чорній, О. С. Ченуша. Київ: КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2022. 191 с.

25. Міжнародні економічні відносини. навч. посібник / за ред. проф., д.е.н. С.В. Сіденко. К.: Вид-во Нац. авіац. ун-ту «НАУ-друк», 2019. 465 с.

26. Міщенко Д. А., Міщенко Л. О. Теоретичні основи механізму державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності в Україні. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2022. № 2. URL: http://www.dy.nayka.com.ua/pdf/2_2022/8.pdf (дата звернення: 10.11.2024)

27. Моїсеєко Т. Є. Міжнародна торгівля: навч. посіб. КПІ ім. Ігоря Сікорського. Київ: Крок, 2019. 287 с.

28. Нечипорук К. О. Угода про асоціацію України та ЄС: процес укладення угоди та його наслідки для України. *Науковий вісник Ужгородського національного університету : серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство*; голов. ред. М. М. Палінчак. Ужгород : Гельветика. 2023. Вип. 22. № 3. С. 5-9.

29. Новікова А. П., Скоробогатова Н. Є. Аналіз розвитку світового та українського ринку ріелторських послуг. *Інвестиції: практика та досвід*. 2024. № 3. С. 52-56.

30. Пічкурова З. В. Світова практика державної підтримки малого та середнього бізнесу в умовах пандемії та російсько-української війни. *Науковий економічний журнал «Інтелект XXI»*. К.: Видавничий дім «Гельветика», 2024. № 6. С. 85-91.

31. Пічкурова З. В. Особливості реалізації Угоди про асоціацію між Україною та ЄС у сфері інтелектуальної власності. *Угода про асоціацію з ЄС як інструмент забезпечення стійкості економіки України: матеріали міжнародної науково-практичної конференції (25-26 листопада 2023 року, м. Київ) у 2 частинах*. К.: Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Навчально-науковий інститут міжнародних відносин, Центр досконалості Жана Моне, 2023. Ч.1. С. 99-102.

32. Пічкурова З. В. Інтелектуалізація міжнародної торгівлі в умовах пандемії COVID-19. *Економіка та суспільство*. 2022. № 34. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/981> DOI: 10.32782/2524-0072/2022-34-13. (дата звернення: 05.11.2024)

33. Пічкурова З. В. Ризики та загрози війни в Україні для світової економіки. *Трансформація національної, закордонної моделей економічного розвитку та законодавства в умовах воєнного часу: матеріали III міжнародної науково-практичної конференції (27-29 червня 2023 року, м. Луцьк)*. Луцьк: Волинський національний університет імені Лесі Українки, 2023. 311-314.

34. Платонова І. О. Експорт як чинник економічного зростання України в умовах міжнародної інтеграції. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2024. Вип. 24. Ч. 3. С. 37-41.

35. Платонова І. О. Теоретичні засади механізмів державного регулювання міжнародної економічної діяльності. *Інвестиції: практика та досвід*. 2024. № 13-14. С. 125-129.

36. Поляков М. В. Особливості розвитку міжнародного бізнесу в умовах становлення глобальної економіки знань. *Економічний простір*. 2021. № 121. С. 47-57.

37. Приступа О. О. Новий етап міжнародних зв'язків України. *Наукові записки РДГУ*. 2023. № 1. С.11-14.

38. Приходович О. А. Україна та ЄС: економічне та політичне співробітництво. *Економічні науки*. 2022. № 12. С. 52-60.

39. Про зовнішньоекономічну діяльність: Закон України. Документ 959-ХІІ, чинний, поточна редакція – Редакція від 04.03.2023, підстава – 2881-ІХ. URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/959-12#Text>. (дата звернення: 28.10.2024)

40. Прушківська Е. В. Основи розвитку новітніх форм міжнародного бізнесу в умовах глобалізації. *Економічний вісник Національного гірничого університету*. 2024. № 2. С. 119-125.

41. Рибак І., Бабінська О. Місце України в системі міжнародної торгівлі нерухомістю. *Мистецтво наукової думки*. 2023. № 9. С. 13-16.

42. Розанов Р. Д. Міжнародна діяльність держави на ринку ріелторських послуг. *Економічні науки*. 2024. № 12. С. 25-31.

43. Румянцев А. П. Напрями розвитку світового ринку послуг в умовах глобалізації. *Україна і світ: перспективи та стратегії розвитку: електронний збірник наукових праць*. 2024. № 2. Вип. 7. С. 238-249.

44. Румянцев А.П. Пріоритети розвитку економічної співпраці України з ЄС. *Стратегія розвитку України*. 2023. № 2. С. 130-133.

45. Румянцев А. П. Глобальний прояв розвитку міжнародної торгівлі. *Міжнародна науково-практична конференція «Національні економічні стратегії розвитку в глобальному середовищі»*: збірник тез, м. Київ, 13 квітня 2023 р. К: Національний авіаційний університет, 2023. С.12-14.

46. Сапожник Д. І., Демидчук Л. Б. Інформаційна сервізація в системі трансформації інфраструктури надання послуг. *Підприємництво і торгівля*. 2022. № 28 С. 89-96.

47. Сидоренко К. В., Шеремет О. В. Наслідки COVID-19 для світової економіки: перші підсумки 2021 року. *Економічний простір*. 2022. №168. С. 29-36.

48. Структурні зміни у світовій торгівлі як чинник розвитку внутрішнього ринку України: колективна монографія за ред. д-ра екон. наук, чл.-кор. НААН України Т. О. Осташко; НАН України, ДУ «Ін-т екон. та прогнозів. НАН України». К., 2022. 350 с.

49. Сурай А. С. Бізнес-середовище – пріоритетна складова і тригер розвитку регіонів України. К. *Менеджер*. 2023. № 2 (79). С. 105-113.

50. Сучасні перетворення міжнародного бізнесу: матеріали ІV Всеукраїнської науково-практичної конференції (31 березня 2022 року, м. Харків) / за заг. ред. С. І. Архієреєва, І. О. Дерід. Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2022. 214 с.

51. Титаренко Л. М. Міжнародна економічна політика України: сучасні виклики та перспективи. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2024. Вип. 22. С. 114-118.

52. Топольницька Т. Б. Напрями підвищення дієвості механізму регулювання зовнішньоекономічної діяльності підприємств України. *Ефективна економіка*. 2022. № 4. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=7783> (дата звернення: 05.11.2024)

53. Тупота І. Сучасний стан зовнішньої торгівлі України. Секція 1. Економіка України: глобальні виклики та національні можливості. *Проблеми та перспективи розвитку економіки України: погляд молоді*. – Матеріали XIV

Всеукраїнської науково-практичної конференції. – 20 квітня 2023 р. – м. Черкаси. Черкаси: ЧДБК, 2023. С. 35-37.

54. Федоришина Л. М. Дослідження тенденцій розвитку міжнародної інтернет-торгівлі та міжнародного поштового обміну. *Митна безпека*. 2024. Вип. 2. С. 218-232.

55. Шиманська К. В., Бондарчук В. В. Ефект Угоди про зону вільної торгівлі між Україною та ЄС на вітчизняний імпорт та експорт. *Економіка, управління та адміністрування*. 2023. № 2 (96). С. 25-30.

56. Шнурова І. Міжнародна економічна інтеграція на сучасному етапі розвитку. *Міжнародний менеджмент*, 2024. № 4. С. 23-28.

57. Adlung, R. and M. Roy. Turning Hills into Mountains? Current Commitments under the GATS and Prospects for Change. *Journal of World Trade*. 2019. 39 (6), pp. 1161-1194.

58. Amirapu, A. and A. Subramanian. Manufacturing or Services? An Indian Illustration of a Development Dilemma, Centre for Global Development Working Paper. 2020. № 409. June 2018.

59. Andrenelli A., C. Cadestin, K. De Backer, S. Miroudot, D. Rigo, M. Ye. Multinational production and trade in services, OECD Trade Policy Papers. 2021. №.212. OECD Publishing, Paris.

60. Ariu A., Breinlich H., Corcos G., Mion G. The Interconnections between Services and Goods Trade at the Firm-Level. *Journal of International Economics*. 2022. № 116. pp. 173-188.

61. Arnold J., Mattoo A., and Narciso G. Services inputs and firm productivity in Sub-Saharan Africa: Evidence from firm level data. *Journal of African Economies*. 2021. № 17 (4). pp. 578-599.

62. Arnold J., Javorcik B., Lipscomb M., and Mattoo A. Services reform and manufacturing performance: Evidence from India. *The Economic Journal*. 2023. № 126. pp. 1-39.

63. Baier S. L. On the widely differing effects of free trade agreements: Lessons from twenty years of trade integration. *Journal of International Economics*. 2024. Vol. 116. P. 206-226.

64. Balchin N., B. Hoekman, H. Martin, M. Mendez-Parra, P. Papadavid, D. Primack, and D. Willem te Velde. *Trade in Services and Economic Transformation*. Overseas Development Institute, London.

65. Bertho F., I. Borchert, and A. Mattoo. The Trade-Reducing Effects of Restrictions on Liner Shipping. *Journal of Comparative Economics*. 2020. № 44 (2), pp. 231-242.

66. Beverelli C., M. Fiorini, and B. Hoekman. Services Trade Restrictiveness and Manufacturing Productivity: The Role of Institutions. *Journal of International Economics*. 2021. № 104 (1). pp. 166-182.

67. Borchert I., B. Gootiiz A. G. Goswami and A. Mattoo. Services Trade Protection and Economic Isolation. *World Economy*. 40:3. pp. 632-652.

68. Borchert I., B. Gootiiz, and A. Mattoo. Policy Barriers to International Trade in Services: Evidence from a New Database. *World Bank Economic Review*. 2023. № 28 (1). pp. 162-188.

69. Doll A., Friebel D., Rückriegel M. *Global Logistics Markets*. Roland Berger Strategy Consultants GmbH. 2019. 49 p.

70. International monetary fund : official website. 2022. Update date: 14.11.2023. URL: <https://data.imf.org/?sk=4c514d48-b6ba-49ed-8ab9-52b0c1a0179b&sId=1409151240976> (дата звернення: 18.11.2024)

71. Fiorini, M. and B. Hoekman. EU Services Trade Liberalization and Economic Regulation: Complements or Substitutes? Review of International Organizations. *Published online*: 26 November 2021. pp. 1-12.

72. Choi B.Y. Preferential Trade Agreements of China, Japan and Korea: Towards Deeper Integration. 2020. URL: https://think-asia.org/bitstream/handle/11540/10763/КІЕРopinions_no103.pdf (дата звернення: 27.10.2024)

73. Global economic prospects. Flagship Report // A World Bank Group : official website. June 2022. P. 91-129. URL: <https://www.vsemirnyjbank.org/ru/publication/global-economic-prospects>

(дата звернення: 18.11.2024)

74. Keraptsoglou K. The gravity model specification for modeling international trade flows and free trade agreement effects: a 10-year review of empirical studies. *The open economics journal*. 2021. Vol. 3, № 1. URL: <https://benthamopen.com/contents/pdf/TOECONSJ/TOECONSJ-3-1.pdf> (дата звернення: 05.11.2024)

75. Kyrylov Y., Hranovska V., Boiko V., Kwilinski A., & Boiko L. International Tourism Development in the Context of Increasing Globalization Risks: On the Example of Ukraine's Integration into the Global Tourism Industry. *Journal of Risk and Financial Management*. 2021. № 13(12), P. 303.

76. Kwilinski A., Dzwigol H., & Dementyev V. Transnational Corporations as Entities of International Entrepreneurship. *International Journal of Entrepreneurship*, 2023. № 23(SI4). P.1-6.

77. Lazaro Gamio, Ana Swanson. How Russia Pays for War // The New York Times. 2022. Oct. 30. URL: <https://www.nytimes.com/interactive/2022/10/30/business/economy/russia-trade-ukraine-war.html> (дата звернення: 18.11.2024)

78. Miroudot S. and B. Shepherd. Trade Costs and Global Value Chains in Services, in Sauvé and Roy (eds.), *Research Handbook on Trade in Services*, Edward Elgar Publishing, Cheltenham (UK). 2016. pp. 66-84.

79. Nguyen V.T.H. The Effect of Trade Integration on Business Cycle Synchronization in East Asia. *The Journal of Asian Finance, Economics, and Business*. 2021. Vol. 7, № 8. P. 225-231.

80. Roy M. Elevating services: Services trade policy, WTO commitments, and their role in economic development and trade integration. *Journal of World Trade*. 2020. Vol. 53, № 6. URL:

<https://www.econstor.eu/bitstream/10419/195774/1/166318786X.pdf> (дата звернення: 15.11.2024)

81. The EU Solution to Deal with the Dutch Referendum Result on the EU-Ukraine Association Agreement. URL: <http://www.europeanpapers.eu/en/europeanforum/eu-solution-deal-dutch-referendum-result-on-the-eu-ukraine-association-agreement> (дата звернення: 15.11.2024)

82. Офіційний сайт Total trade in services. URL: <https://hbs.unctad.org/total-trade-in-services> (дата звернення: 15.11.2024)

83. Офіційний сайт Державної служби статистики. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 15.11.2024)

84. Офіційний сайт Світової організації торгівлі. URL: <https://www.wto.org/> (дата звернення: 15.11.2024)

85. Офіційний сайт OECD Science, Technology and Industry Outlook. URL: https://stats.oecd.org/Index.aspx?DataSetCode=MEI_BOP6 (дата звернення: 15.11.2024)

86. Офіційний сайт ЮНКТАД. URL: <http://unctadstat.unctad.org> (дата звернення: 15.11.2024)

87. Офіційний сайт Міжнародного валютного URL: <http://www.imf.org> (дата звернення: 15.11.2024)

88. Офіційний сайт Світового банку. URL: <https://data.worldbank.org> (дата звернення: 15.11.2024)

89. Офіційний сайт THE CAPITAL. URL: <https://thecapital.com.ua/uk/> (дата звернення: 15.11.2024)

90. Офіційний сайт МФУ. URL: <https://minfin.com.ua/ua/realty/articles/naplyv-rossiyan-vzvintil-ceny-na-zhile-v-gruzii-i-turcii-ispaniya-ostalas-stabilnoy/> (дата звернення: 15.11.2024)

ДОДАТКИ

Додаток А

Таблиця А.1

Загальні обсяги світової зовнішньої торгівлі за 2019-2024 рр.

Роки	2019	2020	2021	2022	2023	2024 (прогноз)
Зміни обсягів, середні значення	0.4	-5.1	9.4	2.7	1.7	3.2
ЕКСПОРТ						
Північна Америка	0.4	-8.9	6.5	4.2	3.3	3.1
Південна Америка	-1.3	-4.9	5.8	1.9	0.3	0.6
Європа	0.4	-7.7	8.1	2.7	1.8	2.0
СНД	-0.1	-0.9	-3.0	-4.9	2.8	2.2
Африка	-0.3	-7.2	3.5	0.7	-1.4	1.4
Близький Схід	-1.0	-6.6	-2.4	9.9	0.9	4.7
Азія	0.8	0.6	13.1	0.6	2.5	4.7
ІМПОРТ						
Північна Америка	-0.6	-5.9	12.5	6.0	-0.1	1.4
Південна Америка	-1.8	-10.8	25.6	4.2	-1.6	2.3
Європа	0.3	-7.2	8.5	5.2	-0.6	1.8
СНД	8.3	-5.5	9.1	-13.5	14.9	0.8
Африка	3.3	-14.8	6.4	5.6	5.6	5.5
Близький Схід	11.2	-10.1	8.3	9.4	5.5	4.3
Азія	-0.5	-0.8	10.5	-0.4	2.6	5.2
СВІТОВИЙ ВВП ЗА ВАЛЮТНИМ КУРСОМ						
Північна Америка	2.1	-3.8	5.5	2.2	1.5	1.0
Південна Америка	0.5	-6.5	7.4	4.0	1.4	2.0
Європа	1.7	-5.6	5.9	3.4	0.9	1.8
СНД	2.6	-2.5	4.9	-0.9	-0.9	0.7
Африка	2.6	-2.4	4.7	3.4	3.5	3.9
Близький Схід	1.0	-4.1	4.2	5.8	2.9	3.1
Азія	4.0	-0.9	6.2	3.3	4.2	4.3

Джерело: складено автором за даними Всесвітньої організації торгівлі (СОТ).

Фінансова звітність малого підприємства 2022 рік

Актив

Назва рядка	Код рядка	На початок звітного року, тис. грн	На кінець звітного періоду, тис. грн
I. Необоротні активи Нематеріальні активи	1000	0.00	0.00
первісна вартість	1001	0.00	0.00
накопичена амортизація	1002	0.00	0.00
Незавершені капітальні інвестиції	1005	0.00	0.00
Основні засоби:	1010	0.20	0.20
первісна вартість	1011	38.80	38.80
знос	1012	38.60	38.60
Довгострокові біологічні активи	1020	0.00	0.00
Довгострокові фінансові інвестиції	1030	0.00	0.00
Інші необоротні активи	1090	0.00	0.00
Усього за розділом I	1095	0.20	0.20
II. Оборотні активи Запаси:	1100	0.00	0.00
у тому числі готова продукція	1103	0.00	0.00
Поточні біологічні активи	1110	0.00	0.00
Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги	1125	0.00	0.00
Дебіторська заборгованість за розрахунками з бюджетом	1135	0.00	0.00
у тому числі з податку на прибуток	1136	0.00	0.00
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	521 974.20	679 353.70
Поточні фінансові інвестиції	1160	0.00	0.00
Гроші та їх еквіваленти	1165	2 289.90	910.60
Витрати майбутніх періодів	1170	0.00	0.00
Інші оборотні активи	1190	0.00	0.00
Усього за розділом II	1195	524 264.10	680 264.30
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200	0.00	0.00
Баланс	1300	524 264.30	680 264.50

Пасив

Назва рядка	Код рядка	На початок звітнього року, тис. грн	На кінець звітнього періоду, тис. грн
I. Власний капітал Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	5.00	5.00
Додатковий капітал	1410	0.00	0.00
Резервний капітал	1415	0.00	0.00
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	3 571.30	4 028.60
Неоплачений капітал	1425	0.00	0.00
Усього за розділом I	1495	3 576.30	4 033.60
II. Довгострокові зобов'язання, цільове фінансування та забезпечення	1595	0.00	0.00
Короткострокові кредити банків	1600	0.00	0.00
III. Поточні зобов'язання Поточна кредиторська заборгованість за: довгостроковими зобов'язаннями	1610	0.00	0.00
товари, роботи, послуги	1615	58.40	182.30
розрахунками з бюджетом	1620	70.70	3.30
у тому числі з податку на прибуток	1621	0.00	0.00
розрахунками зі страхування	1625	1.90	2.50
розрахунками з оплати праці	1630	7.10	9.00
Доходи майбутніх періодів	1665	0.00	0.00
Інші поточні зобов'язання	1690	520 549.90	676 033.80
Усього за розділом III	1695	520 688.00	676 230.90
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	1700	0.00	0.00
Баланс	1900	524 264.30	680 264.50

Звіт про фінансові результати

Назва рядка	Код рядка	За звітний період, тис. грн	За аналогічний період попереднього року, тис. грн
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	1 900.50	5 302.80
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	0.00	0.00
Інші операційні доходи	2120	0.00	50.20
Інші операційні витрати	2180	1 464.90	3 433.70
Інші доходи	2240	21.70	17.00
Інші витрати	2270	0.00	0.00
Разом доходи (2000 + 2120 + 2240)	2280	1 922.20	5 370.00
Разом витрати (2050 + 2180 + 2270)	2285	1 464.90	3 433.70
Фінансовий результат до оподаткування (2280 - 2285)	2290	457.30	1 936.30
Податок на прибуток	2300	0.00	0.00
Чистий прибуток (збиток) (2290 - 2300)	2350	457.30	1 936.30

Фінансова звітність малого підприємства за 2023 рік

Актив

Назва рядка	Код рядка	На початок звітного року, тис. грн	На кінець звітного періоду, тис. грн
Основні засоби:	1010	0.20	0.20
первісна вартість	1011	38.80	38.80
знос	1012	38.60	38.60
Усього за розділом I	1095	0.20	0.20
Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги	1125	-	-
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	679 353.70	632 749.60
Гроші та їх еквіваленти	1165	910.60	32.50
Усього за розділом II	1195	680 264.30	632 782.10
Баланс	1300	680 264.50	632 782.30

Пасив

Назва рядка	Код рядка	На початок звітного року, тис. грн	На кінець звітного періоду, тис. грн
I. Власний капітал Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	5.00	5.00
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	4 028.60	8 181.80
Усього за розділом I	1495	4 033.60	8 186.80
товари, роботи, послуги	1615	182.30	159.30
розрахунками з бюджетом	1620	3.30	6.60
розрахунками зі страхування	1625	2.50	
розрахунками з оплати праці	1630	9.00	3.60
Інші поточні зобов'язання	1690	676 033.80	624 426.00
Усього за розділом III	1695	676 230.90	624 595.50
Баланс	1900	680 264.50	632 782.30

Продовження дод. В

Звіт про фінансові результати

Назва рядка	Код рядка	За звітний період, тис. грн	За аналогічний період попереднього року, тис. грн
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	5 004.60	1 900.50
Інші операційні витрати	2180	882.80	1 464.90
Інші доходи	2240	31.40	21.70
Разом доходи (2000 + 2120 + 2240)	2280	5 036.00	1 922.20
Разом витрати (2050 + 2180 + 2270)	2285	882.80	1 464.90
Фінансовий результат до оподаткування (2280 - 2285)	2290	4 153.20	457.30
Чистий прибуток (збиток) (2290 - 2300)	2350	4 153.20	457.30